

საქართველო:
საცხოვრებელი ქალაქების საინვესტიციო პროგრამა (LCIP)

აზიის განვითარების ბანკი

სსიპ საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი

მაისი 2020

აღნიშნული გარემოსდაცვითი და მიმოხილვითი ჩარჩო არის მსესხებლის დოკუმენტი. აქ გამოთქმული მოსაზრებები შეიძლება არ წარმოადგენს ADB-ის დირექტორთა საბჭოს,

მენეჯმენტის ან პერსონალის მოსაზრებებს და შეიძლება წინასწარი ხასიათის იყოს. თქვენი ყურადღება მიმართულია ამ ვებგვერდის „გამოყენების პირობების“ სექციაზე.

ნებისმიერი ქვეყნის პროგრამის ან სტრატეგიის მომზადებისას, ნებისმიერი პროექტის დაფინანსების ან ამ დოკუმენტში კონკრეტული ტერიტორიის ან გეოგრაფიული ტერიტორიის ნებისმიერი განსაზღვრის ან მითითების გზით, აზიის განვითარების ბანკი არ აპირებს მიიღოს რაიმე გადაწყვეტილება ნებისმიერი სივრცის ან ტერიტორიის იურიდიულ ან სხვა სტატუსთან დაკავშირებით.

აბრევიატურები

ADB	აზიის განვითარების ბანკი
ICC	სამშენებლო კომპანია
DEPP	გარემოს დაცვისა და ნებართვების დეპარტამენტი
EA	შემსრულებელი სააგენტო
EC	გარემოსდაცვითი კონსულტანტი
EARF	გარემოს შეფასებისა და მიმოხილვის ჩარჩო
EEC	გარემოსდაცვითი ექსპერტიზის დასკვნა
EIA	გარემოზე ზემოქმედების შეფასება
EIP	გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა
EMP	გარემოს დაცვის მართვის გეგმა
EMC	გარემოს მართვის კონსულტანტი
EMS	გარემოს მართვის სპეციალისტი
EPRU	გარემოს დაცვისა და განსახლების განყოფილება
GoG	საქართველოს მთავრობა
GRC	საჩივრების განხილვის კომიტეტი
IA	განმახორციელებელი სააგენტო
IPMO	საინვესტიციო პროგრამების მართვის ოფისი
IEE	საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა
LCIP	საცხოვრებელი ქალაქების საინვესტიციო პროგრამა
MoEPA	გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო
MoRDI	საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო
MoESD	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო
MSDP	მუნიციპალური სერვისების განვითარების პროექტი
MDF	მუნიციპალური განვითარების ფონდი
NRW	არასაშემოსავლო წყალი
O&M	ექსპლუატაცია და ტექნიკური მომსახურება
OHSU	შრომის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების განყოფილება

PPTA	Project Preparation Technical Assistance
REA	სწრაფი გარემოსდაცვითი შეფასება
SPS	უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადი
SSEMP	საიტის კონკრეტული EMP
SC	საზედამხედველო კომპანია
ToT	ტრენინგი ტრენერებისათვის

შინაარსი

I.	შესავალი	31
	პროგრამის განხორციელების ტერიტორიაზე არსებული სიტუაციის ანალიზი	32
II.	იურიდიული ჩარჩოს შეფასება	34
	ა. ეროვნული კანონმდებლობა	34
ა.1	გარემოსდაცვითი რეგულაციები და სტანდარტები	44
	A. ADB პოლიტიკები	54
	ბ.1 ანგარიშგაღებულების მექანიზმი	55
	ბ.3 ეროვნული კანონმდებლობისა და ADB-ს მოთხოვნების შედარება	57
III	ინსტიტუციური შესაძლებლობების შეფასება გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების განსახორციელებლად	62
V.	გარემოსდაცვითი შეფასება პროგრამის ქვეპროექტებისთვის	75
	ა. გარემოსდაცვითი შეფასების პროცედურა	75
	ბ. პირველადი გარემოსდაცვითი გამოკვლევების მომზადება (IEE)	77
	გ. გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის გეგმის მომზადება	79
VI	კონსულტაცია, გამოვლენა და საჩივრების განახლება	80
	A. კონსულტაცია და გამოვლენა	80
	B. საჩივრების განხილვის მექანიზმი	81

დანართების ჩამონათვალი

დანართი 1.	მგვ-ს ორგანიზაციული სქემა	86
დანართი 2.	გარემოზე ზემოქმედების შეფასების და / ან საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის ანგარიშის მონახაზი	87
დანართი 3.	სწრაფი გარემოსდაცვითი შეფასების ფორმა	90
დანართი 4.	გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ნახევარწლიური ანგარიშის შაბლონი	94

I. შესავალი

1. ეს დოკუმენტი წარმოადგენს აზიის განვითარების ბანკის მიერ დაფინანსებულ საცხოვრებელ ქალაქებში ინვესტიციის პროგრამის (LCIP) გარემოსდაცვითი შეფასებისა და მიმოხილვის ჩარჩოს (EARF). ეს მომზადებულია ADB-ს უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადის (SPS 2009) მოთხოვნების ადეკვატურად გადასაჭრელად და უნდა იყოს დამტკიცებული საქართველოს მთავრობის მიერ. ამ EARF-ის მომზადების მიზანია ფორმალური სტრუქტურის შექმნა, რომლის მეშვეობითაც შემსრულებელი სააგენტოს მიერ მომავალში ახალი და შესწორებული ქვეპროექტების გარემოზე ზემოქმედების შეფასება და შერბილება მოხდება ADB-ს პოლიტიკის (SPS 2009) და ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად.
2. აზიის განვითარების ბანკმა (ADB) და საქართველოს მთავრობამ (GoG) განაახლეს ურბანული სექტორის ოპერაციები, რათა უზრუნველყონ ისეთი ინტეგრირებული და პროგრამული გადაწყვეტილებები საქართველოში საცხოვრებელი ქალაქების განვითარებისთვის, რომლებიც ეკონომიკურად კონკურენტუნარიანი, სოციალურად გამორჩეული და ეკოლოგიურად გამძლეა.¹ 2016 წლის ნოემბრიდან ADB მხარს უჭერს მთავრობას ქალაქის განვითარების ინტეგრირებული და მონაწილეობითი მიდგომის ინტეგრირებაში, შერჩეული ურბანული მონაკვეთების სტრატეგიული დაგეგმვის გაუმჯობესებით, რათა უფრო დაბალანსებული რეგიონული განვითარება განხორციელდეს, ინტეგრირებული ურბანული სამოქმედო გეგმების (IUAP) მომზადებით. ამის საფუძველზე, მთავრობამ პრიორიტეტად მიიჩნია ADB-სთვის ურბანული გადაწყვეტი ინვესტიციების განხორციელება, რაც განსახორციელებელია ტექნიკურ-ეკონომიკური სარგებლიანობის დასაბუთების და სათანადო გულდასმით. ეს მოიცავს ინტეგრირებულ გადაწყვეტილებებს, რომლებიც ერთობლივ სარგებელს მოუტანს მოქალაქეებს ურბანული მონაკვეთების განვითარებაში, მათ შორის წყალმომარაგების, კანალიზაციისა და სანიტარული სისტემის (მათ შორის ქსელის გარეთა გადაწყვეტილებები), ურბანული ტრანსპორტისა და მობილობისთვის (მათ შორის, არამოტორიზებული და საზოგადოებრივი ტრანსპორტი), მყარი ნარჩენების მართვა, ეკონომიკური დერეფნები, კულტურული და ისტორიული მემკვიდრეობის დაცვა, წყალდიდობების კონტროლი და დრენაჟი, საბავშვო ბაღები, სპორტული კომპლექსები, ურბანული უსაფრთხოება და გამძლეობა. გარდა ამისა, საქართველოს მთავრობამ საგანმანათლებლო სექტორის განვითარება გამოაცხადა, როგორც სასიცოცხლო მნიშვნელობის. უფრო მეტიც, საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს მიერ მომზადებული სტრატეგიული დოკუმენტი - სკოლამდელი სტრატეგია 2019 - 2021 მიზნად ისახავს მაღალი ხარისხის სკოლამდელი განათლების ხელმისაწვდომობის გაზრდას, რაც ვერ მიიღწევა შესაბამისი სკოლამდელი ინფრასტრუქტურისა და გარემოს გარეშე. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს მთავრობამ ენერგიულად დაიწყო ინვესტირება საგანმანათლებლო

¹ ADB-ს ურბანული ოპერაციული გეგმა 2012-2020 წლებისთვის ხელს უწყობს კონკურენტული, ინკლუზიური და მწვანე ქალაქების ზრდას ეკონომიკური, სამართლიანი და გარემოსდაცვითი (3Es) კუთხით ქალაქების მუშაობის გასაუმჯობესებლად. იგი აქცენტს აკეთებს 3 ინოვაციურ მიდგომაზე, საცხოვრებელი ქალაქების განვითარების სახელმძღვანელოდ, რაც გრძელვადიანი პროცესია, რომელიც საუკეთესოდ მიიღწევა ინვესტიციების ინტეგრირებული დაგეგმვისა და განხორციელების გზით.

ინფრასტრუქტურაში, ძირითადად საბავშვო ბაღებისა და სკოლის შენობებში. პროექტის საბოლოო მიზანია სკოლამდელი/საბავშვო ბაღების მაღალი ხარისხის ინფრასტრუქტურის შექმნა და გაუმჯობესება.

3. დაბალანსებული რეგიონალური განვითარების დაჩქარების მიზნით, პრიორიტეტულია ძირითადი ურბანული მომსახურებისა და ტრანსპორტის მხარდაჭერა, განსაკუთრებით პატარა ქალაქებსა და რეგიონულ ქალაქებში, რომლებიც ტურიზმის, აგრობიზნესისა და რეგიონალური ვაჭრობის პოტენციური კერებია, როგორც ეკონომიკური ზრდის ძირითადი მამოძრავებელი. მმართველობა და შესაძლებლობების განვითარება უნდა იქნეს ჩართული შემდეგ პროექტებში უფრო ძლიერი შედეგების მისაღწევად და ინფრასტრუქტურული პროექტების ოპერატიული და ფინანსური მდგრადობის უზრუნველსაყოფად.
4. მთავრობამ შემოგვთავაზა საცხოვრებელი ქალაქების ინვესტიციის პროგრამის (LCIP) დამუშავება საქართველოს მასშტაბით ურბანული და ტურისტული ინფრასტრუქტურისა და მომსახურების გასაუმჯობესებლად. LCIP ხელს შეუწყობს ურბანული რაიონების მონაკვეთების სიცოცხლისუნარიანობის გაუმჯობესებას: (i) ურბანული ინფრასტრუქტურისა და მომსახურების ადეკვატურობისა და ეფექტურობის გაუმჯობესება, (ii) რეგიონული ტურისტული მონაკვეთების ხელმისაწვდომობის, კავშირისა და მიმზიდველობის გაუმჯობესება და (iii) ურბანული ინფრასტრუქტურისა და მომსახურების განხორციელების და მართვის ინსტიტუციური შესაძლებლობების გაუმჯობესება, (iv) გაუმჯობესებული ხელმისაწვდომობა ხარისხიან სკოლამდელ ინფრასტრუქტურაზე, გაუმჯობესებული გარემო: ახალი სათამაშო მოედნები, რომლებიც ზრდის ბავშვთა მოტორულ უნარჩვევებს, უსაფრთხო შენობა - სახანძრო სიგნალისა და უსაფრთხოების სისტემების გათვალისწინება, სუფთა და განახლებული სანიტარული ინფრასტრუქტურა წყლის კარადისა და სამზარეულოს ჩათვლით; (v) საბავშვო ბაღის შენობის გაუმჯობესებული დაგეგმვა; გაზრდილი სივრცე თითო ბავშვზე და თითო მასწავლებელზე; ენერგოეფექტური საბავშვო ბაღის შენობები; (vi) საბავშვო ბაღში ბავშვებისა და მასწავლებლების სასწავლო და სამუშაო პირობების გაუმჯობესება; (vii) გაუმჯობესებული ხელმისაწვდომობა ბავშვებისთვის შესაფერისი ინკლუზიური ხარისხის განათლებაზე; (viii) სოციალური გავლენა - მოსახლეობის გაზრდილი შემოსავალი განხორციელების პერიოდში (დასაქმება) და მშენებლობის შემდეგ; (ix) მოსახლეობის ცხოვრების ჯანსაღი წესის დანერგვა, რაც ასევე შეამცირებს ახალგაზრდებში ნარკომანიასა და ალკოჰოლიზმს. (x) ახალი სპორტული კომპლექსები გამოიწვევს სპორტსმენების წარმატებას, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იქნება რეგიონებში მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის, რადგან თემების წარმომადგენლებს ხშირად აქვთ მნიშვნელოვანი წარმატება საერთაშორისო ასპარეზზე სპორტის სხვადასხვა სახეობებში, მათ შორის წყალბურთში, სინქრონულ ცურვაში და ა.შ.
5. პროგრამა შეფასებულია დაბალი რისკით, რადგან მთავრობასა და აღმასრულებელ უწყებას აქვს მნიშვნელოვანი გამოცდილება ADB-ს მიერ დაფინანსებული პროგრამებში.

პროგრამის განხორციელების ტერიტორიაზე არსებული სიტუაციის ანალიზი

6. თბილისი, საქართველოს დედაქალაქი, ქვეყნის მშპ-ს 70%-ს მოიცავს, მისი ქალაქის მოსახლეობის მხოლოდ ნახევრით. 2007-2017 წლებში ქალაქის ურბანული მოსახლეობა 47%-დან 51%-მდე გაიზარდა, ხოლო რეგიონების მეორად ქალაქებში იმავე პერიოდში მოხდა ქალაქის მოსახლეობის შემცირება. საპირისპირო ტენდენცია ხაზს უსვამს ისეთ საკითხებს,

როგორცაა მიგრაცია, დაუბალანსებელი ეკონომიკური ზრდა, დასაქმების შეზღუდული შესაძლებლობები და ამ ურბანული რეგიონების ცუდი სიცოცხლისუნარიანობა. 2015 წელს ADB-მ განახორციელა ეროვნული ურბანული შეფასება (NUA), სადაც დადგინდა დაბალანსებული რეგიონალური განვითარების საჭიროება, რათა განისაზღვროს ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდის პოტენციალი ქალაქის განვითარების გზით მრავალი სტრატეგიის, ახალი ინიციატივების და დაფინანსების ინოვაციური მექანიზმების მიღებით ეროვნულ და რეგიონულ დონეზე ინტეგრირებული ურბანული ინვესტიციების დაგეგმვით. ამრიგად, ცხოვრების გაუარესება ქალაქებსა და პერიურბანულ ტერიტორიებში წარმოადგენს მთავარ პრობლემას, რეგიონალური კავშირისა და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის დეფიციტით, ტურიზმის შეზღუდული განვითარებით, არაადეკვატური ინფრასტრუქტურითა და არაეფექტური მომსახურებით, შეზღუდული ხელმისაწვდომობით, განსხვავებული შესაძლებლობების მქონე, ხანდაზმული მოქალაქეების, ქალებისა და ბავშვების უსაფრთხოება და საზოგადოებრივი შენობების უსაფრთხოების ნაკლებობით, არასაკმარისი კატასტროფის რისკის შემცირების ღონისძიებებით, გაუარესებული კულტურული მემკვიდრეობის სტრუქტურები და ეკოლოგიური ძეგლებით, არასაკმარისი პროფესიული და რეკრეაციული ობიექტებით, არამიმზიდველი და შეზღუდული საჯარო ღია სივრცეებით, დაბალი ენერგოეფექტურობით შენობებში და კომუნალურ ობიექტებში, მუნიციპალური შემოსავლებისა და რესურსების შეზღუდვით. საბოლოოდ, სტაგნაციური და დაუბალანსებელი რეგიონალური ზრდა, რეგიონებიდან მიგრაციის მაღალი დონე და მიგრაცია თბილისში გარემოს დეგრადაცია და კლიმატის რისკი და აუთვისებელი ტურისტული პოტენციალი დაზარალებენ.

7. ცუდი მდგომარეობის მქონე საგანმანათლებლო დაწესებულებები, როგორც წესი, ნაკლებად კონკურენტუნარიანია განათლების პროფესიონალების მოსაზიდად. სოფლის საბავშვო ბაღების უმეტესი ნაწილი ვადაგასულია, ცუდ სტრუქტურულ მდგომარეობაში, სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვებისთვის წვდომის გარეშე და ძველი დაგეგმვის სტანდარტებით, რომლებიც თანამედროვე დიზაინისგან შორს არის. შენობების ცუდი მდგომარეობა დიდ რისკს ქმნის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების თვალსაზრისით, განსაკუთრებით ბავშვებისთვის. ბავშვების ცხოვრების ადრეული წლები ძალიან მნიშვნელოვანია მათი ჯანმრთელობისა და განვითარებისათვის. ამიტომ, თანამედროვე ინფრასტრუქტურა და კომფორტული გარემო დადებითად აისახება ბავშვების ზრდაზე, განათლების პროცესსა და მოტივაციის ამაღლებაზე. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს მთავრობამ აქტიურად დაიწყო ინვესტიცია სკოლამდელ და სასკოლო ინფრასტრუქტურაში, ძირითადად საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდის მეშვეობით. 2018 წლიდან საქართველოს მთავრობამ საგანმანათლებლო სექტორი გამოაცხადა, როგორც ეროვნული მნიშვნელობის და გადაწყვიტა მრავალი რეფორმის განხორციელება მშპ-ს 6%-ის ინვესტიციით, რაც ბიუჯეტის მეოთხედია. რეფორმების გარდა, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია შესაბამისი ინფრასტრუქტურა და გარემო. საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრომ მოამზადა სტრატეგიული დოკუმენტი სკოლამდელი სკოლების სტრატეგია 2019 - 2021. დოკუმენტის მიზანია მაღალი ხარისხის სკოლამდელი განათლების ხელმისაწვდომობის გაზრდა და ბავშვების მომზადება სკოლისთვის. დოკუმენტის თანახმად, 2023 წლისთვის მთავრობამ უნდა გაზარდოს მაღალი ხარისხის სკოლამდელი განათლების მიღება 95%-მდე. გარდა ამისა, UNICEF- ის მიერ ჩატარებული კვლევის საფუძველზე, რომელიც ჩატარდა საქართველოს რეგიონებში, საკმაოდ დაბალია სკოლამდელ ასაკში ჩარიცხვის მაჩვენებლები, განსაკუთრებით განსაკუთრებული საჭიროების მქონე ბავშვებში. თუმცა, გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნებში გაწევრიანებით, საქართველოს მთავრობამ აიღო პასუხისმგებლობა, უზრუნველყოს, რომ

ყველა გოგონას და ბიჭს ჰქონდეთ ხარისხიანი ადრეული ასაკის განვითარება, მოვლა და წინასწარი განათლება, რათა ისინი მზად იყვნენ დაწყებითი განათლებისთვის.

II. იურიდიული ჩარჩოს შეფასება

ა. ეროვნული კანონმდებლობა

8. საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა მოიცავს კონსტიტუციას, გარემოსდაცვით კანონებს, საერთაშორისო ხელშეკრულებებს, კანონქვემდებარე აქტებს, პრეზიდენტის ბრძანებულებებს, მინისტრის ბრძანებებს, მითითებებს და დებულებებს. ეროვნულ რეგულაციებთან ერთად, საქართველო მრავალი საერთაშორისო კონვენციის ხელმომწერია, მათ შორის, გარემოს დაცვასთან დაკავშირებით.
9. პროგრამა განხორციელდება ეროვნული რეგულაციების მიხედვით და ABD SPS 2009 მოთხოვნების შესაბამისად. შესაბამისად, ორივეს უფრო მკაცრი მოთხოვნები იქნება გამოყენებული. საქართველოს აქვს სპეციალური სტანდარტების დიდი ნაკრები, რომლებიც ეხება ემისიის, ჩამდინარე წყლებისა და ხმაურის სტანდარტებს, აგრეთვე სტანდარტებს სპეციალური ნარჩენების მართვისა და განკარგვისთვის, დაწყებული კანალიზაციიდან დამთავრებული სახიფათო ნარჩენებით.
10. ქვემოთ მოცემულ ცხრილ 1-ში მოცემულია საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის ჩამონათვალი, როგორც ეს ეხება შემოთავაზებულ პროგრამას.

ცხრილი 1. იმ კანონების ჩამონათვალი, რომლებიც ეხება გარემოს დაცვას

ჩარჩო კანონმდებლობა	
1995	საქართველოს კონსტიტუცია (შესწორებული 04.10.2013) რეგ. ნომ. - 010.010.000.01.001.000.116
1996	გარემოს დაცვა (შესწორებული 26.12.2014) რეგ. ნომ. - 360.000.000.05.001.000.184
ნებადართველი კანონმდებლობა	
2005	ლიცენზიები და ნებართვები (შესწორებული 18.09.2014)
კონკრეტული გარემოსდაცვითი კანონები	
1994	გარემოს დაცვა (შესწორებული 26.12.2014) რეგ. ნომ. - 370.010.000.05.001.000.080
1996	დაცული ტერიტორიების სისტემა (შესწორებული 30.04.2014) რეგ. ნომ. - 360.050.000.05.001.000.127
2007	დაცული ტერიტორიები სტატუსის შესახებ (შესწორებული 30.04.2014) რეგ. ნომ. - 360.050.000.05.001.003.060

ჩარჩო კანონმდებლობა	
2014	ნარჩენების მართვის კოდექსი 26.12.2014 რეგ. ნომ -360160000.05.001.017608
2017	გარემოზე ზემოქმედების შეფასების კოდექსი 01/06/2017
1996	მინერალები (შესწორებული 26.12.2014) რეგ. ნომ- 380.000.000.05.001.000.140
1997	ველური ბუნება (შესწორებული 26.12.2014) რეგ. ნომ - 410.000.000.05.001.000.186
1997	წყლის დაცვა (შესწორებული 26.12.2014) რეგ. ნომ - 400.000.000.05.001.000.253
1997	საშიში ნარჩენების ტრანზიტი და იმპორტი საქართველოს შიგნით და მის ტერიტორიაზე, შესწორებული 11.03.2011) რეგ. ნომ - 300230000.05.001.016218
1998	პესტიციდები და აგროქიმიკატები შესწორებული 08.05.2012) რეგ. ნომ - 340120000.05.001.016723
1999	ატმოსფერული ჰაერის დაცვა შესწორებული 26.12.2014) რეგ. ნომ- 420.000.000.05.001.000.595
1999	ტყის კოდექსი (შესწორებულია 6.09.2013) რეგ. ნომ- 390.000.000.05.001.000.599
2003	საქართველოს წითელი ნუსხა და მონაცემთა წითელი წიგნი (შესწორებული 6.09.2013) რეგ. ნომ- 360.060.000.05.001.001.297
შესაბამისი კანონები	
2007	კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ (შესწორებული 26.12.2014) რეგ. ნომ - 450.030.000.05.001.002.815
2007	საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ (შესწორებული 29.05.2014) რეგ. ნომ - 470.000.000.05.001.002.920
2005	სახანძრო დაცვისა და უსაფრთხოების შესახებ 24.06.2005 რეგ. ნომ - 140.060.000.05.001.000.355
2006	საქართველოს ზღვის სანაპიროების, წყალსაცავებისა და მდინარეების რეგულირებისა და საინჟინრო დაცვის შესახებ - 27.12.2006 რეგ. ნომ - - 330.130.000.11.116.005.130
2014	ტექნიკური რეგლამენტი: "სასმელი წყლის სტანდარტის შესახებ". დამტკიცებული მთავრობის დადგენილება № 58-ით რეგ. ნომ - 300160070.10.003.017676
2014	გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტები. დამტკიცებული მთავრობის დადგენილება № 7-ით რეგ. ნომ -300160070.10.003.017608

11. ქვემოთ ჩამოთვლილი დოკუმენტების შეჯამება მოცემულია ქვემოთ:

12. ძირითადი იურიდიული დოკუმენტია "საქართველოს კონსტიტუცია", რომელიც მიღებულია 1995 წელს. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს კონსტიტუცია პირდაპირ არ ეხება გარემოსდაცვით საკითხებს, იგი აყალიბებს სამართლებრივ ჩარჩოს, რომელიც უზრუნველყოფს გარემოს დაცვისა და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის გარანტიას გარემოსდაცვითი პირობების კუთხით.
13. 37-ე მუხლის მე -3 ნაწილში ნათქვამია, რომ "ყველა ადამიანს აქვს უფლება იცხოვროს ჯანმრთელ გარემოში, გამოიყენოს ბუნებრივი და კულტურული გარემო. ყველა ადამიანი

ვალდებულია იზრუნოს ბუნებრივ და კულტურულ გარემოზე. ” 37-ე მუხლის მე-5 ნაწილში ნათქვამია: ”ინდივიდს აქვს უფლება მიიღოს სრული, მიუკერძოებელი და დროული ინფორმაცია მისი სამუშაო და საცხოვრებელი გარემოს შესახებ.”

14. 41-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ”საქართველოს მოქალაქეს აქვს უფლება მიიღოს ინფორმაცია ამ მოქალაქის შესახებ, აგრეთვე ოფიციალურ დოკუმენტებზე, რომლებიც ხელმისაწვდომია სახელმწიფო დაწესებულებებში, იმ პირობით, რომ იგი არ შეიცავს სახელმწიფო, პროფესიული ან კომერციული მნიშვნელობის კონფიდენციალურ ინფორმაციას, მოქმედი სამართლებრივი კანონის მიხედვით.
15. **გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი (EAC)** მიღებულ იქნა 2017 წლის ივნისში და ძალაში შევიდა 2018 წლის იანვარს. ახალმა კოდექსმა შეცვალა კანონი გარემოზე ზემოქმედების ნებართვისა და ეკოლოგიური ექსპერტიზის შესახებ. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი ადგენს გარემოზე ზემოქმედების შეფასების, გარემოზე სტრატეგიული შეფასების, ტრანსსასაზღვრო გარემოსდაცვითი შეფასების, საზოგადოების მონაწილეობისა და ექსპერტიზის დებულებებსა და პროცედურებს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. EIA ექვემდებარება ამ კოდექსის I დანართით გათვალისწინებულ საქმიანობებს და ამავე კოდექსის II დანართით გათვალისწინებულ საქმიანობებს, რომლებიც EIA-ს ექვემდებარება ამ კოდექსის მე-7 მუხლით გათვალისწინებული სკრინინგის პროცედურის საფუძველზე (მე -2 თავის მე-5 მუხლი).
16. **საქართველოს კანონი "გარემოს დაცვის შესახებ" (1996)** აწესრიგებს იურიდიულ ურთიერთობებს სახელმწიფო დაწესებულებებსა და ფიზიკურ ან იურიდიულ პირებს შორის ტერიტორიული წყლების, საჰაერო სივრცის, კონტინენტური შელფის, სპეციალური ეკონომიკური ზონების, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებით. საქართველოს ტერიტორიაზე. კანონი არეგულირებს გარემოს დაცვის სტანდარტებს და გარემოს მართვის საკითხებს; მასში აღწერილია ეკონომიკური სანქციები, გარემოზე ზემოქმედების სტანდარტები და საკითხები, ბუნებრივი ეკოსისტემების და ბიომრავალფეროვნების დაცვის სხვადასხვა საკითხები და გლობალური და რეგიონული მენეჯმენტის საკითხები. გარდა აღნიშნულისა, კანონი აღწერს ნარჩენების მართვის მთავარ პრინციპებს. კანონი განსაზღვრავს ეკოლოგიურ მოთხოვნებს ნარჩენებთან დაკავშირებით (მუხლი 34). ამ მუხლის დებულების თანახმად, მეწარმე ვალდებულია შეამციროს სამრეწველო, საყოფაცხოვრებო და სხვა სახის ნარჩენების წარმოშობა, უზრუნველყოს მათი დამუშავება, გამოყენება, განთავსება ან დამარხვა, გარემოსდაცვითი, სანიტარულ-ჰიგიენური და ეპიდემიოლოგიური სტანდარტებისა და წესების გათვალისწინებით. კანონი განსაზღვრავს ტოქსიკური, რადიოაქტიური და სხვა საშიში ნარჩენების განთავსების მოთხოვნებს და კრძალავს მათ ჩაშვებას ზედაპირული წყლის წყაროებში.
17. საქართველოს კანონი "ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ" (2005) განსაზღვრავს საქმიანობის ჩამონათვალს, რომელიც საჭიროებს ლიცენზიას ან ნებართვას, მათ შორის ე.წ. "გარემოსდაცვითი დასკვნა". იგი ასევე განსაზღვრავს ლიცენზიის ან ნებართვის გაცემის მოთხოვნებს. კანონი, ნორმატიულ აქტებთან ერთად, არეგულირებს ისეთ ორგანიზებულ საქმიანობას ან მოქმედებას, რომელიც ეხება პირთა განუსაზღვრელ წრეს, ხასიათდება ადამიანის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის საფრთხის გაზრდით, ეხება განსაკუთრებით მნიშვნელოვან სახელმწიფო ან საზოგადოებრივ ინტერესებს ან დაკავშირებულია სახელმწიფო რესურსის გამოყენებასთან. ეს კანონი არეგულირებს ლიცენზიით ან ნებართვით რეგულირებულ სფეროებს; იგი განსაზღვრავს ლიცენზიებისა და ნებართვების სრულ ჩამონათვალს და ადგენს ლიცენზიებისა და ნებართვების გაცემის წესებს, 28 შეაქვს მათში ცვლილებები ან აუქმებს. კანონის თანახმად, ლიცენზიის ან ნებართვის მეშვეობით საქმიანობის ან მოქმედების სახელმწიფო რეგულირება ხორციელდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც მოცემული საქმიანობა ან მოქმედება პირდაპირ უკავშირდება ადამიანის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობის

საფრთხეს ან სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ინტერესების სფეროებს. სახელმწიფო რეგულირება ხორციელდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ლიცენზიის ან ნებართვის გაცემა წარმოადგენს პოტენციური საფრთხის შემცირების ან სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი ინტერესების გათვალისწინების რეალურ საშუალებას. ლიცენზიებისა და ნებართვების საშუალებით საქმიანობის ან მოქმედების რეგულირების მიზანი და ძირითადი პრინციპებია:

- ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის უზრუნველყოფა
- ადამიანის საცხოვრებელი და კულტურული გარემოს უსაფრთხოება და დაცვა
- სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვა

18. სახელმწიფო უზრუნველყოფს გარემოს დაცვას და, შესაბამისად, წყლის დაცვას, როგორც მისი მთავარი კომპონენტის „წყლის შესახებ“ საქართველოს კანონში (1997). საქართველოს ყველა მაცხოვრებელი ვალდებულია უზრუნველყოს წყლის რაციონალური და მდგრადი გამოყენება და დაცვა. მათ უნდა აღკვეთონ მისი მოწამვლა, დაბინძურება და გამოფიტვა. ამ აქტის შესაბამისად აკრძალულია სამრეწველო, საყოფაცხოვრებო და სხვა ნაგვისა და ნარჩენების გადაყრა წყლის ობიექტებში. სამრეწველო, საყოფაცხოვრებო და სხვა ჩამდინარე წყლების განკარგვა ნებადართულია სამინისტროს მიერ გაცემული ლიცენზიის საფუძველზე. შავი ზღვის დაცვისა და მისი ეკოლოგიური სისტემის შენარჩუნების მიზნით, ყველა ფიზიკური და იურიდიული პირი (მათ შორის უცხოელები) ვალდებულია არიან მიიღონ ზომები, რათა თავიდან იქნას აცილებული ზღვის დაბინძურება, მიწაზე მდებარე დაბინძურების წყაროებიდან. სამრეწველო, კომუნალური საყოფაცხოვრებო, სადრენაჟო და სხვა ჩამდინარე წყლების გადინებისთვის ზედაპირული წყლის ობიექტის გამოყენება დასაშვებია მხოლოდ წყლის გამოყენების ლიცენზიის საფუძველზე, რომელიც გაცემულია სამინისტროს მიერ დამტკიცებული წყლის დანიშნულების მრავალფუნქციური გეგმისა და წყლის მართვის ბალანსის საფუძველზე.
19. კანონის თანახმად, წყლის ობიექტში გამონადენი ჩამდინარე წყლების გაწმენდა საჭიროა დადგენილი სტანდარტის შესაბამისად. წყლის რესურსების ხარისხის დასაცავად, კანონი ითხოვს სანიტარული დაცვის ზონის შექმნას, რომელიც შედგება სამი სარტყლისგან, რომელთაგან თითოეული განსაკუთრებული რეჟიმით მოქმედებს. წყლის ხარისხის სტანდარტების, გარემოში მავნე ნივთიერებების (მიკროორგანიზმების ჩათვლით) ემისიის მაქსიმალური დასაშვები სიჩქარის, წყლის ათვისების კვოტებისა და მავნე ნივთიერებების (მათ შორის მიკროორგანიზმების) წყალში ემისიის დროებითი მაჩვენებლები (ლიმიტები) განისაზღვრება საქართველოს კანონით გარემოს დაცვის შესახებ.
20. საქართველოს კანონმდებლობამ შეიძლება პასუხისმგებლობა დააკისროს წყლის დაცვისა და გამოყენების სფეროში კანონის სხვა დარღვევებზე. წყლის მომხმარებლები ანაზღაურებენ წყლის შესახებ კანონის დარღვევით გამოწვეული ზიანს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი ოდენობით და წესით. მე-17 მუხლის თანახმად (შავი ზღვის ბუნებრივი რესურსების დაცვა), ანადრომული თევზის სახეობები (თევზის სახეობები, რომლებიც სეზონურად მიგრირებენ მდინარის ზემოთ დინების საწინააღმდეგოდ) საქართველოს მდინარეებში დაცული იქნება მათი გამრავლებისთვის აუცილებელი პირობების შექმნით, ჰაბიტატის დაცვით, თევზჭერის ინდუსტრიის რეგულირების პროცედურების განსაზღვრით, ამ სახეობების დაჭერის დასაშვები ოდენობის განსაზღვრით ტერიტორიულ წყლებში და საქართველოს სპეციალურ ეკონომიკურ ზონებში და მის გარეთ, აგრეთვე საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული სხვა ზომების განხორციელების გზით. მე-20 მუხლი (მდინარის წყლის დაცვის ზონა) განსაზღვრავს რომ მდინარის დაცული ზონა შეიძლება იყოს მისი მიმდებარე ტერიტორია, სადაც დაწესებულია სპეციალური რეჟიმი წყლის რესურსების დაბინძურებისგან, გამოფიტვისგან დასაცავად. ამ ზონაში შეიძლება შედიოდეს მისი მშრალი კალაპოტი, მიმდებარე ტერასები, ბუნებრივი ამაღლებული და ციცაბო მდინარის პირები,

აგრეთვე მდინარეების პირდაპირ მიმდებარე ხეობები. მდინარის წყლის დამცავი ზონის სიგანე იზომება მეტრებში, მდინარის კალაპოტის ნაპირიდან ორივე მხარეს შემდეგი პროცედურის შესაბამისად:

- 10 მეტრი - 25 კმ სიგრძის მდინარის შემთხვევაში,
- 20 მეტრი - 50 კმ სიგრძის მდინარის შემთხვევაში,
- 30 მეტრი - 75 კმ სიგრძის მდინარის შემთხვევაში,
- 50 მეტრი - 75 კმ-ზე მეტი სიგრძის მდინარის შემთხვევაში,

21. ამ ზონაში აკრძალულია: (i) მოქმედი საწარმოების მშენებლობა, გაფართოება ან რეკონსტრუქცია, გარდა კანონით პირდაპირ განსაზღვრული შემთხვევებისა; (ii) მრავალწლიანი მცენარეების, დათესილი კულტურებისა და ტყის მიწების ტოქსიკური ქიმიკატებით შესხურება, ჰაერის ატომიზაციის გზით; და (iv) ტოქსიკური ქიმიკატების და მინერალური სასუქების, აგრეთვე ნებისმიერი სხვა ნარჩენების შენახვა, შეგროვება ან განთავსება, როგორც ეს განსაზღვრულია საქართველოს კანონმდებლობით. მოითხოვება, რომ ჰიდრავლიკური კონსტრუქციები, რომლებიც მდებარეობს წყლის დაცვის ზონაში, უნდა იყოს აღჭურვილი სათანადო ტექნიკური საშუალებებით, რათა გამოირიცხოს მდინარეების დაბინძურება.

22. ნარჩენების მართვის შესახებ **ახალი კანონი - ნარჩენების მართვის კოდექსი** (2015 წლის იანვარი) - მიზნად ისახავს ნარჩენების წარმოქმნის პრევენციისა და ნარჩენების ხელახალი გამოყენების, ეკოლოგიურად სუფთა დამუშავების გაზრდის ღონისძიებების განხორციელების სამართლებრივი პირობების შექმნას (მათ შორის მეორადი ნედლეულის გადამუშავება და მოპოვება, ნარჩენებისგან ენერგიის გამოდევნა, ასევე უსაფრთხო განადგურება). ამ კანონის მიზანია დაიცვას გარემო და ადამიანის ჯანმრთელობა: ნარჩენების წარმოქმნის უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან აცილებისა და შემცირების გზით; ნარჩენების მართვის ეფექტური მექანიზმების დანერგვით; რესურსების გამოყენებით გამოწვეული ზიანის შემცირებით და ამგვარი გამოყენების ეფექტურობის გაუმჯობესებით. საქართველოს ნარჩენების მართვის ახალი კოდექსის შესაბამისად, იურიდიულმა და ფიზიკურმა პირებმა, რომლებიც აწარმოებენ 200 ტონაზე მეტ არასახიფათო ნარჩენს ან 1000 ტონა ინერტულ ნარჩენს ან რაიმე რაოდენობის საშიშ ნარჩენს ყოველწლიურად, უნდა მოამზადონ კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმას, რომელიც წარედგინება საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს დასამტკიცებლად. ასევე აუცილებელია გარემოს მენეჯერის იდენტიფიცირება და MEPA-სთვის ინფორმაციის მიწოდება. მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების წესი, აგრეთვე, საშიში ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული აკრძალვები განისაზღვრება კოდექსით. კოდექსი ავალდებულებს შემუშავდეს საშიში ნარჩენების სეგმენტაციისა და შეგროვების სისტემა, წლის განმავლობაში 2 ტონაზე მეტი საშიში ნარჩენის წარმოების შემთხვევაში.

23. ქვემოთ მოცემულია კოდექსის ძირითადი პუნქტები.

მუხლი 7. ნარჩენების მართვის ზოგადი მოთხოვნები

- ნარჩენების შეგროვება, ტრანსპორტირება და დამუშავება ხდება მათი ტიპის, თვისებებისა და შემადგენლობის შესაბამისად, რაც ხელს არ შეუშლის მათ შემდგომ აღდგენას.
- ნარჩენების შეგროვება, ტრანსპორტირება და დამუშავება ხდება ისე, რომ მაქსიმალურად გამოირიცხოს გარემოს დაბინძურება და რისკები ადამიანის ჯანმრთელობისთვის.
- ნარჩენების ტრანსპორტირების საქმიანობით გამოწვეული ნარჩენების დაბინძურების შემთხვევაში, ნარჩენების გადამზიდავი პასუხისმგებელია დასუფთავების ზომების

მიღებაზე.

- ნარჩენების მწარმოებელი და მფლობელი ვალდებულია
- მოახდინოს მათი ნარჩენების დამუშავება ან გადასცეს შეგროვების, ტრანსპორტირებისა და დამუშავების მიზნით პირებს, რომლებიც უფლებამოსილი არიან განახორციელონ ასეთი ოპერაციები ამ კანონისა და საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად.
- იმ შემთხვევაში, თუ ნარჩენები წარდგენილია აღსადგენად ან გასანადგურებლად, თავდაპირველი მწარმოებლის ან/და მფლობელის პასუხისმგებლობა რჩება მანამ, სანამ აღდგენა ან განადგურება არ დასრულდება.
- პირებმა, რომლებიც აგროვებენ და გადააქვთ ნარჩენები, ის უნდა გადასცენ შესაბამის დაწესებულებებს მოსავლელად, რომლებსაც აქვთ შესაბამისი ნებართვა ან რეგისტრაცია.
- ნარჩენების ნებადართული ნაგავსაწვავების გარეთ დაწვა აკრძალულია.

მუხლი 14 - კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმა

- იურიდიულმა და ფიზიკურმა პირებმა, რომლებიც აწარმოებენ 200 ტონაზე მეტ არასახიფათო ნარჩენს ან 1000 ტონა ინერტულ ნარჩენს ან რაიმე რაოდენობის საშიშ ნარჩენს ყოველწლიურად, უნდა მოამზადონ კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმა.

მუხლი 15 - გარემოსდაცვითი მენეჯერი

- ამ კანონის მე-4 მუხლით გათვალისწინებულმა პირებმა კომპანიის გარემოსდაცვითი მენეჯერად უნდა დანიშნონ შესაფერისი პირი.

მუხლი 17. სახიფათო ნარჩენების მართვის ზოგადი ვალდებულებები

- სახიფათო ნარჩენების წარმოება, შეგროვება და ტრანსპორტირება, აგრეთვე მათი შენახვა და დამუშავება ხორციელდება გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვის უზრუნველყოფის პირობებში. აკრძალულია
 - ა) სახიფათო ნარჩენების გადაყრა ნარჩენების შეგროვების კონტეინერების გარეთ;
 - ბ) მათი ჩაყრა კანალიზაციის სისტემებში ან მიწისქვეშა ან ზედაპირულ წყლებში, მათ შორის ზღვაში;
 - გ) მათი დაწვა, ამ მიზნით ნებადართული ნაგავსაწვავების გარეთ;
 - დ) მათი დამუშავება ნარჩენების დამუშავების ობიექტების გარეთ, სადაც ნებადართულია ასეთი ტიპის ნარჩენების დამუშავება

მუხლი 18 - სპეციალური ვალდებულებები სახიფათო ნარჩენების მართვისათვის

- ნარჩენების მწარმოებლებმა, რომლებიც წელიწადში 2 ტონაზე მეტ საშიშ ნარჩენს აწარმოებენ, უნდა
 - ა) შექმნან და დანერგონ ასეთი ნარჩენების გამოყოფისა და შეგროვების მდგრადი სისტემა;
 - ბ) ამ კანონის მე-5 მუხლის შესაბამისად დანიშნონ გარემოსდაცვითი მენეჯერი, რომელიც პასუხისმგებელია აღნიშნული ნარჩენების უსაფრთხო მართვისთვის საჭირო ღონისძიებების გატარებაზე ;
 - გ) მიიღონ ზომები საშიში ნარჩენების დამუშავების პერსონალის ინფორმირებისა და ტრენინგისთვის.

- სანამ ნარჩენების ზუსტი შემცველობა არ არის ცნობილი, ნარჩენები განიხილება როგორც საშიში.
- სახიფათო ნარჩენები, რომლებისთვისაც საქართველოს ტერიტორიაზე არ არსებობს შესაბამისი დამუშავების ტექნიკა და/ან ტექნოლოგია, ამ კანონის მოთხოვნების შესაბამისად, ექსპორტირდება გადამუშავების მიზნით. ექსპორტის განხორციელებამდე, ნარჩენების უსაფრთხოდ შენახვა ხდება დროებითი შენახვის ობიექტებში.
- სამინისტრომ შეიძლება ერთხელ გამოწვევას დაუშვას შენახვის ვადის ერთ წლამდე გასახანგრძლივებლად, თუ ეს გამართლებულია და ზიანს არ აყენებს ადამიანის ჯანმრთელობას ან გარემოს.
- საშიში ნარჩენების შეგროვება და ტრანსპორტირება შესაძლებელია მხოლოდ ფიზიკური ან იურიდიული პირის მიერ, ამ კანონის შესაბამისად მისი რეგისტრაციის შემდეგ.

მუხლი 29 - ჩანაწერების წარმოებისა და ნარჩენების შესახებ ანგარიშგების ვალდებულებები

- უნდა ინახებოდეს ნარჩენების შესახებ ჩანაწერები, ხოლო ნარჩენების შესახებ ანგარიშები სამინისტროს უნდა წარედგენოს იმ ფიზიკური და იურიდიული პირების მიერ:
 - ა) რომლებიც პროფესიონალურად მუშაობენ ნარჩენების შეგროვებასთან, ტრანსპორტირებასთან და/ან დამუშავებასთან;
 - ბ) რომლებსაც წელიწადში 2 ტონაზე მეტი არასაშიში (მუნიციპალური ნარჩენების გარდა) ნარჩენები ან რაიმე რაოდენობის საშიში ნარჩენები აქვთ წარმოებული.

24. საქართველოს კანონი კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ (2007). კანონის მე-14 მუხლი განსაზღვრავს მოთხოვნებს "ფართომასშტაბიანი" სამშენებლო სამუშაოებისთვის. ამ მუხლის თანახმად, გადაწყვეტილება კარიერული მოვლის ან მოპოვების შესახებ საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, აგრეთვე სპეციალური მნიშვნელობის ობიექტის მშენებლობის შესახებ, როგორც ეს შეიძლება განისაზღვროს საქართველოს კანონმდებლობით, მიიღება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი ორგანოს მიერ, რომელიც ეფუძნება საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს პოზიტიურ დასკვნას. დასკვნის საფუძველია სათანადო ტერიტორიის არქეოლოგიური კვლევა, რომელიც უნდა ჩაატაროს მიწის სამუშაოების შესრულების მსურველმა ორგანიზაციამ. მიწის სამუშაოების შესრულების მსურველი სუბიექტი ვალდებულია სამინისტროში წარადგინოს დოკუმენტაცია მოცემული ტერიტორიის არქეოლოგიური კვლევის შესახებ. წინასწარი კვლევა უნდა მოიცავდეს საველე-კვლევით და ლაბორატორიულ სამუშაოებს. შესასწავლი ტერიტორიაზე არქეოლოგიური ობიექტის იდენტიფიკაციის შემთხვევაში, არქეოლოგიური კვლევის დასკვნა უნდა შეიცავდეს შემდეგ ინფორმაციას: (ა) კვლევის ტერიტორიაზე გამოვლენილი არქეოლოგიური ფენების და ობიექტების საფუძვლიანი შესწავლა თანამედროვე მეთოდოლოგიის გამოყენებით; (ბ) რეკომენდაციები გამოვლენილი ობიექტების კონსერვაციის პრობლემისა და საპროექტო ტერიტორიაზე სამშენებლო საქმიანობის დაგეგმვის შესახებ, არქეოლოგიურ კვლევაზე დაყრდნობით.

25. საქართველოს კანონი "წითელი ნუსხისა და წითელი წიგნის შესახებ" (2003) აწესრიგებს სამართლებრივ ურთიერთობებს წითელი ნუსხისა და წითელი წიგნის შემუშავების, გადაშენების პირას მყოფი სახეობების დაცვისა და გამოყენების სფეროში, გარდა საფრთხის ქვეშ მყოფი ველური ცხოველებისა და ველური მცენარეებით საერთაშორისო ვაჭრობის იურიდიული საკითხებისა, რომლებიც საქართველოს იურისდიქციის ფარგლებში

რეგულირდება კონვენციის "გადაშენების პირას მყოფი ველური ფაუნისა და ფლორის სახეობებთან საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ", რომელიც დადებულია 1973 წლის 3 მარტი ქალაქ ვაშინგტონში. კანონის მე-10 მუხლის თანახმად, ნებისმიერი საქმიანობა, მათ შორის ნადირობა, თევზაობა, მოპოვება, ჭრა და თივის სათიბი, გარდა ამ კანონით, „ცხოველთა ცხოვრების შესახებ“ საქართველოს კანონითა და საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული განსაკუთრებული შემთხვევებისა, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს რაოდენობის შემცირება. აკრძალულია გადაშენების პირას მყოფი სახეობების გამრავლების არეალის ან საცხოვრებელი პირობების გაუარესება. საქართველოს წითელი ნუსხა დამტკიცდა პრეზიდენტის №, 303 განკარგულებით "საქართველოს წითელი ნუსხის დამტკიცების შესახებ" (2006 წლის 2 მაისი). კანონი განსაზღვრავს განსაკუთრებულ შემთხვევებს, როდესაც დასაშვებია საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობების ინდივიდების საცხოვრებელი ადგილებიდან გაყვანა. გადაწყვეტილებებს იღებს საქართველოს მთავრობა.

26. **ტყის კოდექსი (1999)** არეგულირებს იურიდიულ ურთიერთობებს საქართველოს ტყის რესურსების მოვლა-პატრონობის, დაცვის, აღდგენისა და გამოყენებასთან დაკავშირებით. საქართველოს ტყის კოდექსი მიზნად ისახავს: ტყის მოვლას, დაცვას და აღდგენას კლიმატის, წყლის რეგულირების, დამცავი, კულტურული, რეკრეაციული და სხვა სასარგებლო ბუნებრივი თვისებების შენარჩუნებისა და გაუმჯობესების მიზნით; ის მხოლოდ იმ საქმიანობას არ კრძალავს, რაც ტყის რესურსების დაცვასთან ან გამოყენებასთან არის დაკავშირებული, მაგალითად, ხე-ტყის ჭრა, არამერქნული რესურსების შეგროვება, სოფლის მეურნეობის ან დასვენების ადგილის გამოყენება, სამონადირეო მეურნეობების დაფუძნება და ა.შ. სახელმწიფო სატყეო ფონდი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სპეციალური დანიშნულებისთვის გადაუდებელ შემთხვევებში. გადაწყვეტილებებს იღებს საქართველოს მთავრობა.
27. კანონი ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ (1999 წ.) არეგულირებს ატმოსფერული ჰაერის დაცვას საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე მავნე ანთროპოგენული ზემოქმედებისგან. კანონის მიზანია ადამიანის ჯანმრთელობისა და ბუნებრივი გარემოს ატმოსფერული ჰაერისთვის უსაფრთხო გარემოს უზრუნველყოფა. განხილულია დაბინძურების ოთხი ტიპი (ნაწილი II, თავი IV, მუხლი II.2): (i) გარემოს დაბინძურება საშიში ნივთიერებებით; (ii) ატმოსფერული ჰაერის რადიაციული დაბინძურება; (iii) მიკროორგანიზმებით დაბინძურება და მიკრობული წარმოშობის ბიოლოგიურად აქტიური ნივთიერებები; და (iv) ხმაური, ვიბრაცია, ელექტრომაგნიტური ველები და სხვა ფიზიკური ზემოქმედება. საშიში ნივთიერებების ატმოსფერულ ჰაერში კონცენტრაციის დაშვებული მაქსიმალური ზღვრები განისაზღვრება თითოეული დამაბინძურებლისთვის და წარმოადგენს საშიში დამაბინძურებლების მაქსიმალურ კონცენტრაციას, საშუალო დროში, რომელთა განმეორებადი მოქმედება არ ახდენს უარყოფით გავლენას ადამიანის ჯანმრთელობაზე და გარემოზე. ატმოსფერულ ჰაერში საშიში ნივთიერებების ემისიის დაშვებული მაქსიმალური დონე განისაზღვრება საწარმოს განვითარების პერსპექტიული შესაძლებლობებით, ფიზიკური. გეოგრაფიული და კლიმატური პირობებით, გამონაბოლქვი ნივთიერებების დისპერსიით და სხვა მეზობელი საწარმოებიდან ემიტირებული დამაბინძურებლების ფონური კონცენტრაციით, არსებული ან დაგეგმილი საცხოვრებელი სახლების, სანატორიუმებისა და დასვენების ზონების მდებარეობის გათვალისწინებით. კანონის შესაბამისად (პუნქტი 28), საშიში გამონაბოლქვის სტაციონარული წყაროებიდან²¹ დაბინძურების შეზღუდვის მიზნით, უნდა დადგინდეს გამონაბოლქვის ლიმიტები. ემისიის სტაციონარული წყაროდან დაბინძურების ლიმიტი ნებადართული გამონაბოლქვი საშიში ნივთიერებების რაოდენობაა (მასა) (პუნქტი 29). ემისიის წლიური მაქსიმალური დონე ნიშნავს გამონადენის მაქსიმალურ დასაშვებ ზღვარს. ეს არის ემისიის ყოველწლიურად დასაშვები რაოდენობა, რომელიც წინასწარ განსაზღვრულია ტექნოლოგიით, გამონადენის სტანდარტული დასაშვები მოცულობის პირობებში. წლიური მაქსიმალური მოცულობა განისაზღვრება თითოეული საშიში ნივთიერებისათვის და გამოითვლება ისე, რომ ემისიის ყველა სტაციონარული

წყაროსთვის დაგროვილი გამონაბოლქვი ყველა რეგისტრირებული გამონადენი წყაროდან არ აღემატებოდეს შესაბამის მაქსიმალურ დასაშვებ მნიშვნელობას. აკრძალულია ემისიის სტაციონარული წყაროებიდან საშიში გამონაბოლქვის გამოყოფა გამონადენის დამტკიცებული საზღვრების გარეშე. ემისიის სტანდარტები (მუხლი 30) უნდა შეიმუშაოს თავად საწარმომ. კანონის თანახმად (38-ე მუხლი) საწარმოს ევალება თვითმონიტორინგი, რომელიც მოიცავს ემისიის გაზომვას (შეფასებას), ჩაწერას/რეგისტრაციას და აღრიცხვას. ემისია, რომელიც არ არის დაფიქსირებული თვითმონიტორინგის ჩანაწერში, ითვლება უკანონოდ. როგორც 51-ე პუნქტშია ნახსენები, საშიში ნივთიერებებით ჰაერის დაბინძურების მონიტორინგის შედეგები და ინფორმაცია გამჭვირვალე და ხელმისაწვდომია საზოგადოებისთვის.

28. **"საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ" (2007) საქართველოს კანონის** მიზანია: მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და ცხოვრების ჯანსაღი წესის დანერგვის ხელშეწყობა; ადამიანის ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემოს შექმნა; ოჯახის რეპროდუქციული ჯანმრთელობის დაცვის ხელშეწყობა; ინფექციური და არაინფექციური დაავადებების პროფილაქტიკა. კანონი განსაზღვრავს მოსახლეობისა და იურიდიული პირების უფლებებსა და მოვალეობებს საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის სფეროში. საზოგადოების ჯანმრთელობისთვის უსაფრთხო გარემოს დამკვიდრების მიზნით, სამინისტრო ადგენს ადამიანის ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემოსთვის სტანდარტებს (ატმოსფერული ჰაერი, წყალი, ნიადაგი, ხმაური, ვიბრაცია, ელექტრომაგნიტური გამოსხივება), მათ შორის დასაშვებ მაქსიმალურ კონცენტრაციებს და მათზე ზემოქმედების მაჩვენებლებს. . სტანდარტები სავალდებულოა. საქართველოს ტერიტორიაზე მყოფი ყველა პირი ვალდებულია არ განახორციელოს ისეთი საქმიანობა, რომელიც იწვევს ინფექციური და არაინფექციური დაავადებების საშიშროებას და ხელს უწყობს ადამიანის ჯანმრთელობისთვის საფრთხეების წარმოქმნას, საზოგადოებრივი ჯანდაცვის დეპარტამენტს მიაწოდოს ინფორმაცია ყველა საგანგებო სიტუაციის შესახებ, რაც გამოწვეულია სანიტარიული ნორმების დარღვევით წარმოებაში ან ტექნოლოგიურ პროცესში და ა.შ. სტანდარტების დაცვას აკონტროლებს შესაბამისი სახელმწიფო სტრუქტურები. შიდა და გარე აუდიტებზე პასუხისმგებლობა ეკისრება სერტიფიცირებულ, დამოუკიდებელ ლაბორატორიას.
29. **კანონი ნიადაგის დაცვის შესახებ:** კანონი ითვალისწინებს ნაყოფიერი ნიადაგის რესურსების დაცვისა და შენარჩუნების პოლიტიკის მოთხოვნებსა და პრინციპებს უარყოფითი ზემოქმედებისგან. ნიადაგის დაცვა წარმოადგენს ეროვნულ პრობლემას, ვინაიდან ყველა სახის ნიადაგის სწორი და რაციონალური გამოყენება, უნაყოფო ნიადაგის, მარილიანი ნიადაგების, ჭაობიანი ნიადაგის, ტუტე ნიადაგის და წყლის ნიადაგის გამოყენება წარმოადგენს სოფლის მეურნეობის და მთლიანად ეროვნული ეკონომიკის დინამიური განვითარების მთავარ მარაგს. წინამდებარე კანონის მიზანია მიწის მესაკუთრეთა, მიწის მფლობელთა და სახელმწიფოს უფლებებისა და მოვალეობების დადგენა ნიადაგის დაცვის სფეროში. კანონი განსაზღვრავს ნიადაგის დაცვის ზომებსა და მეთოდებს და კრძალავს გარკვეულ საქმიანობას, მაგ. ნაყოფიერი ნიადაგის გამოყენება არასასოფლო-სამეურნეო მიზნებისთვის; არასასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის განხორციელება ნიადაგის ზედა ფენის მოცილებისა და კონსერვაციის გარეშე; ნებისმიერი საქმიანობა, რაც იწვევს ნიადაგის თვისებების გაუარესებას და ა.შ. ამ კანონის გარდა, ნიადაგის დაცვის საკითხები რეგულირდება სოფლის მეურნეობის მინისტრის #2-277 (25.11.2005) ბრძანებით, ეროზიისგან ნიადაგის დაცვის რთული ღონისძიებების შესახებ რეკომენდაციების დამტკიცების შესახებ.
30. ქვემოთ მოცემულია პროგრამები, რომლებიც ეხება სოციალურ ასპექტებსა და მიწის საკუთრებასთან დაკავშირებულ კანონებსა და რეგულაციებს.
31. კანონი სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის საკუთრების შესახებ. კანონის მიზანია უზრუნველყოს სასოფლო-სამეურნეო მიწის სტრუქტურის გაუმჯობესება რესურსების რაციონალური გამოყენების საფუძველზე, მიწის ნაკვეთების დანაწევრებისა და არამდგრადი

გამოყენების თავიდან აცილება. კანონი განსაზღვრავს მიწების შეძენისა და გაყიდვის წესებს და სასოფლო-სამეურნეო მიწასთან დაკავშირებული ურთიერთობებში სახელმწიფოს მონაწილეობას. კანონი ეხება მიწის საკუთრების საკითხებს, მიწის საკუთრების გაუცხოების შეზღუდვას თანასაკუთრების შემთხვევაში და განსაზღვრავს სახელმწიფოს პრიორიტეტს სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთების გამოსყიდვისთვის.

32. სამოქალაქო კოდექსი არეგულირებს სახელშეკრულებო ურთიერთობებს, აღწერს ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა უფლებებსა და მოვალეობებს და განსაზღვრავს ჯარიმებს დოკუმენტში მითითებული მოთხოვნების დარღვევის შემთხვევაში. სამოქალაქო კოდექსი განასხვავებს მოძრავ და უძრავ ნივთებს და ადგენს საკუთრებაზე უფლების მოპოვების წესებს, აგრეთვე მასთან დაკავშირებულ ქონებრივ ან სავალდებულო უფლებებს. საქართველოში კონტრაქტების დადებისას, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ეს კანონმდებლობა.
33. **კანონი საზოგადოებრივი საჭიროებების მქონე ქონების ექსპროპრიაციის წესის შესახებ** ასახავს კერძო საკუთრების ექსპროპრიაციის შესაბამის პროცედურებსა და პირობებს, აგრეთვე ექსპროპრიაციული ქონების კომპენსაციის გადახდის ან სხვა იგივე საბაზრო ღირებულების ქონების გადაცემის პროცედურებს.
34. **კანონი კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ** ადგენს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის და არქეოლოგიური გამოკვლევების ჩატარების ნებართვის მიღების პროცედურებს.
35. **კანონი საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ** არეგულირებს იურიდიულ ურთიერთობებს ადამიანის ჯანმრთელობის უსაფრთხო გარემოს უზრუნველსაყოფად. იგი განსაზღვრავს ჰაერის, ნიადაგისა და წყლის დაბინძურების ხარისხის ნორმებსა და იონიზირებულ გამოსხივებასთან, ხმაურთან და ვიბრაციასთან დაკავშირებულ შეზღუდვებს. ლიმიტები დაცული უნდა იყოს. კანონის მე-7 ნაწილი ეძღვნება ტექნოლოგიური პროცესების უსაფრთხოებას.
36. **კანონი სახელმწიფო ქონების შესახებ** არეგულირებს ურთიერთობებს სახელმწიფო ქონების მართვისა და სხვებისთვის სარგებლობაში გადაცემის შესახებ და განსაზღვრავს გადაცემის სპეციალურ მოთხოვნებსა და პროცედურებს. ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო არის სახელმწიფო ორგანო, რომელიც პასუხისმგებელია სახელმწიფო ქონებაზე.
37. **შრომის კოდექსი** არეგულირებს შრომით ურთიერთობებს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ასეთი ურთიერთობები სხვაგვარად რეგულირდება საქართველოში მოქმედი საერთაშორისო ხელშეკრულებებით. დამსაქმებლები ვალდებული არიან დაიცვან დოკუმენტის მოთხოვნები და პუნქტები, რათა უზრუნველყონ თანამშრომელთა უფლებების დაცვა.
38. შრომის უსაფრთხოების შესახებ საქართველოს კანონი განსაზღვრავს დამსაქმებელთა ძირითად მოთხოვნებსა და პრევენციულ ზომებს სამუშაო ადგილის უსაფრთხოების კუთხით. კანონი ვრცელდება ისეთ სამუშაოებზე, რომლებიც საფრთხის შემცველი, მძიმე, მავნე და საშიშია. დამსაქმებლის მიერ საქართველოში შრომის უსაფრთხოების წესების დაცვას აკონტროლებს საქართველოს ჯანმრთელობის, შრომისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო შესაბამისი დეპარტამენტების მეშვეობით.
39. **გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მიღების პროცედურები. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი** მიღებულ იქნა 2017 წლის ივნისში და ძალაში შევიდა 2018 წლის იანვარს. ახალმა კოდექსმა შეცვალა კანონი გარემოზე ზემოქმედების ნებართვისა და ეკოლოგიური ექსპერტიზის შესახებ. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი ადგენს გარემოზე ზემოქმედების

შეფასების, გარემოზე სტრატეგიული შეფასების, ტრანსსასაზღვრო გარემოსდაცვითი შეფასების, საზოგადოების მონაწილეობისა და ექსპერტიზის დებულებებსა და პროცედურებს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. EIA ექვემდებარება ამ კოდექსის I დანართით გათვალისწინებულ საქმიანობებს და ამავე კოდექსის II დანართით გათვალისწინებულ საქმიანობებს, რომლებიც EIA-ს ექვემდებარება სკრინინგის პროცედურის საფუძველზე.

ა.1 გარემოსდაცვითი რეგულაციები და სტანდარტები

40. პროგრამა განხორციელდება ეროვნული რეგულაციების მიხედვით და აგრეთვე, ABD SPS 2009 მოთხოვნების შესაბამისად. შესაბამისად, ორივეს უფრო მკაცრი მოთხოვნები იქნება გამოყენებული. საქართველოს აქვს სპეციალური სტანდარტების დიდი ნაკრები, რომლებიც ეხება ემისიის, ჩამდინარე წყლებისა და ხმაურის სტანდარტებს, აგრეთვე სტანდარტებს სპეციალური ნარჩენების მართვისა და განკარგვისთვის, დაწყებული კანალიზაციიდან დამთავრებული სახიფათო ნარჩენებით. ქვემოთ მოცემულია ამ კანონებისა და სტანდარტების შეჯამება IFC-სა და ევროკავშირის სტანდარტებთან ერთად.

ა.1.1 ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის სტანდარტები

41. საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ საქართველოს კანონის შესაბამისად, გარემოსდაცვითი თვისობრივი ნორმები მტკიცდება საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანებულებებით (16.08.2001 წლის No.297/N განკარგულებები, მასში შეტანილი ცვლილებების ჩათვლით, სამინისტროს შემდგომი 02.24.2003 წლის No.38 /N, 09.15.1006 წლის 251/N , 12.17.2007 წლის N განკარგულებებით). ატმოსფერული ჰაერის ხარისხი (საშიში ნივთიერებებით დაბინძურება) ასევე განისაზღვრება გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის ბრძანებით (#89, 2001 წლის 23 ოქტომბერი), საშიში დაბინძურებით ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების ინდექსის გაანგარიშების წესის დამტკიცების შესახებ. მაქსიმალური დასაშვები კონცენტრაცია (MPC) ჰაერში წარმოქმნილი დამაბინძურებლებისთვის განისაზღვრება ტექნიკური რეგლამენტებით - ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის სტანდარტები (განკარგულება #383 - დამტკიცებული საქართველოს მთავრობის მიერ 2018 წლის 27 ივლისს).

42. ცხრილი 8 გვიჩვენებს ჰაერის ძირითადი დამაბინძურებლების ზღვრულ მნიშვნელობებს, როგორც ეს განსაზღვრულია GEO, IFC და ევროკავშირის კანონმდებლობით.

ცხრილი 2. ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის სტანდარტები

პარამეტრი	საშუალო პერიოდი	ლიმიტი (მკგ/მ3)		
		მაქსიმალური დასაშვები კონცენტრაცია (MPC) ჰაერის ხარისხისთვის	IFC სახელმძღვანელოს მნიშვნელობა	ევროკავშირის ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის სახელმძღვანელო მითითებები
	30 წუთი	200	-	-

პარამეტრი	საშუალო პერიო დი	ლიმიტი (მკგ/მ3)		
		მაქსიმალუ რი დასაშვები კონცენტრაცია (MPC) ჰაერის ხარისხისთვის	IFC სახელმძღვანე ლოს მნიშვნელობა	ევროკავშირის ატმოსფერულ ი ჰაერის ხარისხის სახელმძღვანე ლო მითითებები
აზოტის დიოქსიდი (NO2)	1 საათი	200 მკგ/მ3	200	200
	24 საათი	40	-	-
	1 წელი	40 მკგ/მ3	40	40
გოგირდის დიოქსიდი (SO2)	10 წუთი	-	500	-
	30 წუთი	500	-	-
	1 საათი	-350 მკგ/მ3	-	350
	24 საათი	125 მკგ/მ3	20	125
ნახშირბად ის მონოქსიდი (CO)	30 წუთი	5 000	-	-
	24 საათი	3 000	-	-
	8 საათი	10 მკგ/მ3	-	-
სულ შეჩერებუ ლი ნაწილაკებ ი (TSP)/მტვე რი	24 საათი	150	-	-
	30 წუთი	500	-	-
PM10	1 წელი	40 მკგ/მ3	20	40
	24 საათი	50 მკგ/მ3	50	50
PM2.5	1 წელი	25 მკგ/მ3	10	25
	24 საათი		25	-
ოზონი	8 საათია ნი დღიუ რი	120 მკგ/მ3	100	120

პარამეტრი	საშუალო პერიოდი	ლიმიტი (მკგ/მ3)		
		მაქსიმალური დასაშვები კონცენტრაცია (MPC) ჰაერის ხარისხისთვის	IFC სახელმძღვანელოს მნიშვნელობა	ევროკავშირის ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის სახელმძღვანელო მითითებები
	მაქიმუმი			

შენიშვნა: ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის (WHO) ჰაერის ხარისხის სახელმძღვანელო მითითებები, 2005 წლის გლობალური განახლება. PM-ის 24-საათიანი მნიშვნელობა არის 99-ე პროცენტილი. მოცემულია შუალედური სამიზნეები, იმის გათვალისწინებით, რომ საჭიროა ეტაპობრივი მიდგომა, რეკომენდებული მითითებების მისაღწევად.

43. ზოგადად, ატმოსფერული ჰაერის ქართული სტანდარტები შეესაბამება IFC/WB საერთაშორისო სტანდარტებს, თუმცა განსხვავებების შემთხვევაში უფრო მკაცრი სტანდარტები გამოიყენება.

ა.1.2 ხმაურის სტანდარტები:

44. IFC-ის დასაშვები სტანდარტები და საქართველოს ეროვნული სტანდარტები საცხოვრებელი ფართებისთვის მსგავსია. ხმაურის ეროვნული სტანდარტები განისაზღვრება ტექნიკური რეგლამენტის შესაბამისად - აკუსტიკური ხმაურის შეზღუდვები საცხოვრებელი სახლებისა და საზოგადოებრივი დაწესებულებების ოთახებში/ტერიტორიაზე (დოკუმენტი #300160070.10.003.020107, თარიღი 15/08/2017) იხილეთ ცხრილი 9.

45. IFC-სთვის ხმაურის ზემოქმედებამ არ უნდა გადააჭარბოს მე-5 ცხრილში მოცემულ დონეს ან გამოიწვიოს მაქსიმალური ზრდა ფონური დონიდან 3 დეციბელის ფარგლებში (dB) ტერიტორიის გარეთ მდებარე უახლოესი რეცეპტორის მდებარეობის ადგილზე. ეს პროგრამა შეესაბამება როგორც IFC-ს სახელმძღვანელო პრინციპებს, ასევე საქართველოს სტანდარტებს. გაითვალისწინეთ, რომ ქართული სტანდარტები ეხება დასაშვებ საზღვრებს შენობაში და არა შენობის ფასადზე.

ცხრილი 3: ხმაურის დონის ქართული სტანდარტები

ტერიტორიის და შენობის დანიშნულება/გამოყენება	დასაშვები ლიმიტები (A-შეწონილი დეციბელები (dBA))		
	L _{დღე}		23:00 – 08:00
	08:00 - 19:00, დღე	19:00-23:00, საღამო	L _{ღამე} , ღამე
საგანმანათლებლო დაწესებულებები და საბიბლიოთეკო დარბაზები	35	35	35
სამედიცინო დაწესებულებები/სამედიცინო დაწესებულებების პალატები	40	40	40
საცხოვრებელი კვარტლები და საერთო საცხოვრებლები	35	30	30

საავადმყოფოს პალატები	35	30	30
სასტუმროს/მოტელის ნომრები	40	35	35
სავაჭრო დარბაზები და მიმღები ობიექტები	55	55	55
რესტორანის, ბარის, კაფეების დარბაზები	50	50	50
თეატრის/საკონცერტო დარბაზები და რიტუალური ტერიტორიები	30	30	30
სპორტული დარბაზები და აუზები	55	55	55
მცირე ოფისები (≤ 100 მ ³) - სამუშაო ოთახები და ტერიტორია საოფისე ტექნიკის გარეშე	40	40	40
მცირე ოფისები (≤ 100 მ ³) - სამუშაო ოთახები და ტერიტორია საოფისე ტექნიკის გარეშე	40	40	40
საკონფერენციო დარბაზები/შეხვედრების ოთახები	35	35	35
საცხოვრებელი, სამედიცინო დაწესებულებების, სოციალური მომსახურების და ბავშვთა დაწესებულებების მოსაზღვრე ადგილები (< 6 სართულიანი შენობა)	50	45	40
საცხოვრებელი, სამედიცინო დაწესებულებების, სოციალური მომსახურების და ბავშვთა დაწესებულებების მოსაზღვრე ადგილები (> 6 სართულიანი შენობა)	55	50	45
სასტუმროების, სავაჭრო, მომსახურების, სპორტისა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების მოსაზღვრე ადგილები	60	55	50

შენიშვნა: 1. იმ შემთხვევაში, თუ შიდა ან გარე წყაროების მიერ წარმოქმნილი ხმაური იმპულსური ან ტონალურია, ლიმიტი უნდა იყოს 5dBA ნაკლები ვიდრე ცხრილშია მითითებული.

2. ზემოთ მოცემული ხმაურის აკუსტიკური ლიმიტები დადგენილია "სივრცის" რუტინული მუშაობის პირობებისთვის, ანუ ფანჯრები და კარი დახურულია (გამონაკლისი - ჩამონტაჟებული სავენტილაციო არხები), ჩართულია ვენტილაცია, კონდიციონერი, განათება (ასეთის არსებობის შემთხვევაში); ფუნქციონალური (საწყისი) ხმაური (როგორცაა მუსიკა, მეტყველება) არ ითვლება.

ცხრილი 4: IFC-ს ხმაურის დონის სახელმძღვანელო მითითებები

რეცეპტორი	ერთსაათიანი L_{Aeq} (dBA)	
	დღის 07,00-22,00	ღამის 22,00 – 07,00
საცხოვრებელი; ინსტიტუციური; საგანმანათლებლო	55	45
სამრეწველო; კომერციული	70	70

46. სამუშაო ადგილის ხმაურისთვის გამოიყენება შემდეგი IFC სტანდარტები.

ცხრილი 5: IFC-ს სამუშაო გარემოს ხმაურის ლიმიტები

სამუშაოს ტიპი, სამუშაო ადგილი	IFC-ს ზოგადი EHS სახელმძღვანელო მითითებები
მძიმე მრეწველობა (ზეპირი კომუნიკაციის მოთხოვნა არ არის)	85 ექვივალენტი დონე Laeq, 8სთ
მსუბუქი მრეწველობა (ზეპირი კომუნიკაციის მოთხოვნის შემცირებული მოთხოვნა)	50 -65 ექვივალენტი დონე Laeq, 8სთ

ა.1.3 ვიბრაციის სტანდარტები

47. ვიბრაციის ქართული სტანდარტები შექმნილია ადამიანის კომფორტისთვის. ეს ნაჩვენებია მე-12 ცხრილში. გაითვალისწინეთ, რომ შენობის დაზიანების სტანდარტები არ არსებობს.

ცხრილი 6: საქართველოს ზოგადი მისაღები ვიბრაციული მნიშვნელობები საცხოვრებელ სახლებში, საავადმყოფოებსა და დასასვენებელ სახლებში, სანიტარული ნორმები 2001

ოქტავის ზონების საშუალო გეომეტრიული სიხშირეები (ჰც)	დასაშვები მნიშვნელობები X0, Y0, Z0			
	ვიბრო-აჩქარება		ვიბრო-სიჩქარე	
	მ/წმ ²	dB	მ/წმ10 ⁻⁴	dB
2	4,0	72	3,2	76
4	4,5	73	1,8	71
8	5,6	75	1,1	67
16	11,0	81	1,1	67
31,5	22,0	87	1,1	67
63	45,0	93	1,1	67
შესწორებული და ექვივალენტური შესწორებული მნიშვნელობები და მათი დონეები	4,0	72	1,1	67

შენიშვნა: დასაშვები ვიბრაციის ნორმატიული მნიშვნელობების გადაჭარბება დღის განმავლობაში 5 dB-ით, ცვლადი ვიბრაციების ამ ცხრილში დასაშვები დონის მნიშვნელობების კორექციაა 10dB, ხოლო აბსოლუტური მნიშვნელობები მრავლდება 0.32-ზე. ვიბრაციის დასაშვები დონეები საავადმყოფოებისა და დასასვენებელი სახლებისთვის უნდა შემცირდეს 3dB-ით.

48. სახელმწიფო საავტომობილო და სატრანსპორტო თანამდებობის პირთა ამერიკული ასოციაცია (AASHTO) (1990) განსაზღვრავს ვიბრაციის მაქსიმალურ დონეს სტრუქტურების დაზიანების თავიდან ასაცილებლად. **Error! Reference source not found.**¹³ აჯამებს მაქსიმალურ დონეებს.

ცხრილი 7: AASHTO-ს მაქსიმალური ვიბრაციის დონეები დაზიანების თავიდან ასაცილებლად

სიტუაციის ტიპი	შემზლუდავი (in/წმ)	სიჩქარე
ისტორიული ადგილები ან სხვა კრიტიკული ადგილები	0,1	
საცხოვრებელი კორპუსები, შელესილი კედლები	0,2-0,3	
საცხოვრებელი კორპუსები კარგ მდგომარეობაში, თაბაშირის მუყაოს კედლებით	0,4-0,5	
ინჟინერირებული სტრუქტურები, თაბაშირის გარეშე	1,0-1,5	

49. **ნიადაგის ხარისხი:** საქართველოში ნიადაგის ხარისხის შეფასების კრიტერიუმები განისაზღვრება ინსტრუქციით „ნიადაგის ქიმიური დაბინძურების დონის შეახებ“ (MM 2.1.7. 004-02). ნიადაგში სხვადასხვა ნივთიერებებისა და ელემენტების მაქსიმალური დასაშვები კონცენტრაციის შესახებ ინფორმაცია მოცემულია მე-14 ცხრილში .

ცხრილი 8: ნიადაგში სხვადასხვა ნივთიერებებისა და ელემენტების მაქსიმალური დასაშვები კონცენტრაცია

კომპონენტი	ერთეული	დონე
დარიშხანი	მგ/კგ	2-10
სპილენძი	მგ/კგ	3
მერკური	მგ/კგ	2,1
ნიკელი	მგ/კგ	4
ტყვია	მგ/კგ	32
თუთია	მგ/კგ	23
რთული ნახშირწყალბადები	მგ/კგ	0,1
ფენოლი (ნაერთი)	მგ/კგ	-
ციანიდი	მგ/კგ	-
სულფატი	მგ/კგ	-
ქლორიდი	მგ/კგ	-
ამონიუმის აზოტი	მგ/კგ	-
აორთქლეადი ორგანული ნაერთები		
ბენზოილი	მგ/კგ	0,3
ტოლუოლი	მგ/კგ	0,3
ეთილბენზოლი	მგ/კგ	-
რთული ქსილენი (ორთო, მეტა, პარა)	მგ/კგ	0,3
ნახევრად აორთქლებადი ნაერთები		
ბენზოპირენი	მგ/კგ	0,02
იზოპროპილენ-ბენზოლი	მგ/კგ	0,5
პესტიციდები		
ატრაზინი	მგ/კგ	0,5
ლინდენი	მგ/კგ	0,1
DDT (და მისი მეტაბოლიტი)	მგ/კგ	0,1

ა.1.4 მიწისქვეშა წყლების ხარისხის სტანდარტები: საქართველოს კანონმდებლობა არ არეგულირებს მიწისქვეშა წყლების ხარისხის სტანდარტებს. მიწისქვეშა წყლების ხარისხი

რეგულირდება სასმელი წყლისთვის დადგენილი ნორმებით.

50. სასმელი წყლის ხარისხის კრიტერიუმები განისაზღვრება სასმელი წყლის ტექნიკური რეგლამენტით (მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის N58 რეგულაცია. სასმელი წყლის ხარისხის კრიტერიუმები მოცემულია მე-15ცხრილში.

ცხრილი 9: სასმელი წყლის კრიტერიუმები

ინდექსი	საზომი ერთეული	სტანდარტული არაუმეტეს:
საერთო მახასიათებლები		
წყალბადის ინდექსი	PHI	6-9
პერმანგანატის დაჟანგვა	მგ O ₂ /ლ	3,0
არაორგანული ნივთიერება		
ბარიუმი (Ba 2+)	მგ/ლ	0,7
ბორი (B, სულ)	მგ/ლ	0,5
დარიშხანი (სულ)	მგ/ლ	0,01
Quicksilver (Hg, არაორგანული),	მგ/ლ	0,006
კადმიუმი (Cd, სულ)	მგ/ლ	0,003
მანგანი (Mn, საერთო)	მგ/ლ	0,4
მოლიბდენი (Mo, სულ)	მგ/ლ	0,07
ნიკელი (Ni, სულ)	მგ/ლ	0,07
ნიტრატი (მოკლე ზემოქმედება NO-ით 3)	მგ/ლ	50
ნიტრიტი (გრძელი ზემოქმედება NO-ით) 2	მგ/ლ	0,2
სელენი (Se, სულ)	მგ/ლ	0,01
სპილენძი (Cu, სულ)	მგ/ლ	2,0
ტყვია (Pb, სულ)	მგ/ლ	0,01
ფტორი (F)	მგ/ლ	0,7
ქრომი (Cr ₆₊)	მგ/ლ	0,05
სტიბიუმი (Sb)	მგ/ლ	0,02
ციანიდი (CN-)	მგ/ლ	0,07
ორგანული ნივთიერება		
პესტიციდების საერთო შემცველობა	მგ/ლ	0,05

ა.1.5 ზედაპირული წყლის ხარისხის სტანდარტები

51. ზედაპირზე მავნე ნივთიერებების მაქსიმალური დასაშვები კონცენტრაციების სიდიდეები მოცემულია შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს #297N ბრძანებით (16.08.2001) დამტკიცებული გარემოსდაცვითი ხარისხის ნორმებით (შესწორებული ამავე სამინისტროს 24.02.2003 წლის No. 38/N ბრძანებით). ზედაპირულ წყლებში დამაბინძურებლების დასაშვები დონე მოცემულია **Error! Reference source not found.16-ში**. ყველა ჩამდინარე წყალი უნდა შეესაბამებოდეს საქართველოს ეროვნულ სტანდარტებს. ამასთან, გარკვეული პარამეტრები მითითებული არ არის ეროვნულ სტანდარტებში

და მათთვის გამოიყენება IFC-ს სახელმძღვანელო მითითებები, როგორც ეს მოცემულია მე-16 ცხრილში.

ცხრილი 10: ზედაპირული წყლის ხარისხის შესაბამისი სტანდარტები

მარამეტრი	მაქსიმალური კონცენტრაცია	დასაშვები წყარო
pH	6,5-8,5	ეროვნული
განზავებული ჟანგბადი, მგ/ლ	4-6	ეროვნული
BOD ₅ , მგ/ლ	30	IFC
COD, მგ/ლ	125	IFC
საერთო აზოტი, N, მგ/ლ	10	IFC
საერთო ფოსფატი, მგ/ლ	2	IFC
ქლორიდები, მგ/ლ	350	ეროვნული
ნავთობპროდუქტები, მგ/ლ	0,3	ეროვნული
თუთია (Zn ²⁺)	1გ/კგ	ეროვნული
ტყვია (Pb სულ)	23,0	ეროვნული
ქრომი (Cr ⁶⁺)	32,0	ეროვნული
კადმიუმი (Cd, სულ)	6,0	ეროვნული
სულ შეჩერებული მყარი ნივთიერებები, მგ/ლ	50	IFC

52. წყლის მოთხოვნები დამოკიდებულია წყლის ობიექტის კატეგორიებზე (ზედაპირული წყლის დაბინძურებისგან დაცვის ტექნიკური რეგლამენტი, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის #425 განკარგულებით, 31/12/2013). კატეგორიებია: (ა) საყოფაცხოვრებო წყლის გამოყენება; (ბ) საოჯახო წყლის გამოყენება; და (გ) მეთევზეობა. ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ, იყოფა უმაღლეს, პირველ და მეორე კატეგორიებად.

ცხრილი 11: წყლის ხარისხის მოთხოვნები წყლის გამოყენების კატეგორიის მიხედვით

	წყლის გამოყენების კატეგორია			
	საყოფაცხოვრებო წყლის გამოყენება	საოჯახო წყლის გამოყენება	მეთევზეობა	
			უმაღლესი და პირველი	მეორე
	ნებადართულია გაზრდა არაუმეტეს, ქვემოთ მოცემულისა			

	წყლის გამოყენების კატეგორია			
	საყოფაცხოვრებო წყლის გამოყენება	საოჯახო წყლის გამოყენება	მეთევზეობა	
			უმაღლესი და პირველი	მეორე
შეჩერებული მყარი ნივთიერებები	0,25 მგ/ლ	0,75 მგ/ლ	0,25 მგ/ლ	0,75 მგ/ლ
	მდინარეებისთვის, რომელთა შეჩერებული მყარი ბუნებრივი შემცველობაა 30 მგ/ლ, დასაშვებია დაახლოებით 5%-იანი ზრდა			
	თუ ჩამდინარე წყლები შეიცავს შეჩერებულ ნაწილაკებს, რომელთა დალექვის სიჩქარე 0.2 მმ/წმ-ზე მეტია, წყალსაცავებში ჩადინება დაუშვებელია. აკრძალულია ჩამდინარე წყლების ისეთი გამონადენი, რომელიც შეიცავს შეჩერებულ ნაწილაკებს, დეპონირების0.4 მმ/წმ-ზე მეტი სიჩქარით.			
მოტივტივე მატერია	ნავთობის, ნავთობპროდუქტების, ცხიმების პატჩები არ უნდა იყოს გამოვლენილი			
ფერი.	არ უნდა იყოს ხილვადი წყლის სვეტში		წყალს არ უნდა ჰქონდეს არანორმალური ფერი	
	20 სმ	10 სმ	-	
სუნი, გემო	წყალს არ უნდა ჰქონდეს 1 ერთეულზე მაღალი ინტენსივობის სუნი და გემო.		წყალმა არ უნდა გამოიწვიოს თევზის უჩვეულო სუნი და გემო	
	სხვა მოვლის ქლორირების შემდეგ	მოვლის გარეშე	-	
ტემპერატურა	ჩამდინარე წყლების ჩაშვების შემდეგ, წყლის რეზერვუარში ტემპერატურა არ უნდა აღემატებოდეს 5 პროცენტზე მეტს ბუნებრივ მაჩვენებელთან შედარებით.		წყლის ობიექტებისთვის, რომლებიც წარმოადგენს ცივი წყლის თევზის ჰაბიტატს, როგორიცაა Acipenseridae, Coregonidae, მაქსიმალური დასაშვები ტემპერატურა ზაფხულში და ზამთარში არის 20°C და 5°C, ხოლო სხვა წყლის ობიექტებისთვის - 28°C (ზაფხულში), 8°C (ზამთარში).	
pH	უნდა იყოს 6.5 - 8.5 ინტერვალში			
წყლის მინერალიზაცია	<1000 მგ/ლ, მათ შორის, ქლორიდები -	შეესაბამებოდეს გემოვნებასთან დაკავშირებული	დაბეგვრის შესაბამისად	

	წყლის გამოყენების კატეგორია			
	საყოფაცხოვრებო წყლის გამოყენება	საოჯახო წყლის გამოყენება	მეთევზეობა	
			უმაღლესი და პირველი	მეორე
	350 მგ/ლ; სულფატები - 500 მგ/ლ	ნაწილში მოცემულ მოთხოვნას (იხ. ზემოთ)		
გახსნილი ქანგბადი	არ უნდა იყოს უფრო დაბალი, ვიდრე			
	4 მგ/ლ	4 მგ/ლ	6 მგ/ლ	6 მგ/ლ
ბიოლოგიურ ქანგბადზე მოთხოვნილება	20°C ტემპერატურაზე არ უნდა აღემატებოდეს			
	3 მგ/ლ	6 მგ/ლ	3 მგ/ლ	6 მგ/ლ
ქიმიურ ქანგბადზე მოთხოვნილება	არ უნდა აღემატებოდეს			
	15 მგ/ლ	30 მგ/ლ	-	-
ქიმიური ნივთიერებები	არ უნდა აღემატებოდეს დასაშვებ მაქსიმალურ ზღვარს			
პათოგენები	თავისუფალი უნდა იყოს პათოგენებისგან, მათ შორის, ჰელმინთის სიცოცხლისუნარიანი კვერცხუჯრედების, ონკოლოგიური ტენიებისა და პათოგენური ორგანიზმების სიცოცხლისუნარიანი კისტებისგან.			
ტოქსიკურობა	-	-	მდინარის ჩადინებისა და კონტროლის მონაკვეთზე არ უნდა აღინიშნებოდეს ტოქსიკური ზემოქმედება.	

ა.1.6 სანიტარული ჩამდინარე წყლები

53. საწარმოო ობიექტების სანიტარული ჩამდინარე წყლები შეიძლება მოიცავდეს საყოფაცხოვრებო კანალიზაციის, კვების სერვისისა და სამრეცხაო ობიექტების ჩამდინარე წყლებს, რომლებიც ემსახურებიან სამუშაო მოედნის თანამშრომლებს. სხვადასხვა ჩამდინარე წყლები ლაბორატორიებიდან, სამედიცინო დაწესებულებებიდან, წყლის დარბილებიდან და ა.შ. ასევე შეიძლება ჩაედინოს სანიტარული ჩამდინარე წყლების გამწმენდ სისტემაში. სანიტარული ჩამდინარე წყლების მართვის რეკომენდირებული სტრატეგიები მოიცავს:

- ჩამდინარე წყლების ნაკადების სეგრეგაცია შერჩეული გაწმენდის ვარიანტთან შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად (მაგალითად, სეპტიკური სისტემა, რომელსაც მხოლოდ საყოფაცხოვრებო კანალიზაციის მიღება შეუძლია);
- ნავთობისა და ცხიმის შემცველი ჩამდინარე წყლების სეგრეგაცია და წინასწარი დამუშავება (მაგ. ცხიმის ხაფანგის გამოყენება) კანალიზაციის სისტემებში ჩაშვებამდე;

- iii. თუ სამრეწველო ობიექტიდან ჩამდინარე წყლები უნდა ჩაედინოს ზედაპირულ წყლებში, დამუშავება უნდა აკმაყოფილებდეს სანიტარული ჩამდინარე წყლების გამოყოფის ეროვნულ ან ადგილობრივ სტანდარტებს ან, მათი არარსებობის შემთხვევაში, სანიტარული ჩამდინარე წყლების გამონადენების საორიენტაციო მითითებებს, რომლებიც ნაჩვენებია მე-18 ცხრილში;
- iv. თუ სამრეწველო ობიექტიდან ჩამდინარე წყლები უნდა ჩაედინოს სეპტიურ სისტემაში, ან თუ მიწა გამოიყენება გამწმენდი სისტემის შემადგენლობაში, საჭიროა სანიტარული ჩამდინარე წყლების გამოყოფის შესაბამისი ეროვნული ან ადგილობრივი სტანდარტების დაცვა. სანიტარული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი სისტემებიდან ნარჩენების გატანა უნდა მოხდეს ადგილობრივი მარეგულირებელი მოთხოვნების შესაბამისად და მათი არარსებობის შემთხვევაში უნდა უზრუნველყოფდეს საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების დაცვას, წყლისა და მიწის რესურსების შენარჩუნებას და გრძელვადიან მდგრადობას. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მშენებლობის დროს გამოყენებული იქნება ყველაზე მკაცრი სტანდარტები.

ცხრილი 12. დამუშავებული სანიტარული კანალიზაციის გამონადენის სანიმუშო მნიშვნელობები

დამაბინძურებელი	ერთეული	სტანდარტები		
		GEO	WB	EU
pH	pH	6-9	6-9	
ბიოქიმიური ჟანგბადის მოთხოვნილება (BOD)	მგ/ლ	35	30	25
ქიმიური ჟანგბადის მოთხოვნილება (COD)	მგ/ლ	125	125	125
სულ ფოსფორი	მგ/ლ	2	2	2
სულ აზოტი	მგ/ლ	15	10	15
სულ შეჩერებული მყარი ნივთიერებები	მგ/ლ	60	50	35
კოლიფორმული ბაქტერია	[1]MPN ^b /100მლ		400 ^a	

A. ADB პოლიტიკები

54. წინა დაცვითი პოლიტიკის დაცვით (იძულებითი განსახლების პოლიტიკა, 1995 წ., ადგილობრივი მოსახლეობის პოლიტიკა, 1998 წ. და გარემოსდაცვითი პოლიტიკა 2002 წ.), ADB-მა 2009 წელს მიიღო დამცავი პოლიტიკის ყოვლისმომცველი განაცხადი (SPS, 2009). SPS აღწერს ADB-ს უსაფრთხოების გარანტიებს, ადგენს პოლიტიკის პრინციპებს და ასახავს ADB-ს დაცვის პოლიტიკის მიწოდების პროცესს. იგი ეხება ADB-ს მიერ დაფინანსებულ, ADB-ს მიერ ადმინისტრირებულ ყველა პროექტს და მათ კომპონენტებს, მათ შორის, ინვესტიციურ პროექტებს, რომლებიც დაფინანსებულია სესხით, გრანტით ან სხვა საშუალებებით.
55. პროექტის შედეგების მდგრადობის ხელშეწყობის მიზნით, გარემოს და ხალხის პროექტების პოტენციური მავნე ზემოქმედებისაგან დაცვით, ADB-ს გარანტიების მიზნებია:
 - (i) თავიდან იქნას აცილებული პროექტების უარყოფითი ზემოქმედება გარემოზე და დაზარალებულ ადამიანებზე, სადაც ეს შესაძლებელია;
 - (ii) შეამციროს, შეამსუბუქოს და/ან აანაზღაუროს პროექტის უარყოფითი ზემოქმედება

გარემოზე და დაზარალებულ ადამიანებზე, როდესაც თავიდან აცილება შეუძლებელია; და

- (iii) დაეხმაროს მსესხებლებს/კლიენტებს გააუმჯობესონ დაცვის სისტემები და განავითარონ გარემოსდაცვითი და სოციალური რისკების მართვის შესაძლებლობები.

56. ADB-ს SPS 2009 აღწერს პოლიტიკის მიზნებს, მოქმედების სფეროს და მოქმედების პრინციპებს უსაფრთხოების სამი ძირითადი მიმართულებისთვის: (i) გარემოს დაცვის გარანტიები, (ii) იძულებითი განსახლების გარანტიები და (iii) ადგილობრივი მოსახლეობის უსაფრთხოების ზომები.

57. **გარემოს დაცვის გარანტიები.** გარემოსდაცვითი გარანტიების მიზანია უზრუნველყოს პროექტების გარემოსდაცვითი სიმტკიცე და მდგრადობა და ხელი შეუწყოს გარემოსდაცვითი საკითხების ინტეგრირებას პროექტის გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. ADB-ს მიერ დაფინანსებული ყველა პროექტი შემოწმებულია მომზადების საწყის ეტაპზე და ხდება მათი პოტენციური გარემოზე ზემოქმედების მნიშვნელობის კატეგორიზაცია. პროექტების სკრინინგისთვის გამოიყენება სწრაფი გარემოსდაცვითი შეფასების (REA) ჩამონათვალი. პროექტები ხარისხდება შემდეგ სამ კატეგორიად:

- (i) **A კატეგორია** - შემოთავაზებული პროექტი კლასიფიცირდება როგორც A კატეგორია, თუ მას შეიძლება ჰქონდეს მნიშვნელოვანი მავნე ზემოქმედება გარემოზე, რომელიც შეუქცევადი, მრავალფეროვანი ან უპრეცედენტოა. ამ ზემოქმედებამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს უფრო დიდ ფართობზე ვიდრე ფიზიკური სამუშაოების ობიექტები ან ობიექტები. საჭიროა გარემოზე ზემოქმედების შეფასება.
- (ii) **კატეგორია B** - შემოთავაზებული პროექტი კლასიფიცირდება როგორც B კატეგორია, თუ მისი პოტენციური უარყოფითი ზემოქმედება გარემოზე ნაკლებია ვიდრე A კატეგორიის პროექტების. ეს ზემოქმედება სპეციფიკურია სამუშაო უბნებისთვის, მათგან რამდენიმე შეუქცევადია და უმეტეს შემთხვევაში შემამსუბუქებელი ზომები უფრო ადვილად შეიძლება შეიქმნას, ვიდრე A კატეგორიის პროექტებისთვის. საჭიროა პირველადი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა.
- (iii) **C კატეგორია** - შემოთავაზებული პროექტი კლასიფიცირდება როგორც C კატეგორია, თუ მას აქვს მინიმალური ან არ აქვს უარყოფითი ზემოქმედება გარემოზე. გარემოსდაცვითი შეფასება არ მოითხოვება, თუმცა გარემოზე ზემოქმედების გადახედვაა საჭირო.

58. შესაბამისად, ADB-ს გარემოსდაცვითი შეფასების მოთხოვნა განსხვავდება საქართველოს გარემოსდაცვითი შეფასების სისტემისგან. მიუხედავად იმისა, რომ გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა, საქართველოს კანონის შესაბამისად, საჭიროა მხოლოდ შეტყობინებული საქმიანობისთვის, ADB SPS 2009 ვრცელდება ყველა პროექტზე და მისი შეფასების მოთხოვნები იცვლება პროექტის კატეგორიის მიხედვით, მოსალოდნელი ზემოქმედების ხასიათიდან და მასშტაბიდან გამომდინარე.

ბ.1 ანგარიშვალდებულების მექანიზმი²

59. აზიის განვითარების ბანკმა (ADB) შექმნა ინსპექტირების ფუნქცია 1995 წელს, რათა უზრუნველყოს ღია ფორუმის საზოგადოების კონტროლისთვის, იმის უზრუნველსაყოფად,

² ADB-ს ანგარიშვალდებულების მექანიზმის პოლიტიკა 2012 ხელმისაწვდომია მისამართზე: <http://www.adb.org/documents/accountability-mechanism-policy-2012>

რომ ADB შეესაბამებოდეს მის საოპერაციო პოლიტიკასა და პროცედურებს. ინსპექტირების ფუნქციაზე დაყრდნობით და ინტენსიური საზოგადოებრივი კონსულტაციების შედეგად, ADB-მა 2012 წელს დანერგა ანგარიშვალდებულების განახლებული მექანიზმი. ანგარიშვალდებულების მექანიზმი მოიცავს ორ ურთიერთდამხმარე ფუნქციას: პრობლემების გადაჭრას და შესაბამისობის განხილვას.

60. ანგარიშვალდებულების მექანიზმი მიზნად ისახავს:

- ADB-ს განვითარების ეფექტურობისა და პროექტის ხარისხის გაზრდას;
- რეაგირება მოახდინოს პროექტით დაზარალებული მოსახლეობის პრობლემებზე და სამართლიანი იყოს ყველა დაინტერესებული მხარისთვის;
- ასახოს უმაღლესი პროფესიული და ტექნიკური სტანდარტები პერსონალის დაკომპლექტებასა და საქმიანობაში;
- იყოს მაქსიმალურად დამოუკიდებელი და გამჭვირვალე;
- იყოს ხარჯ-ეფექტური და ეფექტიანი; და
- ავსებდეს ADB-ს ზედამხედველობის, აუდიტის, ხარისხის კონტროლისა და შეფასების სხვა სისტემებს.

61. ანგარიშვალდებულების მექანიზმი ავსებს ADB-ს აუდიტის, შეფასებისა და სწავლის სისტემებში პრობლემების გადაჭრისა და შესაბამისობის სხვა სისტემებს, რათა უზრუნველყოს, რომ მისი ოპერაციები ხორციელდებოდეს ოპერატიული პოლიტიკისა და პროცედურების შესაბამისად და აღწევდეს მიზნობრივ შედეგებს.

62. იგი ასახავს ADB-ს ფილოსოფიას, რომ პრობლემების პრევენცია და შესაბამისობა მაქსიმალურად უნდა იქნას ჩართული ოპერაციებში, და ასევე, პრობლემების და შეუსაბამობის დადგომისთანავე, ისინი უნდა გადაწყდეს პროექტისა და ოპერაციულ დონეზე.

8.2 ინფორმაციის გამჟღავნება:

63. ADB-ს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის პოლიტიკის შესაბამისად (2018 წლის სექტემბერი), ADB მჭიდროდ თანამშრომლობს თავის მსესხებლებთან და კლიენტებთან, რათა უზრუნველყოს ორმხრივი კომუნიკაცია ADB-ს პროექტებთან დაკავშირებით, პროექტით დაზარალებულ ადამიანებთან და სხვა დაინტერესებულ მხარეებთან. ეს ხორციელდება განსაზღვრულ ვადებში, შესაბამისი კომუნიკაციის გამოყენებით და ისე, რომ პროექტით დაზარალებულ ადამიანებსა და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს საშუალება მიეცეთ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანონ პროექტის შემუშავებასა და განხორციელებაში.

64. ADB თავის ვებგვერდზე განათავსებს დაცვის შემდეგ დოკუმენტებს:

- (i) გარემოს A კატეგორიის პროექტებისთვის, გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშებს საბჭოს განხილვამდე არანაკლებ 120 დღით ადრე;
- (ii) გარემოსდაცვითი შეფასებისა და გადახედვის ჩარჩოს (EARF) პროექტი, განსახლების ჩარჩოების ან/და გეგმების პროექტები და ადგილობრივი მოსახლეობის დაგეგმვის ჩარჩოების ან/და გეგმების პროექტი პროექტის შეფასებამდე;

- (iii) გარემოზე ზემოქმედების საბოლოო ან განახლებული შეფასებები და/ან გარემოს თავდაპირველი გამოკვლევები, განსახლების გეგმები და ადგილობრივი მოსახლეობის გეგმები მიღებისთანავე;
- (iv) ეკოლოგიური, იძულებითი განსახლებისა და მკვიდრი მოსახლეობის მონიტორინგის ანგარიშები, რომლებიც წარმოდგენილია მსესხებლების/კლიენტების მიერ პროექტის განხორციელების დროს, მიღებისთანავე.

8.3 ეროვნული კანონმდებლობისა და ADB-ს მოთხოვნების შედარება

98. გარემოსდაცვითი ეროვნული კანონისა და ADB პოლიტიკის ზემოთ მოყვანილი ანგარიშები მიუთითებს იმაზე, რომ ეს ორი სისტემა ჰგავს ერთმანეთს, მაგრამ არსებობს რამდენიმე ასპექტი, რომლებშიც ADB პოლიტიკა უფრო ზუსტია ვიდრე საქართველოს პროცედურა. ძირითადი განსხვავებები შემდეგია:

99. ეკოლოგიური რისკის, კულტურული მემკვიდრეობის, განსახლებისა და სხვა ფაქტორების გათვალისწინებით, ბანკი ახდენს მათ მიერ ახარისხებს პროექტებს A, B, C და FI კატეგორიებად. საქართველოს კანონმდებლობაში EIA ხორციელდება ამ კოდექსის I დანართით გათვალისწინებული საქმიანობისა და იმავე კოდექსის II დანართით გათვალისწინებული საქმიანობის ფარგლებში, სკრინინგის გადაწყვეტილების შესაბამისად. აზიის განვითარების ბანკის სახელმძღვანელო მითითებები მოითხოვს EIA-ს A კატეგორიის პროექტებისთვის, IEE-ს B კატეგორიის პროექტებისთვის და გარემოსდაცვით მიმოხილვას ისეთი პროექტებს, რომლებიც არ გამოიწვევს გარემოზე ზემოქმედებას (C კატეგორია), ხოლო საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად IEE არ არის საჭირო.

100. საქართველოს კანონმდებლობა არ განსაზღვრავს გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის გეგმების ფორმატს (EMP) და მათი მიწოდების ეტაპს, პროექტებისთვის რომლებიც ითვალისწინებს EIA-ს პროექტებს და არ საჭიროებს EMP-ებს იმ პროექტებისთვის, რომლებიც არ საჭიროებენ EIA-ს. აზიის განვითარების ბანკების სახელმძღვანელო მითითებები მოითხოვს EMP-ებს ყველა კატეგორიის პროექტისთვის და შეიცავს დეტალურ ინსტრუქციას შინაარსთან დაკავშირებით.

101. საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, MEPA პასუხისმგებელია პროექტის განხორციელების მონიტორინგისა და EIA-ში მოცემული სტანდარტებისა და ვალდებულებების შესრულებაზე, ხოლო EMP-ის როლი ნაკლებად მკაფიოდ არის განსაზღვრული. IPMO ან "პროექტის დამცველი" პასუხისმგებელია "თვითმონიტორინგის" პროგრამების განხორციელებაზე, იმ პროექტებისთვის რომლებიც მოითხოვს EIA-ს. ამის საპირისპიროდ, ADB-ს სახელმძღვანელო მითითებები ხაზს უსვამს EMP-ების როლს, რაც მნიშვნელოვანია ყველა კატეგორიის პროექტებისთვის, ხოლო პროექტის განმახორციელებელი ვალდებულია უზრუნველყოს მონიტორინგის სქემისა და გეგმების EMP-ებში ჩართვა. EMP-ების შესრულების შესაბამისობის მონიტორინგი ADB-ს მოთხოვნების მნიშვნელოვანი ელემენტია.

102. ეროვნული კანონმდებლობა ასევე არ ითვალისწინებს იძულებითი განსახლების საკითხს გარემოსდაცვითი ნებართვის გაცემის ნებისმიერ ეტაპზე. საქართველოს კანონმდებლობა სოციალურ ფაქტორებს მხოლოდ სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის უსაფრთხოების თვალსაზრისით განიხილავს (მაგ., თუ პროექტი შეიცავს მეწყრის გამოწვევის, მავნე ნივთიერებების ემისიის/გამონადენის ან სხვა ანთროპოგენული ზემოქმედების რისკს). მიუხედავად იმისა, რომ ბანკის დოკუმენტი ადგენს მსესხებლის ვალდებულებას გარემოსდაცვითი შეფასების ჩატარებაზე, ეროვნული კანონმდებლობა ითვალისწინებს პროექტის განმახორციელებელი ერთეულის პასუხისმგებლობას EIA-ს მომზადებისა და

საჯარო კონსულტაციის უზრუნველსაყოფად.

103. სამინისტრო მონაწილეობს საჯარო კონსულტაციებში, რომელიც საჭიროა საქართველოს ახალი კოდექსით დადგენილი წესით EIA-ს ნებართვის გაცემის შესახებ გადაწყვეტილების მისაღებად. ADB ახორციელებს პროექტის სკრინინგს და კატეგორიზაციას პროექტის მომზადების ადრეულ ეტაპზე, როდესაც საკმარისი ინფორმაციაა ხელმისაწვდომი ამ კუთხით, ასევე ADB-ს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის პოლიტიკის შესაბამისად. ბანკი მოწოდებულია იმუშაოს მსესხებელთან/კლიენტთან, რათა უზრუნველყოს შესაბამისი ინფორმაციის (დადებითი თუ უარყოფითი) შესახებ სოციალური და ეკოლოგიური უსაფრთხოების საკითხების დროული ხელმისაწვდომობა.

104. კონსულტაციასთან დაკავშირებით: ბანკი ითვალისწინებს კონსულტაციებს A და B კატეგორიის პროექტებზე (მინიმუმ ორი კონსულტაცია A კატეგორიის პროექტებისთვის) და მსესხებლისგან მოითხოვს კონსულტაციების განრიგს. ეროვნული კანონმდებლობა ბოლო დრომდე შეიცავდა ამ საკითხის მხოლოდ მოკლე მითითებას მისი შესრულების რეალური ინსტრუმენტების გარეშე.

105. ბანკის სახელმძღვანელო მითითებები შეიცავს სკრინინგის, მასშტაბის განსაზღვრისა და EIA -ს ჩატარების პროცედურების დეტალურ აღწერას და განმარტავს ეტაპების სრულ ჩამონათვალს, რომლებიც არ არის განსაზღვრული ეროვნული კანონმდებლობით.

106. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი, რომელიც მიღებულ იქნა 2017 წლის ივნისში და ძალაში შევიდა 2018 წლის იანვარში, მოიცავს სკრინინგს, სკოპებს, EIA -ს ანგარიშის მომზადებას, საზოგადოების მონაწილეობას, კონსულტაციების ჩატარებას და ექსპერტის დასკვნის მომზადებას მიღებული შედეგების შეფასების საფუძველზე და ექსპერტიზის გათვალისწინებით, გარემოსდაცვითი დასკვნის გამოსაცემად ამ კოდექსის ან/და შესაბამისი მოქმედი ადმინისტრაციული აქტის საფუძველზე, როგორც ეს გათვალისწინებულია საქართველოს კანონმდებლობით.

107. გარემოზე ზემოქმედების შეფასება ხდება ამ კოდექსის I დანართით გათვალისწინებული საქმიანობისა და იმავე კოდექსის II დანართით გათვალისწინებული საქმიანობის ფარგლებში, სკრინინგის გადაწყვეტილების შესაბამისად.

108. სკრინინგის ეტაპი: საქმიანობის განმახორციელებელმა პირმა, რაც შეიძლება ადრე, საქმიანობის დაგეგმვის ეტაპზე, სამინისტროში უნდა წარადგინოს განცხადება დაგეგმილი საქმიანობის სკრინინგის შესახებ და სამინისტროდან მიიღოს გადაწყვეტილება, ექვემდებარება თუ არა დაგეგმილი საქმიანობა EIA-ს.

109. სკრინინგის განაცხადის დარეგისტრირებიდან სამ დღეში სამინისტრომ უნდა განათავსოს განაცხადი მის ოფიციალურ ვებგვერდზე და შესაბამისი მუნიციპალიტეტის აღმასრულებელი ორგანოს ან/და წარმომადგენლობითი ორგანოს განაცხადის დაფაზე და მოთხოვნის შემთხვევაში ბეჭდური ასლები ხელმისაწვდომი გახადოს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით. სკრინინგის განაცხადის ვებსაიტზე და განაცხადის დაფაზე განთავსებიდან შვიდი დღის განმავლობაში საზოგადოებას შეუძლია წარუდგინოს სამინისტროს მოსაზრებები და კომენტარები ამ კოდექსის 34 (1) მუხლით დადგენილი წესით. სამინისტრო განიხილავს საზოგადოების მიერ წარდგენილ მოსაზრებებსა და კომენტარებს და, შესაბამისი საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში, გაითვალისწინებს მათ სკრინინგის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას.

110. სკოპინგის ეტაპი: საქმიანობის განმახორციელებელმა პირმა, რაც შეიძლება ადრე, საქმიანობის დაგეგმვის ეტაპზე, სამინისტროში უნდა წარადგინოს სკოპინგის განაცხადი, სკოპინგის დასკვნასთან ერთად.

111. სკოპინგის განაცხადის დარეგისტრირებიდან სამ დღეში სამინისტრომ უნდა განათავსოს სკოპინგის განაცხადი და სკოპინგის ანგარიში მის ოფიციალურ ვებგვერდზე და შესაბამისი მუნიციპალიტეტის აღმასრულებელი ორგანოს ან/და წარმომადგენლობითი ორგანოს განაცხადის დაფაზე და მოთხოვნის შემთხვევაში ბეჭდური ან ელექტრონული ასლები

ხელმისაწვდომი გახადოს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.

112. სკოპინგის განაცხადის შეტანიდან 15 დღის განმავლობაში საზოგადოებას შეუძლია წარუდგინოს სამინისტროს მოსაზრებები და კომენტარები სკოპინგის დასკვნასთან დაკავშირებით. სკოპინგის დასკვნის გაცემისას სამინისტრო უზრუნველყოფს საზოგადოების მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებებისა და კომენტარების გადახედვას და, შესაბამისი საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში, გაითვალისწინებს მათ.

113. ამ კოდექსის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილი წესით სკოპინგის განაცხადის განთავსებიდან არა უადრეს მე-10 და არა უგვიანეს მე-15 დღისა, სამინისტრო უზრუნველყოფს სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვის ჩატარებას. სამინისტრო პასუხისმგებელია საზოგადოებრივი განხილვების ორგანიზებასა და ჩატარებაზე. საჯარო განხილვას წარმართავს და საჯარო განხილვის ოქმს ადგენს სამინისტროს წარმომადგენელი. ინფორმაცია საჯარო განხილვის შესახებ ქვეყნდება საჯარო განხილვის ჩატარებამდე არა უგვიანეს 10 დღისა, ამ კოდექსის 32-ე მუხლის შესაბამისად. საზოგადოებრივი განხილვები ღიაა და მასში მონაწილეობა შეუძლია საზოგადოების ნებისმიერ წევრს.

114. სკოპინგის დასკვნის დამტკიცების შემდეგ, საქმიანობის განმახორციელებელმა პირმა ან/და მრჩეველმა უნდა უზრუნველყოს EIA-ს ანგარიშის მომზადება. საქმიანობის განმახორციელებელმა პირმა უნდა უზრუნველყოს ხარჯების ანაზღაურება, რაც აუცილებელია EIA-ს ანგარიშის მომზადებისთვის. სამინისტრო უნდა ჰქონდეს EIA-ს შესახებ ინფორმაცია მის ოფიციალურ ვებ-გვერდზე და შესაბამისი მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციის ორგანოს ან/და წარმომადგენლობითი ორგანოს განაცხადების დაფაზე.

115. განაცხადის განთავსებიდან 40 დღის განმავლობაში საზოგადოებას შეუძლია წარუდგინოს სამინისტროს მოსაზრებები და კომენტარები ამ კოდექსის 34 (1) მუხლით დადგენილი წესით EIA-ს ანგარიშთან, დაგეგმილ საქმიანობასა და პირობებთან დაკავშირებით, რაც გათვალისწინებული უნდა იყოს გარემოსდაცვით დასკვნაში. გარემოსდაცვითი დასკვნის ან საქმიანობის განხორციელებაზე უარის თქმის იურიდიული აქტის მიღებისას, სამინისტრო უზრუნველყოფს წარდგენილი მოსაზრებების და კომენტარების გადახედვას და, შესაბამისი საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში, გაითვალისწინებს მათ.

116. ამ კოდექსის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტით დადგენილი წესით განაცხადის განთავსებიდან არა უადრეს 25-ე და არა უგვიანეს 30-ე დღისა, სამინისტრო ატარებს EIA-ს ანგარიშის საჯარო განხილვას. სამინისტრო პასუხისმგებელია განხილვების ორგანიზებასა და ჩატარებაზე. საჯარო განხილვას წარმართავს და საჯარო განხილვის ოქმს ადგენს სამინისტროს წარმომადგენელი. სამინისტრო პასუხისმგებელია ოქმის სისწორეზე. ინფორმაცია საჯარო განხილვის შესახებ ქვეყნდება საჯარო განხილვის ჩატარებამდე არა უგვიანეს 20 დღისა, ამ კოდექსის 32-ე მუხლის შესაბამისად.

117. გარემოსდაცვითი დასკვნის მიღების შესახებ განცხადების რეგისტრაციიდან არა უადრეს 51-ე და არაუგვიანეს 55-ე დღისა მინისტრი გამოსცემს ინდივიდუალურ ადმინისტრაციულ აქტს გარემოსდაცვითი დასკვნის გამოცემის შესახებ, ან თუ არსებობს ამ კოდექსის მე-18 მუხლით გათვალისწინებული საფუძველი, საქმიანობის განხორციელებაზე უარის თქმის შესახებ. გარემოსდაცვითი დასკვნების მიღებისას შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სახელმძღვანელო დოკუმენტი გარემოზე ზემოქმედების შეფასების შესახებ.

ცხრილი 13: საქმიანობა და პასუხისმგებლობა EIA-ში ეროვნული სამართლისა და ADB პოლიტიკისთვის

#	ქმედება	საქართველოს კანონმდებლობა	ADB მოთხოვნები
1	სკრინინგი	პროექტის მიერ დაქირავებული კონსულტანტი	პროექტის მიერ დაქირავებული

#	ქმედება	საქართველოს კანონმდებლობა	ADB მოთხოვნები
			ბანკი და კონსულტანტი
2	სკოპინგი	პროექტის მიერ დაქირავებული კონსულტანტი	სავალდებულო პროექტის მიერ დაქირავებული ბანკი და კონსულტანტი
3	EIA-ს პროექტი	მომზადდება გარემოსდაცვითი კონსულტანტის მიერ.	მომზადდება გარემოსდაცვითი კონსულტანტის მიერ.
4	საჯარო კონსულტაციები	ამ კოდექსის მე-11 მუხლის მე-3 პუნქტით დადგენილი წესით განაცხადის განთავსებიდან არა უადრეს 25-ე და არა უგვიანეს 30-ე დღისა, სამინისტრო ატარებს EIA-ს ანგარიშის საჯარო განხილვას. საჯარო განხილვას წარმართავს და საჯარო განხილვის ოქმს ადგენს სამინისტროს წარმომადგენელი. ინფორმაცია საჯარო განხილვის შესახებ ქვეყნდება საჯარო განხილვის ჩატარებამდე არა უგვიანეს 20 დღისა, ამ კოდექსის 32-ე მუხლის შესაბამისად.	მინიმუმ ორი კონსულტაცია A კატეგორიის პროექტებისთვის - ერთი სკოპინგის ეტაპზე და ერთი EIA-ს პროექტისთვის.
5	საბოლოო EIA	გაითვალისწინეთ საჯარო კონსულტაციების დროს მიღებული ყველა კომენტარი, შეიტანეთ მიღებული შენიშვნები და განმარტეთ რაციონალური კომენტარების უგულებელყოფისას.	გაითვალისწინეთ ბანკისა და საზოგადოების ყველა კომენტარი. დაეთანხმებით ბანკს თითოეულ წამოჭრილ საკითხზე. ჩართეთ მიღებული საჯარო კომენტარები და განმარტეთ რაციონალური კომენტარების უგულებელყოფისას.
6	მენეჯმენტის გეგმები	გასაგები ფორმატთან დაკავშირებით სახელმძღვანელო მითითებები შინაარსსა და დროზე	ჩართეთ მონიტორინგისა და მართვის გეგმები EIA-ში.
7	განხილვა და დამტკიცება	MEPA	ბანკი და ცალკე - MEPA (თუ EIA მოითხოვება საქართველოს

#	ქმედება	საქართველოს კანონმდებლობა	ADB მოთხოვნები
			კანონმდებლობით).
8	საბოლოო EIA-ს გასაჯაროება	არ მოითხოვება	საბოლოო EIA-ს გამოქვეყნება (ძირითადად ელექტრონულად).

ბ.4 ADB-სა და საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნების ჰარმონიზაცია

118. იმისათვის, რომ ორივე რეგულაციას - ADB-სა და საქართველოს კანონმდებლობა შეესაბამებოდეს, EIA-ს შინაარსი უნდა მოიცავდეს ორივე რეგულაციაში გათვალისწინებულ საკითხებს, ერთმანეთის შესავსებად. შესაბამისად, EMP უნდა შემუშავდეს ADB-ს რეგულაციების გათვალისწინებით. ემისიის სტაციონარული წყაროების შეფასება (მაგ. დიზელის გენერატორები) უნდა შესრულდეს საქართველოს რეგულაციების შესაბამისად: "ემისიის სტაციონარული წყაროების ინვენტარი" და "ემისიის ლიმიტების დამტკიცება". A კატეგორიის პროექტებისთვის პირველი საჯარო კონსულტაცია (მოთხოვნილი ADB-ს სახელმძღვანელო მითითებებით, მაგრამ არა საქართველოს რეგლამენტით) ჩატარდება სკოპინგის ეტაპზე. მეორე შესრულდება საქართველოს მოთხოვნების შესაბამისად. გამჟღავნება მოხდება ADB-ს მოთხოვნების შესაბამისად.

III ინსტიტუციური შესაძლებლობების შეფასება გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების განსახორციელებლად

119. საინვესტიციო პროგრამის განხორციელებაში ჩაერთვებიან შემდეგი სააგენტოები :

- რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო (MoRDI);
- საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი (MDFG)
- კონსულტანტები
- სამეთვალყურეო კომპანია
- სამშენებლო კომპანია (CC)

A. რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო (MoRDI);

120. რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო (MoRDI) არის შემსრულებელი სააგენტო (EA), რომელიც პასუხისმგებელია სესხით დაფინანსებული ყველა საქმიანობის მენეჯმენტზე, კოორდინაციაზე და შესრულებაზე. MoRDI- ს ეკისრება საერთო პასუხისმგებლობა სესხის შეთანხმებების შესრულებაზე.

B. საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი (MDFG)

121. საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი (MDFG) არის პროექტის განმახორციელებელი სააგენტო (IA), რომელიც პასუხისმგებელია სესხის ფარგლებში ადმინისტრირებაზე, განხორციელებაზე (პროექტირებაზე, მშენებლობაზე) და მის ყოველდღიურ საქმიანობაზე.

122. საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი დაარსდა 1997 წელს. ფონდი თანამშრომლობს ყველა მსხვილ საინვესტიციო ბანკთან და საქართველოში მოქმედ საფინანსო ინსტიტუტთან. მისი კოორდინაცია ხდება სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ, რომელსაც ამტკიცებს საქართველოს მთავრობა და რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო (MoRDI).

123. საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი (MDF) არის საჯარო სამართლის იურიდიული პირი (სსიპ), რომლის მიზანია ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ინსტიტუციური და ფინანსური შესაძლებლობების გაღრმავება, ადგილობრივი ინფრასტრუქტურისა და მომსახურებების ინვესტიციების განხორციელება და ადგილობრივი მოსახლეობის ძირითადი ეკონომიკური და სოციალური პირობების გაუმჯობესება მგფ ახორციელებს მნიშვნელოვან ინფრასტრუქტურულ პროექტებს, როგორიცაა: ქალაქების რეაბილიტაცია, ტურისტული და კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების ინფრასტრუქტურის მოწყობა, სკოლებისა და საბავშვო ბაღების მშენებლობა და რეაბილიტაცია, ბუნებრივი კატასტროფების თავიდან აცილების მიზნით ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება, დევნილებისთვის მდგრადი ეკონომიკური ბაზის შექმნა. წყალმომარაგების რეაბილიტაცია, უსახლკარო ცხოველების თავშესაფრების მშენებლობა, საბაგიროების მოწყობა, სპორტული ინფრასტრუქტურის განახლება და კომპონენტის გაუმჯობესება, სახელმწიფო და კერძო სექტორის ინვესტიციების მხარდასაჭერად . მგფ- ის საორგანიზაციო სქემა წარმოდგენილია აქ დანართი 1.

124. გარემოსდაცვითი და სოციალური საკითხების განხორციელების მთავარი განყოფილება, EARF MDF- ში არის გარემოს დაცვისა და განსახლების განყოფილება, რომელიც ფუნქციონირებს აღმასრულებელი დირექტორის კონტროლის ფარგლებში. გარემოს დაცვისა და განსახლების ჯგუფის წევრები არიან: განყოფილების უფროსი, 3 გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების სპეციალისტი, ერთი სოციალური დაცვისა და გენდერის სპეციალისტი, ერთი ბენეფიციართან ურთიერთობის სპეციალისტი, ერთი განსახლებისა და GIS (გეოგრაფიული ინფორმაციული

სისტემების)სპეციალისტი, განსახლების 2 სპეციალისტი და ორი ADB ინდივიდუალური კონსულტანტი (ერთი განსახლების საკითხებზე და მეორე კომუნიკაციის საკითხებზე), რომლებიც ასევე არიან გარემოს დაცვისა და განსახლების განყოფილების წევრები.

125. გარემოს დაცვისა და განსახლების განყოფილების **ხელმძღვანელის** პასუხისმგებლობა:

- გარემოსდაცვითი პოლიტიკისა და პრაქტიკის განხორციელების ხელმძღვანელობა;
- აზიის განვითარების ბანკის უსაფრთხოების პოლიტიკისა და გარემოსდაცვითი ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისობის უზრუნველყოფა;
- გარემოსდაცვითი და სოციალური ანგარიშების ხარისხისა და ადეკვატურობის კონტროლი;
- დამცავი სამმართველოს პერსონალის სათანადო მონაწილეობა მგფ-ს ყველა ოპერაციაში, რომლებიც მოითხოვს ძალისხმევას დაცვის პოლიტიკის გამოყენებასთან დაკავშირებით;
- მგფ-ის მიერ განხორციელებული საქმიანობის ფარგლებში გარემოსდაცვითი საქმიანობის შეფასება და შიდა და გარე კლიენტებისა და მარეგულირებელი ორგანოებისთვის დაცვის პოლიტიკის გამოყენების შესახებ ანგარიშგების ხარისხის უზრუნველყოფა;
- მგფ-ს მენეჯმენტის გაფრთხილება მნიშვნელოვან საკითხებთან დაკავშირებით, რომლებიც გამოვლენილია კონტრაქტორების უსაფრთხოების ზომების შესრულების მონიტორინგისა და გამოსწორების ღონისძიებების რეკომენდაციით.
- დამცავი დოკუმენტების გამჟღავნება გარემოს შეფასებისა და მიმოხილვის ჩარჩოთი განსაზღვრული სახელმძღვანელო პრინციპების შესაბამისად; კოორდინაციის გაწევა დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციას გარემოსდაცვითი დოკუმენტაციისა და მგფ-ს საქმიანობის ნებისმიერი გარემოსდაცვითი და სოციალური ასპექტის შესახებ, რომლითაც შესაძლოა დაინტერესდნენ დაზარალებული ადამიანები; და გადაწყვეტილების მიღება დამცავ დოკუმენტებში საზოგადოების უკუკავშირის ჩართვის შესახებ;
- საჩივრების მექანიზმების მუშაობის ზედამხედველობა და მისი სიცოცხლისუნარიანობის უზრუნველყოფა;
- და ა.შ.

126. მგფ – ს გარემოს **დაცვის სპეციალისტების** პასუხისმგებლობა:

- გარემოს მართვის გეგმის ყველა შესაბამისი მოთხოვნის (მათ შორის, გარემოსდაცვითი პროექტები და შემამსუბუქებელი ზომები) სათანადოდ გათვალისწინება პროექტის სატენდერო დოკუმენტაციაში;
- კონტრაქტორისთვის საჭირო ნებართვების უზრუნველყოფა , გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსგან და სხვა შესაბამისი სამთავრობო უწყებებისგან. ნებისმიერი სამშენებლო სამუშაოს დაწყებამდე აუცილებელი ყველა მარეგულირებელი დოკუმენტის მიღება;
- კონტრაქტორის წვდომის უზრუნველყოფა გარემოს მართვის გეგმასა და საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის ანგარიშზე;
- კონტრაქტორის მიერ პასუხისმგებლობის გაცნობიერების უზრუნველყოფა რომ შეამსუბუქოს გარემოსდაცვითი პრობლემები, რაც დაკავშირებულია მათ სამშენებლო საქმიანობასთან და გარემოს მართვის გეგმისთან დაკავშირებული პერსონალის ტრენინგი განხორციელების ხელშეწყობა.
- კონტრაქტორის მიერ მომზადებული საიტის კონკრეტული გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის გეგმის დადასტურება , სანამ მიიღებს სამშენებლო ობიექტს;

- კონტრაქტორის მიერ საიტის კონკრეტული გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის გეგმის შესრულების მონიტორინგი გარემოსდაცვითი მონიტორინგის გეგმის შესაბამისად;
- აზიის განვითარების ბანკისთვის გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ნახევარწლიური ანგარიშების წარდგენა;
- პროექტის განხორციელებისას გარემოზე გაუთვალისწინებელი ზემოქმედების შემთხვევაში, საჭიროების შემთხვევაში, გარემოსდაცვითი საგანგებო პროგრამის მომზადება და განხორციელება, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან, სხვა შესაბამის სახელმწიფო სამთავრობო უწყებებთან და აზიის განვითარების ბანკთან შეთანხმებით;
- დადასტურება იმისა, რომ კონტრაქტორი ქირაობს სპეციალიზებული კომპანიებს აზბესტის ნარჩენების გატანისა და დემონტაჟისთვის ასევე გაზგასამართი სადგურების საწვავით დაბინძურებული ადჰურვილობის ტრანსპორტირებისთვის და შენახვისთვის ალტერნატიული არჩევანია, სამშენებლო კონტრაქტორს მოეთხოვოს იქირავოს აღნიშნული ნარჩენების და დაბინძურების მართვის კომპანია და შეიტანოს ეს მოთხოვნა სამშენებლო სამუშაოების ხელშეკრულებაში.
- და ა.შ.

B.1. კონსულტანტების პასუხისმგებლობა

127. მგფ-ის კომუნიკაციის კონსულტანტი პასუხისმგებლობა:

- პროექტების სტრატეგიული და ოპერატიული კომუნიკაციის სახელმძღვანელო მითითებების უზრუნველყოფა;
- დაინტერესებულ მხარეებთან კომუნიკაციის სტრატეგიის (SCS) მომზადებისა და განხორციელების ხელშეწყობა და ინფორმაციის გაზიარება;
- აქტიურად მუშაობა მგფ – ის დანიშნულ პერსონალთან, მითითებული საქმიანობის ეფექტურად განსახორციელებისთვის;
- აქტიურად მუშაობა მგფ– ის დანიშნულ პერსონალთან, რათა ხელი შეეწყოს საზოგადოებასთან ურთიერთობის მართვას და ინფორმაციის გაზიარებას საჩივრების მექანიზმების შესახებ, სოციალური უსაფრთხოების დაცვაზე.
- ინდივიდუალური საყოფაცხოვრებო ბაზაზე სპეციალურ კონსულტაციებს მოწყვლად ჯგუფებთან; მშენებლობის შემოთავაზებული მეთოდოლოგიის აღწერა AP- ებითვის ხმაურის, ვიბრაციისა და მტვერის კონტროლის ჩათვლით; მშენებლობის პერიოდის მხარდაჭერის გეგმის შემუშავება; გარკვევა, თუ რა არის AP– ების ძირითადი საზრუნავი, განსაკუთრებით ამ მშენებლობის პერიოდში;
- დიალოგისა და ინფორმაციის გაცვლის მიზნით, დაინტერესებული მხარეების სხვადასხვა ჯგუფების მიერ სანდო საზოგადოების კონტაქტების ქსელის მხარდაჭერა და შექმნა. ეს კონტაქტები გამოიყენება როგორც "საზოგადოების ურთიერთობები" და ხელს შეუწყობს SCS– ის განხორციელებას.
- პროექტის თანამშრომლებსა და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს შორის ურთიერთქმედების მხარდაჭერა და საჭიროების შემთხვევაში, ორგანიზება ან ხელშეწყობა, SCS– ით განსაზღვრული საქმიანობის შესაბამისად. მგფ-ის მიერ ჩატარებულ კონსულტაციებზე დასწრება , ამ ურთიერთქმედების დროს გამოვლენილი კითხვებისა და პრობლემების არსებითად მოგვარებაში დახმარება. საზოგადოებაში ურთიერთობების დამყარების ხელშეწყობა მგფ-ის / პროექტის განმახორციელებელი პერსონალისთვის. რეგულარული კონტაქტის შენარჩუნება ამ დაინტერესებულ მხარეებთან. საჭიროებისამებრ, კომუნიკაციური დახმარების გაწევა პროექტის სხვა ღონისძიებებისთვის (დაცვა, საჩივარი და ა.შ.). ითანამშრომლეთ GRM– ებთან, რათა

დაინტერესებულ მხარეებთან დაკავშირებული პრობლემები შეირჩეს, შეიტანონ ინფორმაცია და რომ დაინტერესებულ მხარეებს გააცნობიერონ, როგორ ხდება მათი ინფორმაციის გაზიარება და რეაგირება.

- საჭიროებისამებრ, საინფორმაციო მასალების გადახვედა / ან მოამზადება ახალ პროექტებთან დაკავშირებით, მგფ და აზიის განვითარების ბანკის დანიშნულ თანამშრომლებთან კოორდინაციით;
- დაზარალებულ პირებსა და სხვა მნიშვნელოვან დაინტერესებულ მხარეებს პროექტის შესახებ ინფორმაციის რეგულარული მიმოქცევის უზრუნველყოფა. პროექტების შედეგად დაზარალებულ სოფლებში / თემებში საზოგადოების გამაფრთხილებელი დაფების შექმნის მხარდაჭერა. უზრუნველყოფა იმისა რომ ტელეფონის ცხელი ხაზის ნომრები განთავსებული იქნება შესაბამის ადგილებში, მითითებული უნდა იყოს დასახლებული პირები (პროექტის კომუნიკაციის ფოკუსური წერტილები). დახმარების გაწევა პროექტის ძირითადი დოკუმენტების განთავსებისას საგამოცდო დაფებზე და ადგილობრივი თვითმმართველობის სამსახურებში (სოფელი, რაიონი და ა.შ.);
- დაინტერესებული მხარეებისა და ფართო საზოგადოების ინფორმირება პროექტის შესახებ, საჩივრების განხილვის მექანიზმის ჩათვლით, საკომუნიკაციო არხების სრული საშუალებით, სოციალური და ტრადიციული მედიის ჩათვლით. აგრეთვე ბრფინგების შესაძლებლობების შესწავლა დონორი საზოგადოებისა და სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებისთვის
- პროექტის ყველა ბენეფიციარის სრულყოფილად ინფორმირება მათი უფლებებისა და უკუკავშირისა და საჩივრების მოგვარების პროცედურების შესახებ.
- და ა.შ.

128. მგფ-ის განსახლების ადგილობრივი კონსულტანტის პასუხისმგებლობა:

- მიწის შეძენისა და განსახლების ჩარჩოს და განსახლების სხვა დოკუმენტაციის გადხედვა , რომელიც მომზადებული და წარდგენილია საკონსულტაციო კომპანიის მიერ; დოკუმენტაციის წარდგენა აზიის განვითარების ბანკისთვის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის სპეციალისტთან განსახილველად და / ან გასაჩივრების გარეშე;
- საზოგადოებრივი შეხვედრებისა და ფოკუს ჯგუფების ორგანიზება, მათ შორის, ადგილების იდენტიფიკაცია, მონაწილეთა ცნობები, დღის წესრიგის დადგენა, ოქმის და ფოტოგრაფიული ჩანაწერების შექმნა, დასწრების სიების ხელმოწერები;
- განსახლების განხორციელების პროცესში მონაწილეობის მიღება. მიწის შეძენისა და განსახლების ჩარჩოს ცვლილებების დამატება (საჭიროების შემთხვევაში)
- მონაწილეობა საზოგადოებრივ შეხვედრებსა და ფოკუს ჯგუფებთან, შესაბამისი დოკუმენტაციის მომზადება, ოქმის და ფოტო ჩანაწერების , დასწრების ნუსხის წარმოება;
- ადგილობრივი ხელისუფლებისთვის ინფორმაციის მიწოდება პროექტისა და LARF პოლიტიკის შესახებ (საჭიროების შემთხვევაში);
- პროექტით დაზარალებული პირების (AP) საკონსულტაციო მომსახურების გაწევა საჯარო რეესტრთან დაკავშირებულ საკითხებზე და ასევე საჭიროებისამებრ, LARP– ში ასახული სხვა საკითხებთან დაკავშირებით (LARP– ის საქმიანობის შესახებ მიმდინარე ინფორმაციის მიწოდება);
- საკადასტრო ნახაზებისა და ელექტრონული ვერსიების მიწოდება პროექტით დაზარალებულ პირთათვის.
- პროექტით დაზარალებულებისთვის დახმარება საბანკო ანგარიშების გახსნასა და კონტრაქტებისთვის საჭირო სხვა დოკუმენტაციის მომზადებაში;

- რეგისტრაციის შედეგების და მომზადებული მასალის დროულად წარდგენა მგფ-სთვის შემდგომი პროცედურებისთვის;
- ზემოაღნიშნული პროცედურების დაჩქარებისთვის, პროექტით დაზარალებულების მიერ საჯარო რეესტრში ჩატარებული რეგისტრაციის პროცედურების მონიტორინგი;
- საჭიროების შემთხვევაში, სადემარკაციო და ინვენტარიზაციის სამუშაოებში მონაწილეობა, შედეგების დადასტურება და მგფ-სთვის წარდგენა;
- პროექტით დაზარალებულებისთვის საკომპენსაციო მოლაპარაკებებში მონაწილეობის მიღება ; მგფ-ს კონსულტაცია კონფისკაციის საკითხებთან დაკავშირებით; კონფისკაციის პროცესისა და შედეგების შესახებ პროექტით დაზარალებულების ინფორმირება და კონსულტაცია; მგფ-სა და პროექტით დაზარალებულებს შორის შეხვედრების ორგანიზება კონფისკაციის თავიდან აცილების მიზნით; კონფისკაციის პროცედურებისთვის საჭირო დოკუმენტაციის მომზადება / შეგროვება; კონფისკაციის პროცესის მონიტორინგი
- საჩივრების განხილვის მექანიზმის შემუშავება / მართვა / მონიტორინგი ადგილობრივ დონეზე: საჩივრების აღრიცხვა; საჩივრების განხილვის პროცესებში მონაწილეობა; ურთიერთობა დაზარალებულ პირებთან; საჩივრის მიღების და რეაგირების აღიარების უზრუნველყოფა; დაზარალებულთა უკუკავშირი (წერილობითი ფორმით და პირდაპირი ჩართულობით) საჩივრების შიდა განხილვის შედეგებზე; კომუნიკაცია საჩივრების განხილვის კომიტეტის მდივანთან. LARP- ების შესაბამისობის ანგარიშის რევიზია (საჭიროების შემთხვევაში);
- და ა.შ.

B.2. გარემოს მენეჯმენტის კონსულტანტი (EMC)

129. თუ მგფ- ს არ ჰყავს სპეციალისტი გარემოსდაცვითი გამოცდილებით, აზიის განვითარების ბანკმა დაკომპლექტდა გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის კონსულტანტი , რომელიც მჭიდროდ თანამშრომლობს მგფ- სთან და პასუხისმგებელია აზიის განვითარების ბანკის მოთხოვნების შესაბამისად, ყველა საჭირო გარემოსდაცვითი დოკუმენტაციის შემუშავებაზე.

130. მგფ-ის **გარემოს მენეჯმენტის კონსულტანტის პასუხისმგებლობა** მოიცავს, მაგრამ არ შემოიფარგლება მხოლოდ:

- დახმარება მგფ-ს პროგრამის განხორციელებაში გარემოს შეფასებისა და მიმოხილვის ჩარჩოს შესაბამისად;
- დახმარება დაცვასთან დაკავშირებული სასესხო ხელშეკრულებების შესრულებაში, ასეთის არსებობის შემთხვევაში.
- დახმარება მგფ-ს პროექტების სკრინინგსა და კატეგორიზაციაში, საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის / გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესის ზედამხედველობაში, მათ შორის, საზოგადოებრივი კონსულტაციისა და ინფორმაციის გამჟღავნება აზიის განვითარების ბანკის უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადის შესაბამისად
- მგფ-ის დახმარება საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის / გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშების განხილვაში.
- მგფ-ის დახმარება ყოველთვიური მონიტორინგის ანგარიშების კონსოლიდაციაში და ყოველწლიური ანგარიშების წარდგენაში აზიის განვითარების ბანკისთვის განსახილველად.

- ზედამხედველობა გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის საქმიანობაზე - უზრუნველყოფა ყველა შემარბილებელი ღონისძიების მითითების, როგორც ეს ინტეგრირებულია საპროექტო და საკონტრაქტო დოკუმენტებში და რეალურად და ეფექტურად ხორციელდება.
- მგფ-ს დახმარება გარემოს შეფასებისა და მიმოხილვის ჩარჩოს განახლების / რევიზიის პერიოდში.
- ჩართულობა გარემოს მართვის გეგმა შემარბილებელი ღონისძიებების განხორციელების მონიტორინგის პროცესში, რომელსაც ახორციელებენ სამშენებლო ზედამხედველობის დეპარტამენტი და ტექნიკური ზედამხედველობის კომპანია, რაც ნამდვილად წარმოადგენს ინტერესთა კონფლიქტს.

B.3. შრომის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების განყოფილების პასუხისმგებლობა

131. შრომის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების განყოფილება (OHSU) ასევე მუშაობს მგფ-სთვის. შრომის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების განყოფილების ხელმძღვანელი ორგანიზებას უწევს სამუშაო ადგილების უსაფრთხოებაზე ზედამხედველობას და შრომითი პირობების შესაბამისობას ეროვნულ კანონმდებლობასთან და სამუშაოების მიწოდების ხელშეკრულების პირობებთან. სამუშაო ადგილებზე დაფიქსირებული რისკების შეფასების საფუძველზე, ხელმძღვანელი იღებს გადაწყვეტილებას კონტრაქტორისთვის შეტყობინების გაგზავნის ან სამუშაოების შეჩერების შესახებ, გასცემს მითითებებს მაკორექტირებელი მოქმედებებისთვის და აკონტროლებს მის შესრულებას.

132. მგფ-ს შრომის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების განყოფილების პასუხისმგებლობა:

- კომპანიაში შრომის უსაფრთხოების წესების დარღვევების აღკვეთა;
- შრომის ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების შესაბამის სტანდარტებს დანერგვა და რეკომენდაციების შემუშავება შრომის უსაფრთხოების და ჯანმრთელობის დასაცავად;
- კომპანიის დირექციის გაფრთხილება სამუშაოების უსაფრთხოების და მათი პრევენციის ზომებთან და საშიში აღჭურვილობის დამუშავებასთან დაკავშირებული რისკების შესახებ;
- თანამშრომელთა დაგეგმილი ტრენინგების უზრუნველყოფა შრომის უსაფრთხოების შესახებ და შესაბამისი სერტიფიკატის გაცემა;
- პერსონალის ტრენინგების ჟურნალის შენახვა / დაარქივება
- და სხვა.

B.4. პროექტის მენეჯერის პასუხისმგებლობა

133. მგფ-ს პროექტის მენეჯერის პასუხისმგებლობა:

- პროექტის მართვა, კონტროლი და მონიტორინგი;
- დაინტერესებულ მხარეებთან კომუნიკაცია პროექტის ყველა ეტაპზე;
- პროექტში მონაწილე მხარეების კოორდინაცია;
- დონორთან და / ან სამთავრობო უწყებებთან ეფექტური საქმიანი ურთიერთობების დამყარება, მჭიდრო კომუნიკაცია და ანგარიშის წარდგენა;
- პროექტთან დაკავშირებული სხვადასხვა შეხვედრებისა და მოლაპარაკებების ორგანიზება და მონაწილეობა;
- პროექტის ადგილების მონახულება პროექტის მიმდინარეობის შესაფასებლად;
- კონტრაქტორის მიერ წარდგენილი ანგარიშების შესწავლა და კოორდინაციის გაწევა შესაბამის დანაყოფებთან;

C. სამეთვალყურეო კომპანია

134. მგფ-მ, როგორც პროექტის გამნმახორციელებელმა სააგენტომ, დაკომპლექტა სამეთვალყურეო კომპანია. კონსულტანტების ეროვნული და საერთაშორისო გუნდი დაეხმარება მგფ-ს სამეთვალყურეო კომპანია ასევე უზრუნველყოფს კონტრაქტორ თანამშრომლების ტრენინგებს მენეჯმენტისა და ექსპლუატაციისა და პროექტის შენარჩუნებისთვის (საჭიროების შემთხვევაში). სამეთვალყურეო კომპანია ხელს შეუწყობს მგფ-ს დარწმუნდეს, რომ პროექტი ხორციელდება მითითებული სტანდარტების შესაბამისად. სამეთვალყურეო კომპანიის დავალება მოიცავს დაცვითი დოკუმენტაციის შესრულების ზედამხედველობას.

135. მშენებლობის დროს შემარბილებელი ღონისძიებები უნდა განხორციელდეს კონტრაქტორის მიერ; რომელსაც მონიტორინგს გაუწევს სამეთვალყურეო კომპანია. დაცვითი დოკუმენტაციის განსახორციელებლად საჭიროა გამოცდილი გარემოსდაცვითი / სოციალური მენეჯმენტის სპეციალისტი, რომელიც დასაქმდება სამეთვალყურეო კომპანიაში.

136. **საზედამხედველო კომპანიის პასუხისმგებლობა :**

- გამოკითხვების ჩატარება და კვარტალური ანგარიშების მომზადება;
- კონტრაქტორების მიერ გარემოსდაცვითი დოკუმენტაციის პირობებში ასახული მოთხოვნების შესაბამისი კონტროლის უზრუნველყოფა და კონტრაქტორების საქმიანობის დაცვა და კონტრაქტორებისთვის საკონსულტაციო ზომების მიღება გარემოსდაცვითი შეუსაბამოების გამოვლენის შემთხვევაში;
- კონტრაქტორისთვის შეტყობინებების გაგზავნა, საკონსულტაციო დოკუმენტებში მითითებული გარემოს შემსუბუქების ღონისძიებების შეუსრულებლობის შესახებ. ყველა შეტყობინების ასლი უნდა მიეწოდოს დამსაქმებელს გაცემის დროს. ამგვარი შეტყობინებების გაცემამდე ინჟინერმა კონსულტაცია უნდა გაუწიოს კონტრაქტორს შეუსრულებლობის შესახებ და კონტრაქტორს მისცეს შესაძლებლობა გამოსწორდეს ნებისმიერი უარყოფითი ზემოქმედება შეტყობინების გამოქვეყნებამდე;
- თითოეულ სამშენებლო ობიექტზე სამუშაოების მიმდინარეობის პროცესში მონიტორინგი და მგფ-სთვის ანგარიშის წარდგენა; დაუყოვნებლივ გაფრთხილება მგფ-ს გარემოსდაცვითი მოთხოვნების ნებისმიერი გადახრის / დარღვევის, შემთხვევაში ადგილობრივი მოსახლეობის მხრიდან საჩივრების შესახებ შეტყობინება, რომლებიც დაკავშირებულია მიმდინარე სამუშაოებთან და გარემოსა და / ან კულტურულ მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული გაუთვალისწინებელი საკითხების შესახებ, რომლებიც შეიძლება წარმოიშვას მუშაობის პროცესში; რეკომენდაციის გაწევა მგფ-ს გამოსასწორებელ და / ან მაკორექტირებელ ზომებზე და განაცხადის კონტროლი მგფ-ის დადასტურების შემდეგ ;
- ზედამხედველობა სამშენებლო ნარჩენების დროებით შენახვასა და საბოლოო განთავსებაზე ოფიციალურად დანიშნულ ადგილებში ან ნაგავსაყრელებზე, აგრეთვე სამუშაო ადგილების აღდგენაზე სამუშაოების დასრულების შემდეგ ნებისმიერ კონკრეტულ ადგილზე;
- მგფ-ს გაფრთხილება ნებისმიერი საჩივრის შესახებ მოსახლეობის მხრიდან, რომელიც

დაზარალდა მიმდინარე სამშენებლო სამუშაოებით;

- მოხსენებების გაგრძელება სოციალურ და განსახლების (დროებითი და მუდმივად განსახლების) საკითხებთან დაკავშირებით და მგფ-სთვის ანგარიშების წარდგენა ქართულ და ინგლისურ ენაზე. პროექტის შესაბამისობა სამუშაოზე დისკრიმინაციის აღკვეთის, გენდერული თანასწორობის დაცვისა და გადამდები დაავადებების გავრცელების რისკების შემცირების დებულებების შესაბამისად; ადამიანთა ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) პრევენცია და უზრუნველყოფა, რომ ასეთი მოთხოვნები შეტანილ იქნას სატენდერო და საკონტრაქტო დოკუმენტებში;
- მგფ ს დახმარება მიწის შეძენისა და განსახლების ჩარჩოების განხორციელების მონიტორინგში (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) აზიის განვითარების ბანკის უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადისა და მიწის შეძენისა და განსახლების ჩარჩოს შესაბამისად (პროექტის არსებობის შემთხვევაში), აგრეთვე კონტრაქტორების კარგი კონტროლის დაცვა შესაბამისობის მოთხოვნებთან დაკავშირებით. უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადი 2009, მიწის შეძენისა და განსახლების ჩარჩო და სხვა სოციალური დოკუმენტები. დამატებით, ნებისმიერი შესაბამისი დაცვითი დოკუმენტაციის მოზადება (საჭიროების შემთხვევაში) აზიის განვითარების ბანკის უსაფრთხოების პოლიტიკის შესაბამისად.
- მონიტორინგის ჩატარება აზიის განვითარების ბანკის უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადის 2009 შესაბამისად, რათა არ დაიწყოს მშენებლობა სამშენებლო ტერიტორიის მიღმა (სამშენებლო ბუფერული ზონა) და ამ ადგილის მიღმა სამუშაოების შესრულების შემთხვევაში მოთხოვნა კონტრაქტორს, დაბრუნდეს დანიშნულ ბუფერულ ზონაში და დანაკარგის ანაზღაურება ასეთის არსებობის შემთხვევაში.
- და სხვა.

D. სამშენებლო კომპანია (CC)

137. MDFG- ის მიერ დანიშნული სამშენებლო კომპანია ხელშეკრულებით გათვალისწინებული სამუშაოების წარმოებას ეკისრება სამშენებლო საქმიანობის შედეგად გამოწვეული ზემოქმედების შემსუბუქებაზე. სამშენებლო საქმიანობას მჭიდროდ აკონტროლებს MDFG, რათა უზრუნველყოს დროებითი შემამსუბუქებელი ზომების დაცვა.

138. საზედამხედველო კომპანიის პასუხისმგებლობა მოიცავს, მაგრამ არ შემოიფარგლება მხოლოდ:

- საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის მიერ დადგენილი ვალდებულებების და მოთხოვნების შესრულება;
- კერძო საკუთრებაზე ზიანის მიყენების თავიდან აცილება , რომელიც არ არის გათვალისწინებული საწყის გარემოსდაცვით გამოკვლევაში , და ასეთი მოვლენის შემთხვევაში, ზარალის ანაზღაურება საკუთარი სახსრებით;
- მშენებლობის ვადა გადაიდების შემთხვევაში პროექტით დაზარალებული პირების კომპენსაცია, ზედამხედველი უზრუნველყოფს სამშენებლო კომპანიის მიერ გადახდილ კომპენსაციას;
- გარემოსდაცვითი კონსულტანტის ჩართვა, რომელიც პასუხისმგებელია მშენებლობის ფაზის გარემოს მართვის გეგმის შემუშავებასა და განხორციელებაზე და მგფ და საზედამხედველო კომპანიისთვის შესაბამისი ინფორმაციის მიწოდებაზე;
- საიტის კონკრეტული გარემოს მართვის გეგმის მომზადება;

- საჭიროების შემთხვევაში, შემუშავდეს ნიადაგის და სამშენებლო ნარჩენების განლაგების გეგმა, რომელიც შეთანხმებული იქნება გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროთან და ასევე ადგილობრივ მთავრობასთან;
- მშენებლობის განრიგის მომზადება და განახლება.

IV პროექტების სავარაუდო ზემოქმედება გარემოზე

139. მიუხედავად იმისა, რომ მრავალი დადებითი სარგებელი იქნება ადამიანთა ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესების, როგორც ინდივიდუალური, ასევე საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის სტანდარტების ამაღლების თვალსაზრისით, საინვესტიციო პროგრამის ფარგლებში განხორციელებულმა ქვეპროექტებმა შეიძლება გამოიწვიოს გარკვეული უარყოფითი ზემოქმედება. შესაბამისად, საჭიროა გარემოზე ზემოქმედების იდენტიფიცირება და შეფასება, როგორც დაგეგმვისა და დაპროექტების პროცესის ნაწილი, და უნდა განხორციელდეს ზომები ამ ზემოქმედებების მისაღებ დონემდე შემცირების მიზნით. ეს ხდება გარემოსდაცვითი შეფასების პროცესის მეშვეობით, რომელიც აზიის განვითარების ბანკის საკრედიტო ოპერაციების და პროექტის შემუშავებისა და განხორციელების პროცესის განუყოფელი ნაწილია.
140. აზიის განვითარების ბანკის გარემოს დაცვა: კარგი პრაქტიკის წიგნი-წყარო (2012 დეკემბერი), განსაზღვრავს, რომ გარემოსდაცვითი შეფასებით უნდა შეფასდეს პროექტის ადგილმდებარეობასთან, პროექტთან, მშენებლობასთან და ექსპლუატაციასთან დაკავშირებული ზემოქმედება. მშენებლობა და ექსპლუატაცია არის ორი საქმიანობა, რომელშიც პროექტი ფიზიკურად ურთიერთქმედებს გარემოსთან, ამიტომ ეს ორი საქმიანობაა, რომლის დროსაც ხდება გარემოზე ზემოქმედება. ბევრ პროექტს აქვს გარკვეული შედეგები, რომლებიც, მართალია, გამოვლინდება მშენებლობის ან ექსპლუატაციის ეტაპზე, მაგრამ უნდა განიხილებოდეს, როგორც ზემოქმედება, ძირითადად, პროექტის ადგილმდებარეობის ან დიზაინის გამო, რადგან ალტერნატიული ადგილის ან პროექტის არჩევის შემთხვევაში არ გამოვლინდებოდა.
141. აზიის განვითარების ბანკის გარემოს სწრაფი შეფასების სიები გამოიყენება ზემოქმედების დასადგენად, მათი სავარაუდო მნიშვნელობის შესაფასებლად და იმის გასარკვევად, თუ როგორ შეიძლება შემცირდეს უარყოფითი ზემოქმედება. საკონტროლო სიები მოიცავს კითხვების სერიას პროექტის ადგილმდებარეობისა და პოტენციური ზემოქმედების შესახებ, რაც გამომდინარეობს აზიის განვითარების ბანკის გამოცდილებიდან ამ სფეროს პროექტების განხორციელებაში. ზემოქმედებების იდენტიფიცირება და შეფასება ხდება თითოეულ კითხვაზე პასუხის გაცემისას.
142. სწრაფი გარემოსდაცვითი შეფასები სიები ხელს უწყობს პროექტის გარემოსდაცვითი კატეგორიის განსაზღვრას, გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედებების და საინვესტიციო პროგრამის ქვეპროექტების ფართო შერბილების ზომებს. ყველაზე მეტი ზემოქმედება გამოიწვევს მნიშვნელოვან სამშენებლო სამუშაოებს ურბანულ და მჭიდროდ დასახლებულ ადგილებში. ზოგადად, პროექტის თითქმის ყველა ზემოქმედება შესაძლებელია შემსუბუქდეს, თუმცა შესაძლოა მნიშვნელოვანი გავლენა იქონიოს, თუ კომპონენტები განლაგებულია ეკოლოგიურად მგრძნობიარე ადგილებში. ამიტომ მნიშვნელოვანია, რომ საინვესტიციო პროგრამა მსგავსი მგრძნობიარე ტერიტორიების დაკავებას უნდა მოერიდოს.
143. საკონტროლო სიაში მითითებულია, რომ ეკოლოგიური, ჯანმრთელობისა და ჯანმრთელობის დაცვის და სოციალური რისკები უმეტესწილად მშენებლობის ეტაპზე ხდება, რაც, როგორც მოსალოდნელია, არის მთავარი სამშენებლო პროექტები, რომლებიც ხორციელდება მჭიდროდ დასახლებულ ურბანულ ადგილებში, ხშირად იმ ადგილებში, სადაც გადატვირთული მოძრაობა და ტრანსპორტირების პრობლემებია.
144. მშენებლობის წინა პერიოდში, სამშენებლო და საექსპლუატაციო სამუშაოების შესრულების

დროს გამოვლინდება ზოგიერთი დროებითი ზემოქმედება. ამ ზემოქმედებებთან გასამკლავებლად, საჭიროა და შეთავაზებულია შემარბილებელი აქტივობა რომელიც აღწერილია ქვემოთ (იხ. ცხრილი 20).

➤ **ფაზა 1: სამშენებლო სამუშაოები**

- გათვალისწინებული, წინა სამშენებლო პერიოდის საქმიანობის შესაძლო გარემოზე ზემოქმედება, როგორიცაა კონტრაქტორის ოფისის მოწყობა, საჭირო აღჭურვილობი, ობიექტის მომზადება და მისასვლელუბის ადგეკვატურობა, არ უნდა აუარესებდეს გარემოს არსებულ პირობებს.
- კონსტრუქტორის მიერ სამშენებლო სამუშაოების დაწყებამდე წინასწარი გამოკითხვების რაოდენობის ჩატარება, მათ შორის ხმაური და ვიბრაცია, ნიადაგის დაბინძურება და ჰაერის დაბინძურება..

➤ **ფაზა 2: სამშენებლო სამუშაოები**

- პროექტის მშენებლობის დროს გარემოზე ზემოქმედება შეიძლება იყოს ხმაური, ვიბრაცია, მტვერი, მყარი და თხევადი ნარჩენები, ზედაპირული წყლის დაბინძურება სამშენებლო და სარეაბილიტაციო სამუშაოების დროს, გავლენა არქეოლოგიურ და CH ობექტებზე, ფლორა და ფაუნა, ინფრასტრუქტურა და ტრანსპორტი, ლანდშაფტის ვიზუალი. სამუშაოების შეცვლა, რისკები და საფრთხეები.

➤ **ფაზა 3: ექსპლუატაცია**

- საექსპლუატაციო ფაზაში გარემოზე შესაძლო ზემოქმედება წარმოიშობა მოწყობილი ინფრასტრუქტურის მოვლა-პატრონობიდან და დაკავშირებული იქნება მყარი ნარჩენების და ჩამდინარე წყლების წარმოქმნასთან, ემისიებთან, ხმაურთან, ვიბრაციასთან და ა.შ.

145. სამშენებლო ზემოქმედებების უმეტესობა დროებითია, რაც უკავშირდება თავად მშენებლობის პროცესს და მათი შერბილება შესაძლებელია შედარებით მარტივი ზომებით, რაც ჩვეულებრივი პრაქტიკაა ურბანული მშენებლობის ადგილებში. ეს მოიცავს:

- (i) მტვრის შემცირება საბურავების სარეცხი საშუალებების გამოყენებით, საავტომობილო გზების მორწყვა და სატვირთო მანქანებზე ფხვიერი მასალის დაფარვა (მათ შორის, ნარჩენი მიწის და ქვიშის გატანა);
- (ii) ხმაურის, მტვრისა და ვიზუალური ინტერუზიის შემცირება არსებული ხეების შენარჩუნებით, ბარიერული ღობეების აღმართვით ობიექტების გარშემო და სამუშაოების ზუსტი დროით დათვლა;
- (iii) დაბინძურების პრევენციისა და შემცირების გეგმების მომზადება და განხორციელება ტოქსიკური მასალების შემთხვევითი დაღვრის რისკების შესამცირებლად და ასევე ნებისმიერი ტიპის დაღვრასთან გამკლავება და ლოკალიზება.
- (iv) საგზაო მოძრაობის მართვის გეგმების მომზადება და განხორციელება პრობლემების გამწვავების თავიდან ასაცილებლად და ობიექტის მიმდებარედ ავტომობილებისა და

ფეხით მოსიარულეთა უსაფრთხოების შესანარჩუნებლად.

- (v) ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადება წარმოებული ნარჩენების სათანადო მართვის უზრუნველსაყოფად - თავიდან იქნას აცილებული სადრენაჟე წყალი, სამუშაო ადგილებიდან დაუყოვნებლივი გატანა, ნარჩენების განთავსება მეორად დამცავ ავზებში, წარმოებული ნარჩენების გადაცემა მხოლოდ დამოწმებულ კონტრაქტორზე

146. სამშენებლო ზემოქმედებები, რომლებიც დაკავშირებულია პროგრამის სხვა პროექტებთან, რომლებისთვისაც ასევე შესაძლოა საჭირო გახდეს სპეციფიკური ობიექტის შემსუბუქების ზომები, მოიცავს:

- (i) პროექტის შეცვლას, სადაც ეს აუცილებელია, რათა შეინარჩუნებული იყოს რაც შეიძლება მეტი გზისპირა ხე, მათი ეკოლოგიური და ესთეტიკური ღირებულების გამო;
- (ii) ნარჩენების განადგურების შემცირება, სადაც შესაძლებელია, ამოღებული მასალის ხელახლა გამოყენება და გზის დაგეგმვის მარშრუტების დაგეგმვა გზის პირას მცხოვრებლებისთვის შეფერხების შესამცირებლად;
- (iii) ობიექტის ფრთხილად შერჩევა და დაპროექტება კერძო საკუთრებაში არსებული მიწის შეძენის, დაკავებული შენობების დანგრევისა და შინამეურნეოების და ბიზნესის გადაადგილების თავიდან ასაცილებლად ან შემცირების მიზნით.

147. სქემების ამოქმედების შემდეგ, ყველას უნდა ჰქონდეს სასარგებლო გარემო და სოციალური გავლენა ქალაქის სატრანსპორტო სისტემის ცალკეული ელემენტების გაუმჯობესებით და ამით ხელი შეეწყოს: მგზავრობის დროის შემცირებას; გადაადგილებას; ეკონომიკურ ზარალს; ხმაურის და გამონახოლქვი აირების ზემოქმედებას და ა.შ. ასევე შეიძლება არსებობდეს გარკვეული უარყოფითი ზემოქმედებები, რომელთა შერბილება საჭირო იქნება ობიექტების საპროექტო ზომებისა და ოპერაციული პროცედურების გამოყენებით. ეს მოიცავს:

- (i) ხმაურისა და ვიბრაციის გაზრდა ახალი გზებიდან და მეტროს ხაზებიდან, ამიტომ მარშრუტები არ უნდა იყოს ახლოს მგრძნობიარე შენობებთან, ისტორიული ადგილებთან და სხვა მგრძნობიარე ადგილებთან (მაგ. სკოლები, საავადმყოფოები);
- (ii) ქვეითთა რაოდენობის გაზრდა სატრანსპორტო კვანძებზე, ამიტომ პროექტი უნდა შეიცავდეს უსაფრთხოების მახასიათებლებს, როგორიცაა მიწისზედა გადასასვლელები, მეტროები, გზისპირა ბარიერები და ეფექტური საინფორმაციო ბანერები ;

148. უნდა აღინიშნოს, რომ იმ შემთხვევებში, როდესაც გზები შეკეთებულია და გაუმჯობესებულია, გავლენა შეიძლება მართლაც დადებითი იყოს. მაგალითად, სადაც გზები განახლდება, ექსპლუატაციის დროს ხმაური შემცირდება, ავტომობილის მართვა უფრო ეფექტური იქნება, ავტომობილების დაზიანება და ავარიის რისკიც შემცირდება.

ცხრილი 14: პროექტის ფაზებთან დაკავშირებული მოსალოდნელი ზემოქმედების მოკლე აღწერა

#	მშენებლობის წინა ფაზა. პოტენციური ზემოქმედება	რის კო	საიტები
1.	მიწის ფენის დაკარგვა	საშუალო რისკი	პროექტის არეალი
	მშენებლობის წინა ფაზა. პოტენციური ზემოქმედება	რისკ ი	საიტები

1	მტვერი, ხმაური, ვიბრაცია	საშუალო რისკი	პროექტის არეალში სამშენებლო ტექნიკის ექსპლუატაცია და გადაადგილება
2	ზედაპირული წყლის დაბინძურება სამშენებლო და სარეაბილიტაციო სამუშაოების დროს	მინიმალური რისკი	პროექტის არეალში
3	გავლენა არქეოლოგიურ და CH საიტებზე	მინიმალური რისკი	პროექტის არეალში
4	ფლორა და ფაუნა	მინიმალური რისკი	პროექტის არეალში
5	ინფრასტრუქტურა და ტრანსპორტი	საშუალო რისკი	პროექტის არეალში
6	ნაგავი	საშუალო რისკი	პროექტის ტერიტორიაზე სამშენებლო სამუშაოების დროს
7	შრომის და ჯანმრთელობის / საზოგადოების ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება	საშუალო რისკი	პროექტის ტერიტორიაზე სამშენებლო სამუშაოების დროს
8	საგანგებო სიტუაცია	საშუალო რისკი	პროექტის ტერიტორიაზე სამშენებლო სამუშაოების დროს
9	ლანდშაფტის ვიზუალური ცვლილება	საშუალო რისკი	პროექტის ტერიტორიაზე სამშენებლო სამუშაოების დროს
ოპერაციის ეტაპი პოტენციური ზემოქმედება			
1	ნარჩენების და ჩამდინარე წყლების დაბინძურებასთან დაკავშირებული რისკი	მინიმალურ ი	პროექტის არეალი
2	გამონაბოლქვი	მინიმალურ ი	პროექტის არეალი
3	ხმაური და ვიბრაცია	მინიმალურ ი	პროექტის არეალი

V. გარემოსდაცვითი შეფასება პროგრამის ქვეპროექტებისთვის

149. გარემოს შეფასებისა და მიმოხილვის ჩარჩო შეიქმნა იმისთვის, რომ მითითებულიყო სკრინინგისა და კატეგორიზაციის, შეფასების, დაგეგმვის, ინსტიტუციური მოწყობისა და მის შემდგომი პროცესების შესახებ.
150. არ არის გამორიცხული, რომ სამშენებლო სამუშაოების განხორციელებისას გათვალისწინებულ იქნეს გარემოსდაცვითი და სოციალური მავნე ზემოქმედება პროექტის არეალში. მიუხედავად იმისა, რომ მრავალი დადებითი სარგებელი იქნება ადამიანთა ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესების, როგორც ინდივიდუალური, ასევე საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის სტანდარტების ამაღლების თვალსაზრისით, საინვესტიციო პროგრამის ფარგლებში განხორციელებულმა ქვეპროექტებმა შეიძლება გამოიწვიოს გარკვეული უარყოფითი ზემოქმედება. შესაბამისად, საჭიროა გარემოზე ზემოქმედების იდენტიფიცირება და შეფასება, როგორც დაგეგმვისა და დაპროექტების პროცესის ნაწილი, და უნდა განხორციელდეს ზომები ამ ზემოქმედებების მისაღებ დონემდე შემცირების მიზნით. ეს ხდება გარემოსდაცვითი შეფასების პროცესის მეშვეობით, რომელიც აზიის განვითარების ბანკის საკრედიტო ოპერაციების და პროექტის შემუშავებისა და განხორციელების პროცესის განუყოფელი ნაწილია.

ა. გარემოსდაცვითი შეფასების პროცედურა

151. საინვესტიციო პროგრამის ფარგლებში ინვესტიციისთვის მომზადებული ქვეპროექტები უნდა შეესაბამებოდეს საქართველოს ეროვნულ კანონმდებლობას და აზიის განვითარების ბანკის 2009 უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადს. თუ ქვეპროექტების შერჩევისა და შემუშავებისას დაცულია ეკოლოგიური კრიტერიუმები, მაშინ უმეტესობას შედარებით მცირე გავლენა უნდა ჰქონდეს გარემოზე, ხოლო გარემოზე შეფასების პროცედურა უნდა იყოს მარტივი.
152. ქვემოთ მოცემულია თითოეული პროცესის ძირითადი ნაბიჯები.
153. ქვეპროექტის / კომპონენტის შერჩევის გარემოს კრიტერიუმები. ნეგატიური ზემოქმედების თავიდან აცილება (მგრძნობიარე ადგილის შერჩევით, პროექტის მახასიათებლებით და ა.შ.) წარმოადგენს გარემოსდაცვითი შეფასების მთავარ ასპექტს, რადგან იგი იცავს გარემოს და შეუძლია დაზოგოს მნიშვნელოვანი დრო, ძალისხმევა და ხარჯების შემცირება პროექტში, პროექტის თავიდან აცილების გზით. რთული და ძვირადღირებული გარემოს შემსუბუქების და კომპენსაციის ზომების საჭიროება. ამიტომ მნიშვნელოვანია, რომ გარემოზე ზემოქმედება გაითვალისწინებული იყოს პროექტების / ქვეპროექტების შემუშავების პროცესში, ადრეული ეტაპებიდან და გადაწყვეტილებები მიიღებული იყოს როგორც ეკოლოგიური კრიტერიუმების, ასევე მიზანშეწონილობისა და ღირებულების საფუძველზე. შემდეგი სახელმძღვანელო მითითებები ან კრიტერიუმები შედგენილია ისე რომ თუკი გათვალისწინებული იქნება ქვეპროექტების შერჩევისა და შემუშავებისას, ამან უნდა შეამციროს მათი გარემოზე ზემოქმედება. ეს წარმოდგენილია ქვემოთ ცხრილ 21-ში :

ცხრილი 15: პროექტის შერჩევის ეკოლოგიური კრიტერიუმები

გამორიცხვის კრიტერიუმი
A1 ყველა პროექტი

პროგრამის ფარგლებში არ უნდა განხორციელდეს შემდეგი პროექტები :

- პროექტები, რომლებიც არღვევს ზოგადად ეროვნულ კანონმდებლობას, განსაკუთრებით კი გარემოსდაცვით კანონებს, მათ შორის ნორმებს, სახელმძღვანელო მითითებებს, სტანდარტებს და ა.შ. პროექტის სასიცოცხლო ციკლის განმავლობაში (პროექტირება, მშენებლობა და ექსპლუატაცია)
- პროექტები, რომლებიც განლაგებულია დაცულ ტერიტორიებზე (მკაცრი ბუნებრივი ნაკრძალები, ეროვნული პარკები, მართული ნაკრძალები, ბუნებრივი ძეგლები და დაცული ლანდშაფტები)
- პროექტები, რომლებიც იწვევენ ან შესაძლოა გამოიწვიონ ეროვნული / საერთაშორისო კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების მნიშვნელობის დაზიანება ან დაკარგვა
- პროექტები შეუქცევადი ზემოქმედებით, რომელთა შემსუბუქება არ შეიძლება მისაღები დონემდე.
- პროექტები, რომლებიც მოიცავს წყლის მოპოვებას / ჩამდინარე წყლების მიერთებას წყლის ობიექტებზე / მდინარეებში, რომლებიც საერთაშორისო დავის პროცესშია
- პროექტები, რომლებიც მოიცავს აზიის განვითარების ბანკის აკრძალულ საინვესტიციო საქმიანობის სიაში ჩამოთვლილ საქმიანობებს.

B. თავიდან აცილების ან მინიმიზაციის კრიტერიუმები

B1 ყველა პროექტი

პროექტების განხორციელებისას უნდა შესრულდეს შემდეგი სახელმძღვანელო მითითებები და შერჩევის კრიტერიუმები, სავარაუდო ზემოქმედების თავიდან ასაცილებლად / შემცირებაზე:

- თავიდან აიცილეთ კერძო მიწის შეძენა და იძულებითი განსახლება საჯარო მიწის გამოყენებით ან / და ყველა შესაძლო ნაბიჯის გადადგმით საიტის ან მარშრუტის დაპროექტებისა და შერჩევისას.
 - თუ გარდაუვალია, შეამცირეთ ზემოქმედებები მიწის მოთხოვნილების შემცირებით ალტერნატიული დიზაინის ან ტექნოლოგიის საშუალებით, ან შეარჩიეთ ადგილი ნაკლებად დაზარალებულ პირებთან ერთად, სადაც ზემოქმედება ნაკლებად მნიშვნელოვანი იქნება
- მოერიდეთ ხეების მოჭრას ადგილის შესაბამისი შერჩევისა და ადგილის განლაგების საუკეთესო პროექტის გამოყენებით;
 - თუ გარდაუვალია, შეარჩიეთ საიტი, სადაც ნაკლებია ხის საფარი და არ არის მოწიფული ხეები
- მიმართეთ საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს, როდესაც პროექტი მდებარეობს ისტორიული მნიშვნელობის მქონე ადგილებთან ახლოს, რათა უზრუნველყონ, რომ პროექტის ადგილები განთავსდეს იქ, სადაც შემთხვევითი აღმოჩენის დაბალი რისკია.

154. **სკრინინგი და კატეგორიზაცია.** აზიის განვითარების ბანკის მიერ დაფინანსებული ყველა პროექტი შემოწმებულია მომზადების საწყის ეტაპზე და ხდება მათი პოტენციური გარემოზე ზემოქმედების მნიშვნელობის კატეგორიზაცია. გარემოსდაცვითი სკრინინგი განხორციელდება ყველა პოტენციური ქვეპროექტისთვის, სწრაფი გარემოსდაცვითი შეფასების სიის გამოყენებით, მგფ-ს მიერ და დამოწმებული აზიის განვითარების ბანკის მიერ სკრინინგის საფუძველზე, პროექტები გადანაწილებულია შემდეგი სამი კატეგორიიდან ერთ – ერთში, აზიის განვითარების ბანკის 2009 უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადში მოცემული კატეგორიზაციის მიხედვით:

A კატეგორია - შემოთავაზებული პროექტი კლასიფიცირდება როგორც A კატეგორია, თუ მას შესაძლოა ჰქონდეს მნიშვნელოვანი მავნე ზემოქმედება გარემოზე, რომელიც შეუქცევადია, მრავალფეროვანია ან უპრეცედენტოა. ამ ზემოქმედებამ შეიძლება

გავლენა მოახდინოს ფიზიკურ სამუშაოებზე დაქვემდებარებულ უბნებზე ან ობიექტების უმეტესს ნაწილზე. საჭიროა გარემოზე ზემოქმედების შეფასება.

B კატეგორია - შემოთავაზებული პროექტი კლასიფიცირდება როგორც B კატეგორია, თუ მისი პოტენციური მავნე ზემოქმედება ნაკლებად უარყოფითია ვიდრე A კატეგორიის პროექტები. ეს ზემოქმედება სპეციფიკურია უბნისთვის, მათგან რამდენიმე შეუქცევადია და უმეტეს შემთხვევაში შემამსუბუქებელი ზომები უფრო ადვილად შეიძლება შეიქმნას, ვიდრე A კატეგორიის პროექტებისთვის. საჭიროა პირველადი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა

C კატეგორია - შემოთავაზებული პროექტი კლასიფიცირდება როგორც C კატეგორია, თუ მას აქვს მინიმალური ან უარყოფითი ზემოქმედება გარემოზე. გარემოსდაცვითი შეფასება არ არის საჭირო, თუმცა გარემოზე ზემოქმედების გადახედვა საჭიროა.

134. პოტენციური ქვეპროექტების წინასწარი სკრინინგისა და კატეგორიზაციის მიხედვით და მათი ტიპის, ადგილმდებარეობის, მასშტაბისა და მგრძნობელობის გათვალისწინებით, ასევე მათი გარემოზე პოტენციური ზემოქმედების მასშტაბების გათვალისწინებით (მათ შორის პირდაპირი, არაპირდაპირი, გამოწვეული და კუმულატიური), მოსალოდნელია, რომ პროექტი მაქსიმალურად შეუწყობს ხელს B კატეგორიის გარემოს. ამიტომ, მომზადებული უნდა იყოს საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა .

ბ. პირველადი გარემოსდაცვითი გამოკვლევების მომზადება (IEE)

135. B კატეგორიის პროექტებისთვის საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა უნდა მომზადდეს აზიის განვითარების ბანკის უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადი 2009-ის მოთხოვნების შესაბამისად. საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა არის ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთების ნაწილი და გარემოსდაცვითი შეფასების ჯგუფმა მჭიდროდ ითანამშრომლა ტექნიკური დაგეგმვისა და საპროექტო ჯგუფთან, რათა გარემოსდაცვითი საკითხები ინტეგრირებული იყოს პროექტის დიზაინთან. გარემოზე ზემოქმედების შეფასება ან / და საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის ანგარიშის მიმოხილვა მოცემულია დანართ 2-ში.
136. B კატეგორიის პროექტებისთვის საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის ანგარიშების პროექტი ყველა ქვეპროექტისთვის შემუშავდება აზიის განვითარების ბანკის მონახაზის საფუძველზე და განიხილება აზიის განვითარების ბანკის ოპერატიული დეპარტამენტის მიერ. მათი კომენტარების პასუხის შემდეგ, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, შემსრულებელი სააგენტო ოფიციალურად წარუდგენს საწყის გარემოსდაცვით გამოკვლევის ანგარიშებს აზიის განვითარების ბანკს.
137. ქვე – პროექტების საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის ანგარიშები შემუშავდება გარემოსდაცვითი კონსულტანტის დახმარებით. სწრაფი გარემოსდაცვითი შეფასების ჩამონათვალი გამოყენებული იქნება გარემოს დაცვის ძირითადი პრობლემების დასადგენად. საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა მოიცავს მოკლე ინფორმაციას თითოეული ქალაქის საქმიანობის შესახებ, რომელიც გათვალისწინებული იქნება ქვეპროექტების ფარგლებში. საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის პროცედურის შემდეგ, განისაზღვრება შესაძლო ზემოქმედება.
138. ზოგადად, საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა ეყრდნობა არსებული მონაცემების შეგროვებას, რათა აღიწეროს პროექტის პირობებში არსებული გარემო პირობები და არ არის მოსალოდნელი, რომ ჩატარდეს ძირითადი გამოკვლევები. შესაბამისად, სამუშაო მოიცავს მონაცემების შეგროვებას და ანალიზს არსებული გარემოს და შემოთავაზებული პროექტის შესახებ, შეზღუდულ სავსე კვლევებს, გარემოს საბაზისო ხარისხის დასადგენად, ზემოქმედების შეფასებას და შემცირებას, გარემოს მართვის გეგმა და ბიუჯეტის მომზადებას,

საჯარო კონსულტაციებს და საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის ანგარიშის მომზადებას.
სხვა ხარჯები მოიცავს საჯარო კონსულტაციებსა და დოკუმენტაციის გამჟღავნების
ღირებულებას.

ცხრილი 16: გარემოს მართვის გეგმის მომზადების ძირითადი პუნქტები

პუნქტები	პასუხისმგებელი ორგანიზაცია	დაფინანსება.
შემარბილებელი ზომები	სამშენებლო კონტრაქტორი	აზიის განვითარების ბანკის სესხი
მონიტორინგი	სამშენებლო კომპანია	აზიის განვითარების ბანკის სესხი
ზედამხედველობის მონიტორინგი	ზედამხედველობის კონსულტანტი	აზიის განვითარების ბანკის სესხი
მგფ	გარემოს დაცვის სპეციალისტი	აზიის განვითარების ბანკის სესხი
გარემოს მართვის გეგმის მომზადება	მგფ	აზიის განვითარების ბანკის სესხი
მოსალოდნელი მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზემოქმედებები და რისკების გამოვლენა	მგფ	აზიის განვითარების ბანკის სესხი
შესაძლებლობების განვითარება	მგფ	აზიის განვითარების ბანკის სესხი

გ. გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის გეგმის მომზადება

139. საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა ეხება იგივე საკითხებს, რაც გარემოზე ზემოქმედების შეფასებაშია (იხ. ქვემოთ), მაგრამ უფრო მწირია და საკითხები შეიძლება ნაკლებად იყოს გაშუქებული. საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა შეისწავლის პროექტის პოტენციურ უარყოფით და დადებით ზემოქმედებას და რეკომენდაციას უწევს ზომებს, რომლებიც საჭიროა უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან აცილების, შემცირების, ან კომპენსაციისთვის და გარემოსდაცვითი საქმიანობის გასაუმჯობესებლად. იმის გამო, რომ შემსუბუქება შედარებით მარტივია, საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა შესაძლოა არ მოითხოვდეს პროექტის ალტერნატივების ამომწურავ ანალიზს ან გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის გეგმას, როგორც გარემოზე ზემოქმედების შეფასებაშია მოცემული, და შეიძლება მოიცავდეს უფრო ნაკლებ საჯარო კონსულტაციებს. თითოეული ქვეპროექტისთვის შემუშავდება გარემოს მართვის გეგმა და ნებისმიერი სერიოზული უარყოფითი ზემოქმედებისათვის, შემოთავაზებული იქნება შესაბამისი პრევენციული ან შემამსუბუქებელი ზომები. საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა და გარემოს მართვის გეგმა შემუშავდება კონსულტანტის მიერ და დამტკიცდება აზიის განვითარების ბანკის მიერ. საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა, გარემოს მართვის გეგმების ჩათვლით, შედის სატენდერო დოკუმენტაციაში.

VI კონსულტაცია, გამოვლენა და საჩივრების განახლება

A. კონსულტაცია და გამოვლენა

140. დაზარალებულ ადამიანებთან მნიშვნელოვანი კონსულტაციების ჩატარება და მათი ინფორმირებული მონაწილეობის ხელშეწყობა არის აზიის განვითარების ბანკის 2009 წლის უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადის ერთ – ერთი მთავარი პრინციპი . იგი განმარტავს მნიშვნელოვან კონსულტაციას, როგორც ”პროცესი, რომელიც (i) იწყება პროექტის მომზადების ადრეულ ეტაპზე და ხორციელდება მიმდინარე პროექტის განმავლობაში; (ii) უზრუნველყოფს შესაბამისი და ადეკვატური ინფორმაციის დროულად გამოვლენას, რომელიც გასაგები და ადვილად ხელმისაწვდომია დაზარალებული პირებისთვის; (iii) ხორციელდება დაშინების ან იძულების გარეშე; (iv) ითვალისწინებს გენდერულ ასპექტებს და დაუცველი და მოწყვლადი ჯგუფების საჭიროებებს; და (v) საშუალებას იძლევა დაზარალებული პირებისა და დაინტერესებული მხარეების ყველა შესაბამისი მოსაზრების ჩართვას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, როგორცაა პროექტის შემუშავება, შემარბილებელი ზომები, განვითარების სარგებლისა და შესაძლებლობების გაზიარება და განხორციელების საკითხები.” კონსულტაცია ტარდება შემდეგნაირად:

- (i) B კატეგორიის პროექტებისთვის უნდა ჩატარდეს მინიმუმ ერთი კონსულტაცია, როდესაც მომზადდება საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის პროექტი, დაინტერესებული მხარეების ინფორმირების მიზნით პროექტის, მისი პოტენციური ზემოქმედების და სავარაუდო შერბილების შესახებ.

141. შესაბამისი პროექტის დოკუმენტები საზოგადოებას ეცნობება აზიის ბანკის მოთხოვნების საფუძველზე:

- (i) B კატეგორიის პროექტებისთვის საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის ანგარიშების პროექტი განთავსდება მგფ-სა და აზიის განვითარების ბანკის ვებსაიტებზე, ხოლო ნაბეჭდი ასლები ხელმისაწვდომი იქნება მგფ ოფისსა და შესაბამისი პროექტის ქალაქების მერიაში კონსულტაციისთვის.

142. მშენებლობის დაწყებამდე გააქტიურდება კონსულტაციები ძირითად დაინტერესებულ მხარეებთან, რომელიც ჩატარდება პირისპირ შეხვედრების ორგანიზებით. უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადის ზოგადი მოთხოვნების შესაბამისად, გვ. 53–54, ჩატარდება საზოგადოებრივი კონსულტაციების შეხვედრები და ინფორმაცია გამოქვეყნდება სათანადო წესით.

143. თუ COVID 19 გარემოება და შეზღუდვა იქნება ძალაში, გამოყენებული იქნება შემდეგი პროცედურები.

144. მას შემდეგ, რაც მოსახლეობაში სოციალური დისტანცირება იყო გამოყენებული, ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელებისას და საჯარო კონსულტაციები შესაძლოა გახდეს ვირუსის გავრცელების წყარო. შესაბამისად აუცილებელია დაინტერესებულ მხარეებთან ურთიერთობის ალტერნატიული წყაროების დადგენა, რათა არ დაირღვეს ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის და საქართველოს მთავრობის მიერ გაცემული რეკომენდაციები. ასევე მნიშვნელოვანია საჯარო და პირდაპირი კონსულტაციები ყველა

დაინტერესებულ მხარეთან, რათა მუნიციპალიტეტში მცხოვრები დაინტერესებული მხარეები და ადგილობრივი მოსახლეობა დეტალურად გაეცნონ მიმდინარე და დაგეგმილ ინფრასტრუქტურულ პროექტებს და მითითებულ პროექტებთან დაკავშირებულ სოციალურ და გარემოს დაცვის საკითხებს. საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის ანგარიში გამოქვეყნდება მგვ ვებსაიტზე.

145. შეზღუდვისა და სოციალური დისტანცირების მოთხოვნების შემთხვევაში, COVID 19 – ის გამო, დაუკავშირდებით ყველა ამ დაინტერესებულ მხარეს კომუნიკაციის დისტანციური არხების გამოყენებით (პერსონალური კომპიუტერი, მობილური ტელეფონი). შემუშავდება სია, რომელიც ასახავს მოსახლეობის საკომუნიკაციო საშუალებებს, რათა დადგინდეს ინტერნეტის ხელმისაწვდომობა.
146. სატელეფონო კომუნიკაციის საშუალებით იდენტიფიცირდება ისინიც, ვისაც არა აქვს კომუნიკაციის საშუალება, გარდა ტელეფონისა.
147. იმისათვის, რომ უფრო მეტი ადამიანი ჩაერთოს საზოგადოებრივ კონსულტაციებში, საინფორმაციო ბუკლეტები რომელიც ასახავს დეტალურ ინფორმაციას მომავალი საკონსულტაციო შეხვედრების შესახებ განთავსდება სასურსათო მაღაზიებში, აფთიაქებში, მაღაზიებში, ავტობუსების გაჩერებებზე, საზოგადოების თავშეყრის ადგილებში, მერიებში და ა.შ.
148. განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა მოწყვლად ჯგუფებს და მათთვის სპეციალური დისკუსიები გაიმართება.
149. თითოეული დამცავი დოკუმენტისთვის შემუშავდება შეხვედრის ოქმი, რომელშიც აისახება მოწოდებული ინფორმაცია, დასმული შეკითხვები და პასუხები და სხვა ინფორმაცია.
150. COVID-19 პანდემიის გამო საგანგებო ვითარების შემთხვევაში, გაუქმდება მშენებლობის დაწყებამდე, კონსულტაციები ჩატარდება ძირითად დაინტერესებულ მხარეებთან პირისპირ შეხვედრების ორგანიზებით. უსაფრთხოების პოლიტიკის განაცხადის ზოგადი მოთხოვნების შესაბამისად, გვ. 53–54, ჩატარდება საზოგადოებრივი კონსულტაციების შეხვედრები და ინფორმაცია გამოქვეყნდება სათანადო წესით.
151. გარემოს მონიტორინგის ანგარიშები³ მომზადდება პროექტის განხორციელების დროს. ადგილობრივად მოწოდებული ყველა დოკუმენტი შემუშავდება ქართულ ენაზე. აღსანიშნავია, რომ ამგვარი ანგარიშები შემუშავდება ინგლისურ ენაზეც.
152. მგვ-ს ეკისრება საერთო პასუხისმგებლობა პროექტის განხორციელებისა და გარემოს დაცვაზე. გარემოს დაცვაზე პასუხისმგებელი ადმინისტრაციული ორგანოებია სამინისტრო და შესაბამისი მუნიციპალიტეტი. ყველაფერი გაკეთდება რომ თავიდან იქნას აცილებული დაინტერესებული მხარეების უკმაყოფილება (განსაკუთრებით პროექტის უშუალო გავლენის ქვეშ მყოფთათვის) ეფექტური კონსულტაციისა და გამოვლენის გზით, როგორც აღწერილია ზემოთ, და დაინტერესებული მხარეების პრობლემებზე სწრაფი და შესაბამისი რეაგირების გზით დაინტერესებულ მხარეებს შესაძლოა კვლავ სურთ გამოთქვან შეშფოთება და პრეტენზიები პროექტის გარემოსდაცვითი საქმიანობის შესახებ.
153. მას შემდეგ, რაც სამუშაოები კეთდება ურბანულ ტერიტორიაზე, ზემოქმედების უმეტესობა დაკავშირებულია მშენებლობასთან, ამიტომ მოსალოდნელია, რომ გარემოს მართვის გეგმის არასათანადო ან არაადეკვატურმა განხორციელებამ შესაძლოა გამოიწვიოს ადგილობრივი მოსახლეობის შეშფოთება და უხერხულობა მშენებლობის დროს.

B. საჩივრების განხილვის მექანიზმი

³<https://www.adb.org/projects/43405-025/main#project-documents>

მიზნები

154. მგფ-ი ს მიერ განხორციელებულ პროექტებში საჩივრების განხილვა განხილვება, როგორც ორეტაპიანი პროცესი. პირველი ნაბიჯი მოიცავს ადგილობრივ საშუალებებს, როგორიცაა რეზიდენტი ინჟინრის მოადგილესთან ან კონტრაქტორთან საკითხის განხილვა, ზედამხედველობის კონსულტანტთან / კონტრაქტორთან ადგილზე კონტაქტი, ან / და წერილობითი მიმართვა ადგილობრივ მუნიციპალიტეტს საჩივრის ადგილობრივად გადასაჭრელად. საჩივრის მექანიზმი უნდა ეხებოდეს ისეთ საკითხებს, როგორიცაა კომპენსაცია, მისასვლელი გზების დაკარგვა და ა.შ., აგრეთვე სამშენებლო საქმიანობით გამოწვეული ზიანი და ზარალი, მაგალითად, კონტრაქტორის მიერ მიწის დროებითი ან მუდმივი მითვისება. ამიტომ, საჩივრების განხილვის მექანიზმი უნდა არსებობდეს იმ მომენტამდე, როდესაც MDFG დაიწყებს მოლაპარაკებებს დაზარალებულ ადამიანებთან და იმოქმედებს მშენებლობის დასრულებამდე.

საჩივრების გადაწყვეტის პროცესი

155. I ეტაპის საჩივრების განხილვის პროცედურები დავის გადაჭრის არაფორმალური იარაღია, რომელიც პროექტით და პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს საშუალებას აძლევს გადაწყვიტონ უთანხმოება ფორმალური პროცედურების, გაჭიანურების და დაბრკოლებების გარეშე. განსახლების საერთაშორისო გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ საჩივრების განხილვის არაფორმალური მექანიზმი ხელს უწყობს საჩივრების უმეტესობის გადაჭრას ფორმალური პროცედურების გარეშე (ანუ ადმინისტრაციული კოდექსში მითითებული პროცედურების ან სასამართლო დავის გარეშე). ეს მექანიზმი იძლევა პროექტის შეუფერხებლად განხორციელებას და საჩივრების დროულ დაკმაყოფილებას. თუ დაზარალებული ადამიანი არ დაკმაყოფილდა, საჩივრების განხილვის მექანიზმი დაეხმარება მათ ოფიციალური თანამდებობის დასაკავებლად მე -2 ეტაპის პროცედურების შესაბამისად (მოსარჩელე უნდა იყოს ინფორმირებული მისი უფლებებისა და მოვალეობების შესახებ, საჩივრის შეტანის წესის და პროცედურების, საჩივრის ფორმის, საჩივრის წარდგენის ვადების და ა.შ.).
156. ეტაპი 2 - დაზარალებული ადამიანის საჩივრის განხილვა. საჩივრების განხილვის კომიტეტი პროექტის განხორციელების მთელი პერიოდის განმავლობაში. საჩივრების განხილვის კომიტეტი განიხილავს დაზარალებულ პირთა წერილობით საჩივრებს, რომლებიც პირველ ეტაპზე არ დაკმაყოფილდა. მე -2 ეტაპზე დაზარალებულ პირთა საჩივარი გადაწყდება და საჩივრების განხილვის კომიტეტი მიიღებს გადაწყვეტილებას საქართველოს ადმინისტრაციული კოდექსის შესაბამისად.
157. წინამდებარე პროცედურები შემუშავებულია საჩივრების განხილვის კომიტეტის მიერ საჩივრების განხილვის მეორე ეტაპის მიზნებისათვის. საჩივრების განხილვის კომიტეტის პროცედურის მიზანია მგფ უფრო ხელმისაწვდომი გახდეს პროექტით დაზარალებული თემებისთვის და დაეხმაროს პროექტთან დაკავშირებული საჩივრების ეფექტურად მოგვარებაში.
158. საჩივრის მიღების შემდეგ დარეგისტრირდება მგფ- ს მიღებაზე. განმცხადებელს ეძლევა ქვითარი მგფ- ში საჩივრის შევსების შესახებ. მიმღები საჩივარს წარუდგენს მგფ- ს დირექტორს, რომელიც განიხილავს ყველა შემომავალ საჩივარს და შესაბამის საჩივრებს წარუდგენს თავდაცვის დეპარტამენტს ასეთი მოთხოვნის მიღებიდან 5 სამუშაო დღის

განმავლობაში. დაცვის სამსახური საჩივარს დაარეგისტრირებს თავის ელექტრონულ მონაცემთა ბაზაში. მონაცემთა ბაზაში რეგისტრაციის შემდეგ საჩივარს მიენიჭება ნომერი.

159. საჩივრის რეგისტრაციის შემდეგ დამცავი სამმართველოს მონაცემთა ბაზაში, დაცვის სამმართველო წერილობით შეატყობინებს მომჩივანს (წერილი და / ან ელექტრონული ფოსტა), რომ საჩივარი მიღებულია, დარეგისტრირდება და გადაეცემა პროექტის გუნდს სამოქმედოდ, აგრეთვე საჩივარზე მინიჭებული ნომერი და საკონტაქტო ინფორმაცია შემდგომი მოთხოვნებისა და განმარტებებისათვის.

160. მონაცემთა ბაზაში საჩივრის რეგისტრაციიდან, 15 სამუშაო დღის განმავლობაში, უსაფრთხოების დაცვის განყოფილება შეძლებს:

- დაადგინოს, საჭიროა თუ არა დამატებითი ინფორმაციის ან / და დოკუმენტის მიწოდება განმცხადებლის მიერ, და თუ ასეა, მოსთხოვს განმცხადებელს წერილობით წარუდგინოს დამატებითი ინფორმაცია / დოკუმენტები.
- მოიძიოს შესაბამისი და საჭირო ინფორმაცია შინაგანად, მგფ-ს სხვადასხვა განყოფილებიდან ან პროექტის პარტნიორებისგან.
- დააგინოს თარიღი, როდესაც საჩივარი წარედგინება საჩივრების განხილვის კომიტეტს მოსასმენად;
- საჭიროების შემთხვევაში, აცნობოს მომჩივანს ასეთი თარიღის შესახებ;
- განაახლოს საჩივრის სტატუსი მონაცემთა ბაზაში.

161. საჩივრების განხილვის კომიტეტის მოსმენა ტარდება სულ მცირე თვეში ერთხელ. ნებისმიერი საჩივარი უნდა მოისმინოს მგფ-ის მიღებაზე მისი რეგისტრაციიდან ორი თვის განმავლობაში. წინასწარ განისაზღვრება საჩივრების განხილვის კომიტეტის მოსმენის დღის წესრიგი, საჩივრების ჩამონათვალი, რომელიც უნდა განიხილებოდეს ამ მოსმენაზე. ასეთი განრიგი, თითოეული საჩივრის მოკლე შინაარსის ან რეზიუმესთან ერთად, ეგზავნება საჩივრების განხილვის კომიტეტის თითოეულ წევრს საჩივრების განხილვის კომიტეტის მოსმენის დღემდე, სულ მცირე, 3 სამუშაო დღით ადრე.

- თითოეულ საჩივარზე პასუხისმგებელმა პერსონალმა უნდა წარმოადგინოს საჩივრის მოკლე აღწერა / რეზიუმე და შემდეგ უპასუხოს საჩივრების განხილვის კომიტეტის წევრების ნებისმიერ კითხვას. საბოლოო გადაწყვეტილებას კონსულტაციებისა და დისკუსიების საფუძველზე იღებს კომიტეტი ხმათა უმრავლესობით. საჭიროების შემთხვევაში, მომჩივანი შეიძლება მოწვეული იყოს სხდომაზე, რომ წარმოადგინოს საქმესთან დაკავშირებული მტკიცებულებები. სხდომის ოქმიდან ასლი გადაეცემა შესაბამის საერთაშორისო ორგანიზაციას.
- კომიტეტის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას ხელს აწერს აღმასრულებელი დირექტორი მოსმენის დღიდან 5 სამუშაო დღის განმავლობაში. საბოლოო გადაწყვეტილება უნდა შეიცავდეს მისი განხორციელების ვადებს.
- მომჩივნისადმი გაგზავნილი ინფორმაციის წერილი (გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით) იგზავნება წერილობით აღმასრულებელი დირექტორის მიერ დადგენილების ხელმოწერიდან 2 სამუშაო დღის განმავლობაში. განმცხადებლისთვის მიღებული პასუხი უნდა იყოს ინფორმაციული და შეიცავდეს შესაბამის დეტალებს.
- დაცვის განყოფილება განაახლებს საჩივრის სტატუსს მონაცემთა ბაზაში.

- მგფ-ს შესაბამისი განყოფილება პასუხისმგებელია საჩივრების განხილვის კომიტეტის გადაწყვეტილების შესრულებაზე. რეზოლუციის შესაბამისად დაცვითი ორგანიზაციების ფილიალმა ანგარიში უნდა გაუწიოს საჩივრების განხილვის კომიტეტის თითოეულ მომდევნო შეხვედრას წინასაჩივრების განხილვის კომიტეტის გადაწყვეტილებების შესრულების მიმდინარეობისა და სტატუსის შესახებ.
- განხორციელების ვადები სპეციფიკური იქნება, მაგრამ ჩვეულებრივ არ უნდა აღემატებოდეს 100 დღეს. საჩივრების განხილვის კომიტეტის მდივანი გააკონტროლებს მოქმედებების განხორციელებას.
- როდესაც საჩივრების განხილვის კომიტეტის მოსმენაზე გადაწყვეტილი იქნება ყველა ქმედება, საჩივარი დახურულად ჩაითვლება. საჩივრების განხილვის კომიტეტი აცნობებს მომჩივანს, რომ ყველა მოქმედება განხორციელებულია და პრობლემა მოგვარებულია და დახურულია, ან / და საჩივარი უარყოფილია და დაიხურა. თუ სამი კვირის განმავლობაში მომჩივნისგან პასუხი არ მიიღეს, საჩივარი ოფიციალურად დახურულად ჩაითვლება.

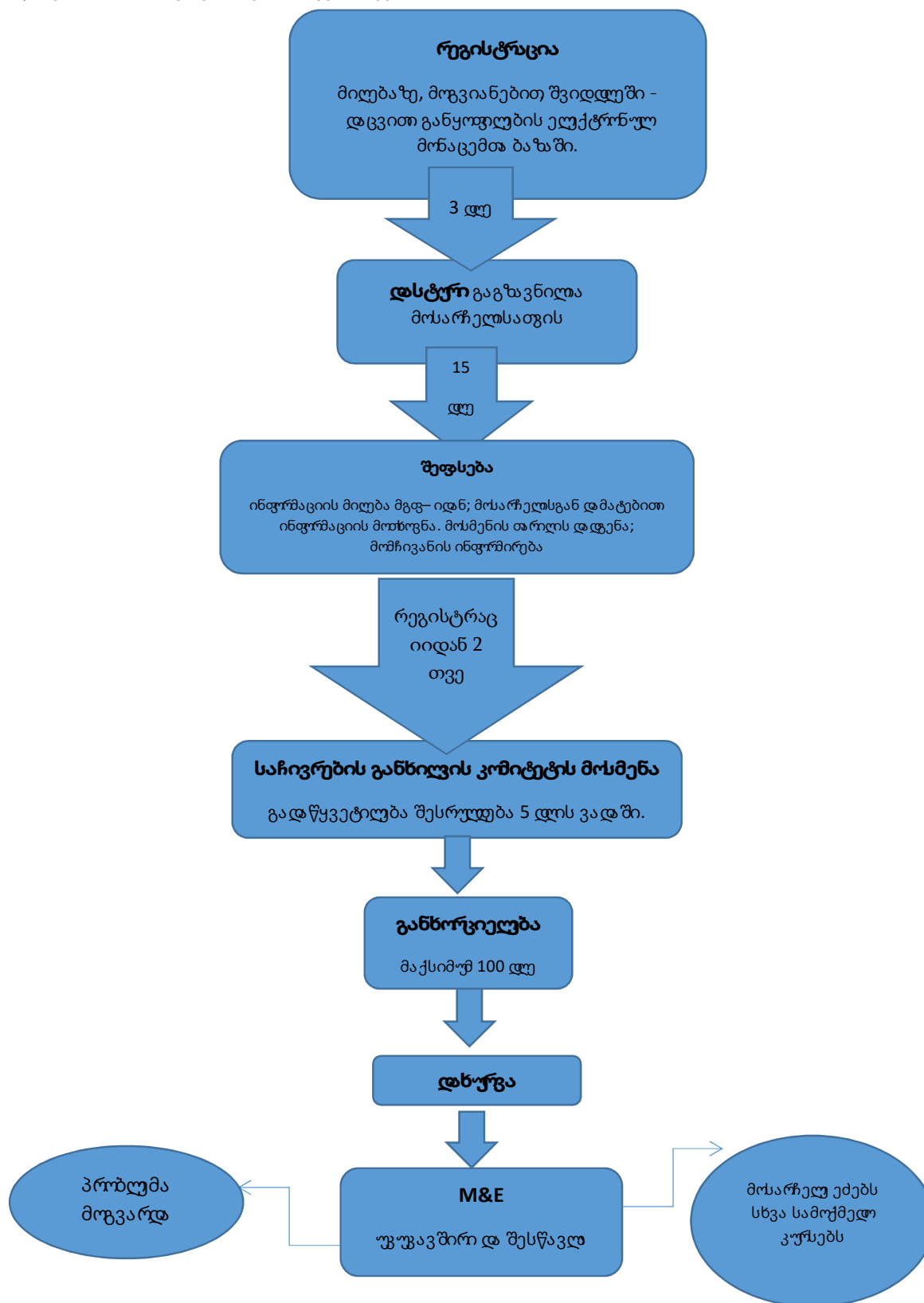
162. თუ MDFG გადაწყვეტილება არ დააკმაყოფილებს დაზარალებულ პირებს, მათ შეუძლიათ შემდგომი ზომები მიიღონ თავიანთი საქმის შესაბამის სასამართლოში წარდგენით.

163. საჩივრების განხილვა მოხდება ქვემოთ მოცემულ დიაგრამა 2-ზე აღწერილი პროცედურის შესაბამისად.

164. საჩივრებს მიიღებს აგრეთვე აზიის განვითარების ბანკის ნებისმიერი ოფისი, როგორცაა რეზიდენტი მისია, რეგიონალური ოფისი ან წარმომადგენლობა, რომელიც გაეგზავნებათ CRO-ს.

საჩივრების მიღების ოფიცერი, ანგარიშვალდებულების მექანიზმი
 აზიის განვითარების ბანკის სათაო ოფისი
 6 ADB Avenue, Mandaluyong City 1550, ფილიპინები
 ელ.ფოსტა: amcro@adb.org, ფაქსი + 63-2-636-2086

დიაგრამა 2. საჩივრების განხილვის მექანიზმი

VII. მონიტორინგი და ანგარიშგება

165. მგფ აკონტროლებს კონსულტანტების მუშაობას, რომლებიც ახორციელებენ გარემოზე ზემოქმედების შეფასების და საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთებისა და დეტალური პროექტის ეტაპებს. შემდეგ მგფ წარუდგენს აზიის განვითარების ბანკს ქვეპროექტების საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის და გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას ანგარიშების პროექტებს განსახილველად და უზრუნველყოფს კონსულტანტების ყველა კომენტარის გაგზავნას საბოლოო ვერსიების წარმოებაში:

- საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის ანგარიშები
- ქვეპროექტების ყველა განახლებული ან შესწორებული საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა.

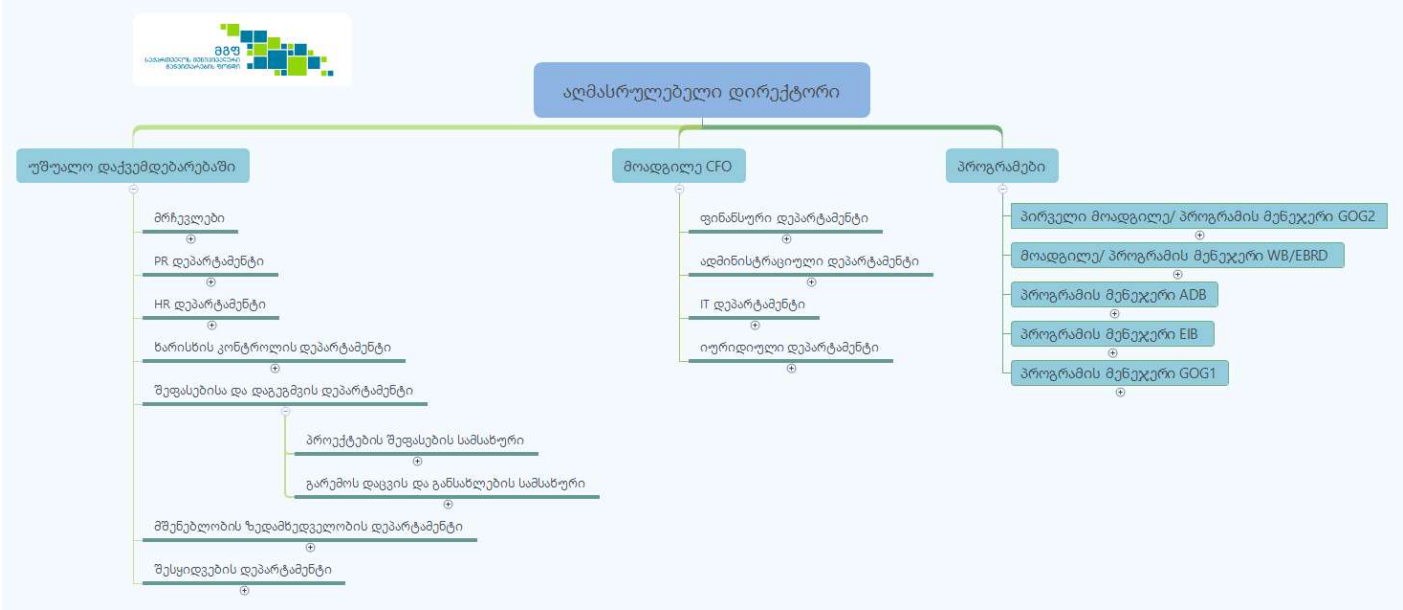
166. მგფ ასევე წარუდგენს გარემოსდაცვით ექსპერტიზას და საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევას ანგარიშებს და გარემოსდაცვითი ნებართვების განაცხადებას გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, თუ ამას მოითხოვს საქართველოს კანონმდებლობა.

167. მგფ დააკვირდება გარემოს მართვის გეგმის განხორციელებას (ძირითადად კონტრაქტორების მიერ) ქვეპროექტების მშენებლობისას. განხორციელების სტატუსი და მონიტორინგის შედეგი რეგულარულად წარედგინება აზიის განვითარების ბანკს, გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ორწლიანი ანგარიშების საშუალებით.

168. გარემოს შეფასებისა და მიმოხილვის ჩარჩოს განხილვა და განახლება. გარემოს შეფასებისა და მიმოხილვის ჩარჩო განიხილება და განახლდება, რათა უზრუნველყოს შესაბამისობა ქვეყნის საკანონმდებლო ბაზასთან და აზიის განვითარების ბანკის უსაფრთხოების პოლიტიკასთან, რომელიც დროდადრო შესწორდება ცვლილებებით. საინვესტიციო პროგრამის პროგრესირებასთან ერთად, ამ პერიოდულმა გადასინჯვამ ან განახლებამ ასევე უნდა ასახოს ქვეპროექტის განხორციელებიდან მიღებული გაკვეთილები და საჭიროების შემთხვევაში, ქვეპროექტის შერჩევის კრიტერიუმები შეიცვალოს, რათა არ მოხდეს მნიშვნელოვანი ზემოქმედება. აზიის განვითარების ბანკი განიხილავს შესწორებულ გარემოს შეფასებისა და მიმოხილვის ჩარჩოს, რის შემდეგაც მას ოფიციალურად მიიღებს შემსრულებელი სააგენტო.

დანართები:

დანართი 2. მგფ-ს ორგანიზაციული სქემა

დანართი 2. გარემოზე ზემოქმედების შეფასების და / ან საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევის ანგარიშის მონახაზი

A. რეზიუმე

1. ამ ნაწილში მოკლედ არის აღწერილი კრიტიკული ფაქტები, მნიშვნელოვანი დასკვნები და რეკომენდებული ქმედებები.

B. პოლიტიკის, იურიდიული და ადმინისტრაციული ჩარჩოები

2. ამ ნაწილში განხილულია ეროვნული და ადგილობრივი სამართლებრივი და ინსტიტუციური ჩარჩო, რომლის ფარგლებშიც ხორციელდება გარემოსდაცვითი შეფასება. იგი ასევე განსაზღვრავს პროექტთან დაკავშირებულ საერთაშორისო გარემოსდაცვით შეთანხმებებს, რომლის მხარეც არის ქვეყანა.

გ. პროექტის აღწერა

3. ამ ნაწილში აღწერილია შემოთავაზებული პროექტი; მისი ძირითადი კომპონენტები; და მისი გეოგრაფიული, ეკოლოგიური, სოციალური და დროებითი კონტექსტი, მათ შორის პროექტით გათვალისწინებული ნებისმიერი ასოცირებული ობიექტი (მაგალითად, მისასვლელი გზები, ელექტროსადგურები, წყალმომარაგება, კარიერები და ნიადაგის განთავსება). ეს ჩვეულებრივ მოიცავს ნახაზებსა და რუკებს, რომლებიც აჩვენებს პროექტის განლაგებას და კომპონენტებს, პროექტის ადგილს და პროექტის გავლენის არეალს.

დ. გარემოს აღწერა (საწყისი მონაცემები)

4. ეს ნაწილი აღწერს შესაბამის ფიზიკურ, ბიოლოგიურ და სოციალურ-ეკონომიკურ პირობებს საკვლევ ტერიტორიაზე. იგი ასევე მიმოიხილავს მიმდინარე და შემოთავაზებულ განვითარების ღონისძიებებს პროექტის გავლენის არეალში, მათ შორის იმ პროექტებთან, რომლებიც უშუალოდ არ უკავშირდება პროექტს. ეს მიუთითებს მონაცემთა სიზუსტეზე, სანდოობაზე და წყაროებზე.

E. მოსალოდნელია გარემოზე ზემოქმედება და შემარბილებელი ზომები

5. ეს ნაწილი პროგნოზირებს და აფასებს პროექტის სავარაუდო დადებით და უარყოფით პირდაპირ და არაპირდაპირ ფიზიკურ, ბიოლოგიურ, სოციალურ-ეკონომიკურ (შრომის ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება, საზოგადოების ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება, მოწყვლადი ჯგუფები და გენდერული საკითხები და საარსებო წყაროებზე ზემოქმედება გარემოსდაცვითი მედიისა და ფიზიკური კულტურული რესურსების საშუალებით) პროექტის გავლენის სფეროში, რაოდენობრივი თვალსაზრისით, რამდენადაც ეს შესაძლებელია; განსაზღვრავს შემამსუბუქებელ ზომებს და ნარჩენ ნეგატიურ ზემოქმედებას, რომლის შერბილება შეუძლებელია; იკვლევს გაღრმავების შესაძლებლობებს; განსაზღვრავს და აფასებს არსებული მონაცემების მასშტაბსა და ხარისხს, მონაცემთა ძირითადი ხარვეზებს და გაურკვევლობებს ასოცირდება პროგნოზებთან და განსაზღვრავს თემებს, რომლებიც შემდგომ ყურადღებას არ საჭიროებს; და საჭიროებისამებრ იკვლევს გლობალურ, ტრანსსასაზღვრო და ერთობლივ ზემოქმედებას.

F. ალტერნატივების ანალიზი

6. ეს ნაწილი შეისწავლის შემოთავაზებული პროექტის ადგილის, ტექნოლოგიის, დიზაინისა და ექსპლუატაციის ალტერნატივებს - მათ შორის პროექტის ალტერნატივის გარეშე - მათი პოტენციური გარემოზე ზემოქმედების თვალსაზრისით; ამ ზემოქმედების შერბილების მიზანშეწონილობა; მათი კაპიტალი და განმეორებითი ხარჯები; მათი ვარგისიანობა ადგილობრივ პირობებში; და მათი ინსტიტუციური, ტრენინგისა და მონიტორინგის მოთხოვნები. იგი ასევე აღწერს შემოთავაზებული კონკრეტული პროექტის დიზაინის შერჩევის საფუძველს და ამართლებს გამონაბოლქვის რეკომენდებულ დონეს და მიდგომებს დაბინძურების პრევენციისა და შემცირებისთვის.

G. ინფორმაციის გამოვლენა, კონსულტაცია და მონაწილეობა

7. ეს სექცია:

- (i) აღწერს დაპროექტების შემუშავების პროცესში და დაინტერესებული მხარეების მომზადების პროცესს, მათ შორის ინფორმაციის გავრცელებასა და დაზარალებულ პირებთან და სხვა დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციებს;
- (ii) აჯამებს დაზარალებული პირებისა და დაინტერესებული მხარეებისგან მიღებულ კომენტარებსა და შეშფოთებებს და იმას, თუ როგორ იქნა გათვალისწინებული ეს კომენტარები პროექტის შემუშავების და შემსუბუქების ზომებში, განსაკუთრებით ყურადღება ექცევა მოწყვლადი ჯგუფებს, ქალებს, ღარიბი და ძირძველი ხალხის საჭიროებებსა და პრობლემებს; და
- (iii) აღწერს დაგეგმილი ინფორმაციის გამჟღავნების ზომებს ((გავრცელებული ინფორმაციის ტიპსა და გავრცელების მეთოდის ჩათვლით))

და დაზარალებულ პირებთან კონსულტაციის ჩატარების და პროექტის განხორციელების პროცესში მათი მონაწილეობის ხელშეწყობის პროცესს.

H. საჩივრების განხილვის მექანიზმი

- 8. ამ ნაწილში აღწერილია საჩივრების განხილვის ჩარჩო (როგორც არაფორმალური, ისე ფორმალური არხები), მოცემულია ვადები და მექანიზმები გარემოსდაცვითი საქმიანობის შესახებ საჩივრების გადასაჭრელად.

I. გარემოს მართვის გეგმა

- 9. ეს ნაწილი ეხება შემარბილებელ და მენეჯმენტის ზომებს, რომლებიც უნდა იქნას მიღებული პროექტის განხორციელებისას, გარემოზე უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან აცილების, შემცირების, შემსუბუქების ან კომპენსაციის მიზნით (პრიორიტეტული თანმიმდევრობით). ეს შეიძლება მოიცავდეს მრავალჯერადი მენეჯმენტის გეგმებსა და მოქმედებებს. იგი მოიცავს შემდეგ მნიშვნელოვან კომპონენტებს (დეტალების დონის შესაბამისად, პროექტის ზემოქმედებასა და რისკებზე):

(i) შერბილება:

(ა) განსაზღვრავს და აჯამებს გარემოზე მოსალოდნელ მნიშვნელოვან უარყოფით ზემოქმედებასა და რისკებს;

(ბ) აღწერს შემარბილებელ ღონისძიებებს ტექნიკური დეტალებით, მათ შორის, ზემოქმედების ტიპთან, რომელთანაც იგი დაკავშირებულია და პირობები, რომლის დროსაც ის მოითხოვს (მაგალითად, მუდმივად ან გაუთვალისწინებელი შემთხვევების შემთხვევაში), პროექტის, აღჭურვილობის აღწერილობისა და მოქმედების ჩათვლით პროცედურები, საჭიროების შემთხვევაში; და

(გ) უზრუნველყოფს მაკავშირებლებს შემსუბუქების ნებისმიერ სხვა გეგმასთან (მაგალითად, იძულებითი განსახლების, ძირძველი მოსახლეობის ან საგანგებო სიტუაციების რეაგირებისთვის), რომელიც საჭიროა პროექტისთვის.

(ii) მონიტორინგი:

(ა) აღწერს მონიტორინგის ზომებს ტექნიკური დეტალებით, გაზომვის პარამეტრების ჩათვლით, გამოსაყენებელი მეთოდების, შერჩევის ადგილების გაზომვის სიხშირეზე, გამოვლენის ლიმიტებზე და ზღურბლების განსაზღვრაზე, რაც მიუთითებს მაკორექტირებელი ზომების საჭიროებაზე; და

(ბ) აღწერს მონიტორინგისა და ანგარიშგების პროცედურებს იმ პირობების ადრეული გამოვლენის უზრუნველსაყოფად, რომლებიც საჭიროებს კონკრეტულ შემამსუბუქებელ ზომებს და დოკუმენტურად ასახელებს შემარბილებელი პროცესის შედეგებს.

(ii) განხორციელების ღონისძიებები:

- (ა) განსაზღვრავს განხორციელების გრაფიკს, რომელიც აჩვენებს ეტაპობრივად და კოორდინაციას საერთო პროექტის განხორციელებასთან;
- (ბ) აღწერს ინსტიტუციონალურ ან ორგანიზაციულ ღონისძიებებს, კერძოდ, ვინ არის პასუხისმგებელი შემამსუბუქებელი და მონიტორინგის ზომების განხორციელებაზე, რომელიც შეიძლება შეიცავდეს ერთ ან მეტ შემდეგ თემას გარემოს მართვის შესაძლებლობების გასაძლიერებლად: ტექნიკური დახმარების პროგრამები, სასწავლო პროგრამები, აღჭურვილობის შეძენა გარემოს მენეჯმენტთან და მონიტორინგთან და ორგანიზაციულ ცვლილებებთან დაკავშირებული მასალები; და
- გ) კაპიტალისა და განმეორებითი ხარჯების შეფასება და გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის გეგმის განსახორციელებლად სახსრების წყაროების აღწერა.
- (iv) შესრულების ინდიკატორები: აღწერს სასურველ შედეგებს, როგორც გაზომვადი მოვლენები, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, მაგალითად, შესრულების ინდიკატორები, სამიზნეები ან მიღების კრიტერიუმები, რომელთა თვალის დევნება შესაძლებელია განსაზღვრულ დროში.

J. დასკვნა და რეკომენდაცია

10. ამ ნაწილში მოცემულია შეფასებიდან მიღებული დასკვნები და მოცემულია რეკომენდაციები.

დანართი 3. სწრაფი გარემოსდაცვითი შეფასების ფორმა

ინსტრუქციები
(i) პროექტის გუნდი ავსებს ამ სიას, რათა მხარი დაუჭიროს პროექტის გარემოს კლასიფიკაციას. იგი უნდა დაერთოს გარემოს კატეგორიზაციის ფორმას და წარედგინოს გარემოს დაცვისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის განყოფილებას, მის დირექტორს და შესაბამისობის ოფიცერს დასამტკიცებლად.
(ii) ეს ჩამონათვალი ყურადღებას ამახვილებს გარემოსდაცვით საკითხებსა და პრობლემებზე. იმის უზრუნველსაყოფად, რომ სოციალური ზომები ადეკვატურად იქნება გათვალისწინებული, აგრეთვე იხილე აზიის განვითარების ბანკის (ა) სია, იძულებითი განსახლებისა და ძირძველი

ხალხების შესახებ; (ზ) სიღარიბის დაძლევის სახელმძღვანელო; გ) პერსონალის სახელმძღვანელო კონსულტაციისა და მონაწილეობის შესახებ; და (დ) გენდერული სიები.

(iii) უპასუხეთ კითხვებს ქვემოთ „შემარბილებელი მოქმედებების გარეშე“. მიზანი არის პოტენციური ზემოქმედების იდენტიფიცირება. გამოიყენეთ „შენიშვნები“ განყოფილებაში, რათა განიხილოთ შემარბილებელი ზომები.

ქვეყანა / პროექტის სათაური:

სექტორის განყოფილება:

სკრინინგის კითხვები	დია ხ	არა	შენიშვნები:
ა. პროექტის განთავსება არის თუ არა პროექტის ტერიტორია შემდეგი ტერიტორიების მომიჯნავე ან მის ფარგლებში::			
▪ მიწისქვეშა კომუნალური საშუალებები			
▪ კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი			
▪ დაცული ტერიტორია			
▪ ჭარბტენიანი ტერიტორია			
▪ მანგროვი			
▪ ესტუარი			
▪ დაცული ტერიტორიის ბუფერული ზონა			
▪ ბიომრავალფეროვნების დაცვის სპეციალური არეალი			
▪ ყურე			
ბ. გარემოზე პოტენციური ზემოქმედება გამოიწვევს პროექტი...			

სკრინინგის კითხვები	დია ხ	არა	შენიშვნები:
▪ ისტორიული / კულტურული ტერიტორიების ხელყოფას?			
▪ ხელყოფას ძვირფასი ეკოლოგიის მიმართ (მაგ. მგრძნობიარე ან დაცული ტერიტორიები)?			
▪ იქონიებს გავლენას ასოცირებული სანიტარული და მყარი ნარჩენების განადგურების სისტემების მდგრადობაზე?			
▪ ადამიანების დისლოცირებასა თუ იძულებით განსახლებაზე?			
▪ არაპროპორციულ გავლენას ღარიბებზე, ქალებსა და ბავშვებზე, მკვიდრი მოსახლეობასა ან სხვა მოწყვლადი ჯგუფებზე?			
▪ უბედური შემთხვევის რისკებზე, რომლებიც დაკავშირებულია სატრანსპორტო საშუალებების მოძრაობის ზრდასთან, რასაც სიცოცხლის დაკარგვა მოჰყვება?			
▪ გაზრდილ ხმაურზე და ჰაერის დაბინძურებზე ტრეფიკის გაზრდის შედეგად?			
▪ პროფესიულ და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების რისკებზე?			
▪ პროექტის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის დროს ფიზიკურ, ქიმიურ, ბიოლოგიურ და რენტგენოლოგიურ საფრთხეებთან დაკავშირებული ჯანმრთელობის ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკებსა და სისუსტეებზე?			
▪ მშენებლობის დროს მგრძნობიარე ადგილებში მტვრის წარმოქმნაზე?			
▪ ნაყარ მიწის / ან ნაგავსაყრელი მასალების განკარგვის მოთხოვნებზე?			

სკრინინგის კითხვები	დია ხ	არა	შენიშვნები:
▪ ხმაურსა და ვიბრაციაზე სხვა სამშენებლო სამუშაოების გამო?			
▪ გრძელვადიანი გავლენზე მიწისქვეშა წყლის ნაკადებზე, რაც გამოწვეულია მშენებლობის დაწყებამდე პროექტის ადგილის გადინების საჭიროებით?			
▪ გრძელვადიანი ზემოქმედებაზე ადგილობრივ ჰიდროლოგიაზე შენობაში ან მის მახლობლად მყარი ზედაპირების მშენებლობის შედეგად?			
▪ პროექტის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის დროს მოსახლეობის დიდი შემოდინებაზე, რაც ზრდის სოციალურ ინფრასტრუქტურას და მომსახურებებს (მაგალითად, წყალმომარაგებისა და სანიტარული სისტემების) გაზრდას?			
▪ სოციალური კონფლიქტებზე, თუ სხვა რეგიონებიდან ან ქვეყნებიდან მუშაობენ დასაქმებულები?			
▪ საზოგადოების უსაფრთხოების რისკებზე, რომლებიც გამოწვეულია ხანძრის, ელექტროშოკის ან შენობების უსაფრთხოების მახასიათებლების მუშაობის დროს?			
▪ საზოგადოების ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების რისკებზე, რომლებიც გამოწვეულია ნარჩენების მართვით და განკარგვით?			
▪ საზოგადოების უსაფრთხოების რისკებზე, როგორც შემთხვევითი, ასევე ბუნებრივი საფრთხეების გამო, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც დაზარალებული საზოგადოების წევრებისთვის ხელმისაწვდომია პროექტის სტრუქტურული ელემენტები ან კომპონენტები, ან თუ მათმა უკმარისობამ შეიძლება გამოიწვიოს საზოგადოების დაზიანება პროექტის მშენებლობის, და ექსპლუატაციის დროს?			

დანართი 4. გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ნახევარწლიური ანგარიშის შაბლონი

შესავალი

პრეამბული

1. ეს ანგარიში წარმოადგენს გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ნახევარწლიურ მიმოხილვას შეიყვანეთ პროექტის სახელი– სთვის.
2. ეს ანგარიში არის (შეიყვანეთ მოხსენების რაოდენობა, ანუ ^{პირველი}, მეორე და ა.შ.) EMR პროექტისთვის.

სათაურის ინფორმაცია

3. შეიყვანეთ პროექტის მშენებლობის პროცესის მნიშვნელოვანი შედეგების მოკლე შინაარსი და ის კონკრეტული სფეროები, რომელთა შესახებ აზრის განვითარების უნდა იყოს ინფორმირებული.

პროექტის აღწერა და მიმდინარე საქმიანობა

აღწერა

4. მოკლე აღწერა პროექტის შესახებ. - მოხსენებები არ უნდა განსხვავდებოდეს.

პროექტის კონტრაქტები და მენეჯმენტი

5. მიუთითეთ პროექტში მონაწილე ძირითადი ორგანიზაციების სია ან ცხრილი, რომლებიც ეხება გარემოს დაცვის გარანტიებს. ეს უნდა მოიცავდეს გამსესხებელს, მსესხებელს, PIU- ს, მთავარ კონტრაქტორს და მნიშვნელოვან ქვეკონტრაქტორებს, უნდა დასახელდეს სხვადასხვა ორგანიზაციების გარემოსდაცვითი პერსონალი და მითითებული იყოს საკონტაქტო ინფორმაცია.
6. მიუთითეთ ხელშეკრულებების მართვის წესი და ძირითადი პერსონალის სახელები.

პროექტის საქმიანობა მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში

7. წარმოადგინეთ ძირითადი საანგარიშო პერიოდის განმავლობაში განხორციელებული ძირითადი საქმიანობები. მიაწოდეთ ადეკვატური ინფორმაცია, რომ მკითხველმა გაიგოს რა ხდებოდა საიტზე. დაურთეთ ფოტოსურათები (თარიღის შტამპით), სადაც ეს შესაძლებელია. განათავსეთ ფოტოები ძირითადი რეპორტის ან ცალკეული ფოტო ჩანაწერის დანართში.
8. იქ, სადაც ჩართულია მრავალი სამუშაო საიტი, მოგვაწოდეთ ინფორმაცია, თუ რომელი სამუშაო საიტები აქტიურობდნენ მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში. საჭიროების შემთხვევაში, მიუთითეთ სამუშაო ადგილის რუქა.
9. წარმოადგინეთ მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში მომუშავეთა რიცხვის (მაქსიმალური, მინიმალური) დეტალები (დიაგრამა) და მომდევნო პერიოდში პერსონალის მოსალოდნელი ცვლილებები
10. ხაზი გაუსვით მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში დაწყებულ მნიშვნელოვან ახალ საქმიანობებს.
11. აღნიშნულისთვის მაქსიმალურად გამოიყენეთ სქემები, სურათები და ცხრილები.

პროექტის დიზაინის ნებისმიერი ცვლილების აღწერა

12. აღწერეთ პროექტის დიზაინის ნებისმიერი ცვლილება იმ ცვლილებისგან, რომელიც შეფასდა პროექტის ზემოქმედების შეფასების ეტაპზე და მოცემულია თავდაპირველ გარემოზე შემოწმების / გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესში. თუ ადგილი არ ჰქონია, გთხოვთ, განაცხადოთ - ცვლილებები არ არის.
13. გაითვალისწინეთ, თუ მნიშვნელოვანი ცვლილებები მოხდა, PIU- ს უკვე უნდა ეცნობებინა აზიის განვითარების ბანკისთვის ამის შესახებ და გადაწყვეტილება მიეღო გარემოზე ზემოქმედების შეფასების / საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევისა და / ან გარემოსდაცვითი მენეჯმენტის გეგმების განახლების საჭიროების შესახებ

შეთანხმებული მშენებლობის მეთოდებში ნებისმიერი ცვლილების აღწერა

14. მიუთითეთ ნებისმიერი სამშენებლო პროცესში ცვლილებების აღწერა და მიზეზი, მაგალითად, კლდის აფეთქება საექსკავაციო სამუშაოების ნაცვლად და ა.შ.

გარემოსდაცვითი ღონისძიებები

გარემოსდაცვითი საქმიანობის ზოგადი აღწერა

15. წარმოადგინეთ მიმდინარე საანგარიშო პერიოდის განმავლობაში გარემოს დაცვის თანამშრომლების მიერ განხორციელებული რუტინული საქმიანობის შეჯამება. ეს უნდა მოიცავდეს კონტრაქტორის გარემოსდაცვითი მენეჯერის, გარემოსდაცვითი ზედამხედველისა და PIU- ს გარემოსდაცვითი პერსონალის ნებისმიერ არაფორმალურ ვიზიტებს.

საიტის აუდიტი

16. მიუთითეთ ნებისმიერი ფორმალური (სასურველია ცხრილის ფორმით) დეტალები **მიმდინარე** საანგარიშო პერიოდში რომელიც განხორციელდა გარემოს დაცვის პროცესის თანამშრომლების მიერ. ეს მოიცავს კონტრაქტორების გარემოსდაცვითი მენეჯერის, გარემოსდაცვითი ზედამხედველის, PIU- ს პერსონალისა და აზიის განვითარების ბანკის თანამშრომლებს სარევიზიო მისიების დროს.

17. საჭირო ინფორმაცია:

- ვიზიტის თარიღი
 - აუდიტორთა სახელი
 - აუდიტის მიზანი
 - ნებისმიერი მნიშვნელოვანი დასკვნის შეჯამება
 - ჯვარედინი მითითება აუდიტის ანგარიშზე, რომელიც დანართის სახით უნდა იყოს მითითებული.
18. მიმდინარე პერიოდში ჩატარებული აუდიტის შედეგების შედარება, შეადარეთ წინა პერიოდებს და გამოავლინეთ ნებისმიერი ტენდენცია ან ზოგადი პრობლემები.

საკითხების თვალის დევნება (შეუსაბამობის შესახებ შეტყობინებების საფუძველზე)

19. წარმოადგინეთ მიმოხილვა და აღწერეთ იმ საკითხების შესახებ, რომლებიც თვალყურს ადევნებთ მიმდინარე პერიოდში.
20. წარმოადგინეთ კომენტარი საკვანძო სტატისტიკის შესახებ გრაფიკებზე და ცხრილებზე დაყრდნობით, რომელთა კოპირება შესაძლებელია გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების საკითხების გამოკვლევის წიგნიდან. მაგალითად,

ცხრილი 0-1 საკითხების თვალის დევნების აქტივობის შეჯამება მიმდინარე პერიოდისთვის

შემაჯამებელი ცხრილი	
პროექტის საკითხების საერთო რაოდენობა	6
ღია საკითხების რაოდენობა	1

დახურული საკითხების რაოდენობა	5
დახურული საკითხის %	17%
ღია საკითხების საანგარიშო პერიოდი	5
დახურული საკითხები ეს საანგარიშო პერიოდი	4

სურათი 0-1 - საკითხების შეჯამება შეუსაბამობის მიხედვით

21. სათანადოდ გამოიყენეთ მონაცემები სამუშაო წიგნიდან.

"ტენდენციები"

22. გამოიყენეთ ინფორმაცია წინა პერიოდის ანგარიშებისა და მიმდინარე პერიოდის ინფორმაციის შესახებ, საკითხების ტენდენციების დასადგენად. მაგალითად,

კვარტალური ანგარიში No	საკითხების სრული რაოდენობა	დახურული საკითხების%	გვიან დახურული საკითხების %
1	5	87	0
2	18	56	15
3	59	23	26

23. მოგვაწოდეთ კომენტარი ტენდენციების შესახებ, ახსენით რატომ შეიძლება მოხდეს ისინი და უარყოფითი ტენდენციების შემთხვევაში განმარტეთ რა ნაბიჯები გადაიდგა შესწორებების შესასრულებლად.
24. დანართში მიუთითეთ ყველა NCN- ის ასლი გარემოსდაცვითი ყველა ძირითადი შეუსაბამობისთვის. თუ ამას არავინ აცხადებს. (მაგალითის / ნიმუშის წარმოსადგენად - ქეთი !!!)

გარემოზე გაუთვალისწინებელი ზემოქმედება ან რისკები

25. დოკუმენტურად ასახეთ გარემოზე გაუთვალისწინებელი ზემოქმედებები და რისკები, რომლებიც გამოვლენილია მიმდინარე პერიოდში (შეგახსენებთ, ეს არის ზემოქმედებები ან რისკები, რომლებიც არ იქნა გამოვლენილი ზემოქმედების შეფასების პროცესში). აღნიშნეთ რა ქმედებები იქნა გატარებული ზემოქმედებისა და რისკების შესამცირებლად, დასრულდა თუ არა წარმატებით.

გარემოსდაცვითი მონიტორინგის შედეგები

მიმდინარე პერიოდში ჩატარებული მონიტორინგის მიმოხილვა

26. გთხოვთ, კომენტარი გააკეთოთ, თუ რა გარემოსდაცვითი ზომები იქნა მიღებული მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში. მონიშნეთ ნებისმიერი ადგილი, სადაც შეთანხმებული მონიტორინგი არ ჩატარებულა.
27. შეიტანეთ ანგარიშში ქვე განყოფილებები იმ გარემოსდაცვითი მედიის შესახებ რომელიც იქნა გამოყენებული შეფასებისთვის, მაგალითად:
- ხმაური
 - ჰაერის ხარისხი
 - წყლის ხარისხი
28. განყოფილებებმა უნდა წარმოადგინონ მონიტორინგის შედეგების ძირითადი შედეგები, რაც ეფუძნება შედეგების შედარებას შეთანხმებულ სტანდარტებს, როგორც ეს განსაზღვრულია გარემოს დაცვის სპეციფიკური გეგმით ან / და მონიტორინგის გეგმით.
29. კერძოდ, განმარტეთ, თუ სად მოხდა სტანდარტების გადაჭარბება და მიუთითეთ მიზეზები და ქმედებები, რომლებიც შესასრულებელია შესასწორებლად - საჭიროების შემთხვევაში მიმართეთ შესაბამის NCN- ს.
30. მონიტორინგის დეტალური შედეგები უნდა იყოს წარმოდგენილი დანართის სახით.

"ტენდენციები"

31. მიმდინარე და გასული მონიტორინგის პერიოდებიდან გამომდინარე, განსაზღვრეთ და იმსჯელეთ ნებისმიერი ტენდენციის განვითარებაზე.

მონიტორინგის შედეგების შეჯამება

32. მიეცით რეკომენდაციები დამატებითი მონიტორინგის საჭიროების შესახებ, ან თხოვნა მონიტორინგის შეჩერების / შეცვლის შესახებ, თუ საქმიანობა დასრულებულია ან მონიტორინგი დიდ გავლენას არ ახდენს ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში.

მატერიალური რესურსების გამოყენება

☐ იმდინარე პერიოდი

33. მიუთითეთ მნიშვნელობები (ცხრილები, გრაფიკები და ა.შ.) ელექტროენერგიის, წყლისა და ნებისმიერი სხვა მასალის გამოყენების საანგარიშო პერიოდისთვის, რომელიც შესულია მონიტორინგის კონკრეტულ გარემოს მართვის გეგმაში.

კუმულაციური რესურსების გამოყენება

34. მიუთითეთ ღირებულებები (ცხრილი, გრაფიკი და ა.შ.) ელექტროენერგიის, წყლის და ა.შ. კუმულაციური გამოყენებისათვის, პროექტის მთელი პერიოდის განმავლობაში. გამოავლინეთ ტენდენციები ან მნიშვნელოვანი ცვლილებები და მიუთითეთ ასეთი ცვლილებების მიზეზები.

ნარჩენების მართვა

35. წარმოადგინეთ ნარჩენების მართვის საქმიანობის შეჯამება მიმდინარე პერიოდში. მიუთითეთ ნარჩენების კონტრაქტორების სახელები და ნარჩენების განთავსების ადგილები.

☐ იმდინარე პერიოდი

36. მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში ნარჩენების ნაკადების გრაფიკების, ცხრილის და ა.შ. ეს ინფორმაცია უნდა შეიცავდეს

- ნარჩენების სახეობას (აღწერა და კლასიფიკაცია - მაგ. საშიში - არასაშიში;
- ნარჩენების წყარო - რა საქმიანობამ წარმოშვა ნარჩენები და სად;
- წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობა;
- დამუშავების / განკარგვის მარშრუტი - მიაწოდეთ ინფორმაცია ხელახლა გამოყენებული, გადამუშავებული და ნაგავსაყრელზე დამწვარი ნარჩენების რაოდენობის შესახებ; და
- ნარჩენების საბოლოო განკარგვის ადგილები.

37. მოგვაწოდეთ კომენტარი შედეგებზე.

კუმულაციური ნარჩენების წარმოქმნა

38. ზემოაღნიშნული წერტილების გამოყენებით ხდება ნარჩენების დაგროვების შედეგების გენერაცია.

39. იმსჯელეთ ტენდენციებზე და მოგვაწოდეთ წინადადებები ნარჩენების შემცირების, ხელახალი გამოყენების და გადამუშავების შესახებ, თუკი ეს შესაძლებელია.

ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება

საზოგადოების ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება

40. მოგვაწოდეთ ინფორმაცია საანგარიშო პერიოდში მომხდარ ინციდენტებზე, რამაც გამოიწვია ან შეიძლება გამოიწვიოს საზოგადოების ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების დაზიანება. ამ სექციაში შეიტანეთ საგზაო შემთხვევები.

მუშათა უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა

41. მოგვაწოდეთ დეტალური სტატისტიკა უბედური შემთხვევების მაჩვენებლების შესახებ, მათ შორის დაკარგული დროის ინციდენტები, ავარიები და ახლო მანძილზე მომხდარი შემთხვევები.

42. მოგვაწოდეთ ინფორმაცია საანგარიშო პერიოდში ჩატარებული უსაფრთხოების კამპანიების შესახებ.

ტრენინგი

43. მიაწოდეთ ინფორმაცია ამ პერიოდში განხორციელებული გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების დაცვასთან დაკავშირებული სასწავლო საქმიანობის შესახებ ეს შეიძლება მოიცავდეს გარემოსდაცვითი პერსონალის სპეციალურ ტრენინგს, გარემოს ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების საკითხზე.

44. განიხილეთ დამატებითი ტრენინგის საჭიროება და რა ტრენინგი იგეგმება მომდევნო კვარტალში.

კონკრეტული გარემოს მართვის გეგმის ფუნქციონირება

კონკრეტული გარემოს მართვის გეგმის მიმოხილვა

45. წარმოადგინეთ კომენტარი კონკრეტული გარემოს მართვის გეგმის შესახებ, კონტრაქტორის შესაძლებლობის თვალსაზრისით, სრულად შეასრულოს მითითებული

მოთხოვნები. მონიშნეთ ნებისმიერი ადგილი, სადაც კონტრაქტორმა ვერ შეძლო შემარბილებელი ან მონიტორინგის ზომების განხორციელება.

46. ეფექტურია თუ არა კონკრეტული გარემოს მართვის გეგმა? შედგენილია თუ არა შემარბილებელი ზომები შესაბამისად და მუშაობს თუ არა ისინი დანიშნულებისამებრ - საჭიროა თუ არა მათ შეცვლა?
47. არსებობს უკეთესი შემარბილებელი ი ალტერნატიული ზომები?
48. შესაძლებელია თუ არა შემარბილებელი ზომების შემცირება ან მოხსნა, რადგან საწყისი გარემოსდაცვითი გამოკვლევა / გარემოზე ზემოქმედების შეფასება და / ან კონკრეტული გარემოს მართვის გეგმის განსაზღვრული სპეციფიკური რისკი არ განხორციელებულა?
49. წარმოადგინეთ მიმდინარე შემარბილებელი ზომების ცვლილებების მოთხოვნების ცხრილი, აზიის განვითარებს ბანკისთვის განსახილველად. გაითვალისწინეთ, რომ გაგზავნა შეგიძლიათ პროექტის ნებისმიერ დროს, არ არის საჭირო ლოდინი კვარტალური საანგარიშო პერიოდის დასრულებამდე. თუ PIU- მა მიაწოდა მოთხოვნები აზიის განვითარების ბანკს, ეს უნდა იყოს ჩამოთვლილი აგბ-ს პასუხთან ერთად. როდესაც დამტკიცებულია შემარბილებელი ან მონიტორინგის ზომების ცვლილებები (დამატებები / წაშლა და შეცვლა), PIU უზრუნველყოფს კონკრეტული გარემოს მართვის გეგმის განახლებას ამ ცვლილებების ასახვის მიზნით.

კარგი პრაქტიკა და გაუმჯობესების შესაძლებლობა

□ კარგი პრაქტიკა

50. წარმოადგინეთ მიმოხილვა სქემებით, სურათებით და ა.შ. პროექტის კარგი პრაქტიკის გაგრძელების მაგალითებით. აღნიშნეთ, რატომ განხორციელდა ეს და როგორ ამცირებენ გარემოზე ზემოქმედებას ან რისკებს.

გაუმჯობესების შესაძლებლობები

51. განსაზღვრეთ ნებისმიერი სფერო, რომელიც შეიძლება იყოს ოფიციალური NCN პროცესის გარეთ, მაგრამ სამშენებლო ტექნიკის, შემსუბუქების და ა.შ. ცვლილებების შეტანა გამოიწვევს პროექტის გარემოსდაცვითი, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების გაუმჯობესებას.

რეზიუმე და რეკომენდაციები

შეჯამება

52. წარმოადგინეთ საანგარიშო პერიოდში და პროექტის მთლიანი მშენებლობის პერიოდისთვის გარემოს დაცვის გარანტიების ეფექტური განხორციელების რეჟიუმი.

რეკომენდაციები

53. მიეცით აზიის განვითარების ბანკს განსახილველად ნებისმიერი რეკომენდაცია პროექტის გარემოს დაცვის პროცესში ცვლილებების შეტანის მიზნით.